

מנת למינקט בגוונא דהתיארא, דהא לאחר אסור לארסה לכתחילה ולא ניחא לן למינקט דעבדו איסור. וביאר **היד שאול**, (הובא בשלמי נדרים), דאף על גב דמתניתין על כרחך מיירי דעבדו איסור, היינו משום דעל כרחך אית לן למימר שנתארסה לאחר, דבלאו הכי לא אשמעינן מיד.

(ב) **גמ'**, **דילמא הני מילי שלא נראו לארוס ראשון**. הקשה **בשיעורי הגר"ד פוברסקי**, היאך סלקא דעתין דילפינן מקרא ד"ואם היו תהיה וכו'", דנדרים שלא נראו לארוס ראשון, יכול ארוס אחרון להפרם. הא כיון שלא נראו לראשון לא זכה בהם, ופשיטא דהאחרון מיפר, דלא גרע מכל ארוס שמיפר בקודמין, אף שנדרה ברשות האב. ואין לומר, דגם קודם שנראו לארוס ראשון זכה בהו קצת, דהא אמרינן **לעיל** (ע:), דנדרים שלא נראו לארוס לא בעינן קרא שזכה בהו אב מדין נתרונה, אלא האב מיפר מכח עצמו וילפינן ליה מ"בנעוריה בית אביה". ועל כרחך טעמא משום שלא זכה בהו ארוס כלל. ותיירך, דאפשר דכוונת הגמרא, דבאמת אף בכהאי גוונא בעינן לדין נתרונה, משום שזכה בהו ארוס אף על פי שלא נראו לו, ומכל מקום לא בעינן להא קרא דמקיש קודמי הויה שניה לראשונה, אלא מצי למילף ליה מקרא ד"בנעוריה בית אביה".

(ג) **גמ'**, **שם**. הקשה **בשיעורי הגר"ד פוברסקי**, לשיטת **הרמב"ם** (פי"א מנדרים ה"י, הובאו דבריו **לעיל** (סט). אות י'), דאין ביאור נתרונה גבי אב, דיושר כח ההפרה מן הארוס, אלא חזרה לרשותו מצד עצמו. מאי סלקא דעתין דלא מצי ארוס אחרון להפר נדרים שנראו לארוס ראשון, משום שזכה בהו כבר והורישן לאב. הא כשמת הארוס אין האב מיפר מכח הארוס, אלא מכח עצמו, ואם כן אמאי לא יחזור הארוס השני ויזכה בנדר, כמו שזוכה ארוס ראשון בנדרים שנראו לאב קודם שנתארסה. ודוחק לומר, דהיא גופא דארוס אחרון מיפר נדרים שנראו לראשון, היא הוכחת הרמב"ם דהוא גדר דין נתרונה.

(ד) **ר"ן ד"ה ודילמא ה"מ וכו'**, **בתוה"ד**, דכיון דנראו לראשון וכו' ומפר אב וכו'. כתב **הקדן אורה**, דמבואר, דנסתפק האם האב מצי להפר לבדו נדרים שאין לארוס אחרון כח להפירם משום שנראו לארוס ראשון (לסלקא דעתא דגמרא), דשמא אין לאב כח להפר לחודיה במקום ארוס. ותמזה, הא מבואר **לקמן** (עמוד ב'), דלכית שמאי דסברי אליבא דאמת דאין ארוס אחרון מיפר נדרים שנראו לארוס ראשון, האב מיפר לבדו.

(ה) **גמ'**, **שמע אביה והפר לה ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת וכו'**. ביאר **השלמי נדרים**, דאשמועינן בהא תרי רבותות. א. דאף היכא דאיכלש נדר טובא, לא מצי האב להפר לבדו, ובעי לשותפות דארוס אחרון. ב. דאף דקליש טובא, לא אמרינן דארוס ראשון לא מצי כחו לארוס אחרון, כדחזינן **לעיל** (סט). ומטעם דביאר **הר"ן ד"ה אביה ובעלה**, דאין כאן ירושה, אלא ארוס אחרון כרעה דראשון הוא.

(ו) **גמ'**, **ונתארסה בו ביום**. כתב בפירוש **הרא"ש ד"ה תניא כוותיה דשמואל וכו'**, דהא דקתני ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת מיירי נמי בגוונא שנתארסה למחר, דכיון דלא שמע לא הקים לה בשתיקתו. והא דתנינן בבביתא "ונתארסה בו ביום" מיירי בגוונא דשמע הארוס, דאם שתק כל יום שמעו נמצא שהקים. והקשה **הרש"ש**, הא אם נתארסה למחר, כבר קיים האב חלק הבעל שירש ממנו במיתתו, וכמו שכתב **הר"ן ד"ה תניא כוותיה**. ותיירך, דכוונת **הרא"ש** במה שכתב ונתארסה למחר, דגם מיתת הבעל היתה למחר, דהיינו למחרת יום שמיעת האב והפרתו, ונמצא שלא הקים האב כלל דהא לא ירש את הנדר.

(ז) **ר"ן ד"ה זה הכלל כל שלא יצאה וכו'** שלא בגרה ושלא נישאת. כתב **הרא"ם בשיטה מקובצת**, דקשה לפרש דכל שלא יצאה לרשות עצמה היינו שלא בגרה. דאם כן, אינו ענין לריש מתניתין דמיירי בנתארסה, ועדיף טפי לפרש דכוונת התנא לומר שלא נישאת דהוא דומיא דענינא דמתניתין דאיירי בארוסה.

ולכאורה היינו דווקא כשעדיין היא נערה, אבל הכא דבגרה, מה שייך שתהיה עדיין ברשות אב. ופירש, דאכתי איתיה בית אביה, אין הפירוש שהוא עדיין בפועל כן מחמת היותה נערה באותה עת. אלא דכיון שכשקידשה בהיותה נערה, היה לאביה זכות בה. תו לא פקע רשותיה דאב מינה בין על ידי מיתה, ובין כשבגרה. (ש.א.א.).

(ח) **גמ'**, **אלא שקידשה כשהיא בוגרת**. וביאר **הר"ן ד"ה אף וד"ה אלא**, דדווקא כשקידשה כשהיא בוגרת מצי להפר היכא שנותן לה מזונות. ותמה **הקדן אורה**, הא תנן "וששהתה י"ב חודש" וביאר **הר"ן ד"ה הא תנינא בסוה"ד**, דמיירי **בנערה** ששהתה י"ב חודש, ואמרינן עלה דבעלה יכול להפר. אלא דלפי זה תמה אלישנא דגמרא שקידשה כשהיא בוגרת, הא אף בקידשה נערה והגיע זמן חיוב מזונות, מיפר הבעל לבדו. וביאר **הקדן אורה**, דכוונת הגמ' דכיון שקידשה כשהיא בוגרת, מיפר הארוס לבדו, **אף בלא הגיע הזמן**, כיון שלא היתה תחת רשות אביה. ועלה מקשינן, הא תנינא חדא זימנא דאין יכול להפר אף בקידש בוגרת, אלא בהגיע הזמן שחייב לזונה. וכבר קדמו **התוס' רי"ד שביאר** כוונת הגמרא, דהיכא דבגרה ונדרה לאחר מיכן, הארוס מיפר לבדו ואין צריך לשיתוף האב, דכיון דיצאה מרשות האב, ממילא עומדת ברשותו. ולא משום שהגיע הזמן שצריך לזונה, אלא משום דבוגרת, הארוס מיפר נדריה לבדו. ולאו דוקא שקידשה כשהיא בוגרת, דלא איכפת לן אם היתה בשעת קידושין נערה, כיון דסוף סוף השתא בוגרת היא. אבל אם נדרה בזמן שהיא נערה, גם כשבגרה לא מצי הארוס להפר לבדו, כיון דכבר זכה האב בנדרים הללו ולא נתרונה רשות האב לבעל. ועיין באות הבאה.

(ט) **גמ'**, **הא תנינא חדא זימנא וכו'** **הא גופא קשיא וכו'**. ביאר **התוס' רי"ד** (לשיטתו באות הקודמת), דהא דהקשו "הא גופא קשיא", כוונת הגמרא דהא בוגרת אין צריכה כלל להגעת זמן, דארוס מיפר נדריה מיד. ומשני, תני בוגרת וששהתה, ומוכח ממתניתין דבוגרת ארוס מיפר לבדו והיינו מתניתין דידן. והוסיף, דהא דנחלקו במתניתין שם ר"א ורבנן האם יפר לה בעלה כיון שחייב במזונותיה, קאי רק על נערה ששהתה י"ב חודש, אבל בבוגרת כולי עלמא מודו דמיפר הארוס לבדו. ומאי דאמרינן בגמרא "משום דבעי למיתני פלוגתא דר"א ורבנן" היינו דפליגי לענין נערה ששהתה י"ב חודש, ואגב הכי נקטו נמי בוגרת אף דלא פליגי בהא.

(י) **ר"ן ד"ה הא תנינא חדא זימנא**, **בתוה"ד**, ולא משכחת וכו' אלא שקדשה ביום שהתחילה ליבגר, ומשום הכי מקשה היכי פסיק ותני וכו'. אמנם **תוס' בכתובות** (נז:), **ד"ה תיובתא** כתבו, דבוגרת שנתארסה קודם שעברו עליה י"ב חודש בבגרותה נותנין לה י"ב חודש. ולפי זה ביארו קושית הגמרא, דהיכי פסיק ותני דבכל גוונא בוגרת צריכה להמתין י"ב חודש, הרי אם שהתה י"ב חדש בבגרותה קודם האירוסין אין צריכה להמתין אלא שלשים יום.

דף עא ע"א

(א) **מתני'**, **נדרה והיא ארוסה ונתגרשה בו ביום ונתארסה בו ביום**. כתב **השיטה מקובצת**, דהא דאמרינן דנתארסה בו ביום היינו בדיעבד, דלכתחילה אסור ליארס בתוך ג' חדשים מיום שמת הארוס הראשון כדאיתא **ביבמות** (מא.). **ובביאור הגר"א** (לשולחן ערוך אה"ע סימן יג סק"ב) כתב, דמתניתין אולא כר' יהודה ור' יוסי **ביבמות** (מא:), דמתירין לארוסות ליארס ולינשא, משום דבארוסה לא שייך הבחנה ולא גזרו אירוסין אטו נישואין. וכתב **השלמי נדרים**, דלא ניחא ליה לשיטה מקובצת לאוקמי הכי, כיון דסתם משנה ר' מאיר דסבר התם דגזרו בארוסה אטו נשואה. ועיין **לקמן** (עמוד ב') דאיבעיא בגמרא אי גירושין כהקמה, ונפקא מינה היכא דשמע בעלה את נדרה וגרשה ואהדרה. וכתב (שם) **הר"ן ד"ה ואהדרה**, דלאו דווקא דהחזירה הוא, והוא הדין אחר. אבל **בשו"ת הריב"ש** (סימן סב) כתב דדווקא קתני, על

הדרק הירומי

ובשלמא לשיטת הר"ן לא קשיא, דלהר"ן על כרחק ר' נתן שאמר "אין יכול להפר", היינו, שאין יכול להפר לבדו משום שזכה בהן ארוס אחרון. דהא אם לא זכה בהן ארוס אחרון למה לא יפר האב לבדו, דלהר"ן ליכא איקלש, דכיון דמת הארוס בטלה הפרתו, וכמו שכתב הר"ן לעיל (סח:): **ד"ה שמע בעלה**. ותיירך, דמשמעות דברי ר' נתן, דבית שמאי ובית הלל פליגי דומיא דרישא. דברישא איתא דאביה ובעלה האחרון מפירין נדריה, ואמרי בית שמאי דהיכא דשמע בעלה והפר ומת, מיפר האב לבדו, ומשמע דבהא פליגי בית הלל, ולמימר דשפיר דמי לרישא, דאף בגוונא דידה מפירין אביה והארוס אחרון יחד. נעוד יש לומר, דהרמב"ם סבר דראיית הגמרא מהרישא וכמו שפירש **הרא"ש** (הובא לעיל עמוד א' אות ו). דמהא דנקט ונתארסה בו ביום מוכח דמייירי ששמע הארוס. דאי לא הכי, אף אם נתארסה למחר, מצו האב והארוס אחרון להפר. (א.ג.ל.).

(יד) **ר"ן ד"ה ואהדרה ביומיה, בסוה"ד**, ואף על גב דבסוף יומא ליתיה ברשותיה דבעל. תמה **הרש"ש**, באמת אמאי לא מצי להפר, הא שתיקה דיום שמעו מהני, משום דהוי כקיום. והרי אם יקיים הנדר אחרי הגירושין ואחר כך יחזירנה, בוודאי מצי להפר, דהקמת אינש דעלמא לאו הקמה היא. ואם כן, היאך אפשר שתועיל השתיקה דסוף יום שמעו, שהיתה אחר הגירושין להחשב כקיום. ועוד הקשה, מאי שנא מהיכא דשמע הבעל ומת, ושמע האב למחרת, דיכול להפר גם את חלקו של בעל שזכה בו, אף דיום שמעו של הבעל כבר אזל ליה, והיינו משום דאזלינן בתר שמיעת האב, כמבואר בטור (סימן רל"ד). ואם כן, אמאי בנידון דידן שנתארסה לארוס שני אינו יכול להפר (אף אי נימא דגירושין כשתיקה דמו), כי אם ביום שמעו של ארוס ראשון. אלא דבעינן למימר, דכיון דארוס שני כרעיה דראשון הוא, כח הפרתו אינו אלא ביום שמיעתו דראשון. מה שאין כן בגוונא דהאב מיפר משום שירש את כח הארוס, יום השמיעה שלו כפי הזמן שהוא עצמו שמע. נועיין לעיל עמוד א' אות ח מה שביאר **החזון איש** כח "כרעיה דראשון" ויתכן דלדבריו אי אפשר לחלק כן. (י.צ.ב.ב.).

דף עב ע"א

(א) **גמ', ש"מ גירושין כהקמה דמו**. תמה **הקן אורה**, הא במתניתין התם איתא בסיפא, זה הכלל כל שיצאה שעה אחת לרשות עצמה אין לה הפרה, משמע, דאין הטעם דלא מצי להפר משום דגירושין כהקמה, אלא משום שיצאה שעה אחת לרשות עצמה.

(ב) **ר"ן ד"ה אי רישא וכו'**, דמצי לאפוכי להו כו'. הקשה **הגרעק"א** (בגליון הש"ס), תמוה לי וכו' הווי מצי לאפוכי בסיפא שמע ושתק וגרשה למחר, וכמו דקתני במיתה, עכ"ל. ותיירך **הרש"ש**, דאם כן הא לא נתחדש בסיפא מאומה בגוונא דגרשה. כיון דכבר תני מת ביום שלאחריו. נולכאורה יש לומר בכונת הגרע"א, דאדרבה היה מן הראוי לשנות שמע ושתק וגירש למחר, ומהא נילף נמי למת למחר, דבאופן זה שפיר יש לשנות ברישא חידוש דגירושין כהקמה. (ח.ו.ל.).

(ג) **ר"ן ד"ה אמרי הכא בנשואה עסקינן, בתוה"ד**, הלכך אי ארוסה בתחילה ונשואה בסוף היא לא מצי מיפר דאין הבעל מיפר בקודמין. **הרש"ש**, דייק מדבריו, דדווקא בגוונא שגירשה באמצע הוי קודמין ולא מצי מיפר, אבל ארוסה שנדרה כשהיא ארוסה, ונשאה מצי מיפר, ולא חשיב קודמין. וכתב, דלפי זה הא דתנינן **לקמן** (עמוד ב'), דדרך תלמיד חכמים שאומר לה הבעל קודם שתכנס לביתו, כל נדרים שנדרת עד שלא נכנסת לרשותי יהו מופרין, משום שאינו יכול להפר בקודמין. אין כוונתו על נדרים שנדרה באירוסין, דאותם יכול להפר אף אחר הנישואין, אלא קאי אנדרים שנדרה קודם אירוסין. ודלא כמו שפסק **השולחן ערוך** (רל"ד ס"י), שאומר לה כל נדרים שנדרת משארסתיך עד השתא יהו מופרין, משום דהנהו נמי חשיבי קודמין.

(ח) **ר"ן ד"ה אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה, בסוה"ד**, חזינן ליה להאי ארוס אחרון ככרעיה דראשון וכו'. כתב **החזון איש** (סימן קל"ו סק"ד), דאין כוונת הר"ן דהארוס השני מקבל את כחו של הארוס הראשון, דוודאי מיפר מכח עצמו. אלא דכשמת ראשון, האב הוא שזוכה בנדרים שלא היפר הבעל, על אף שהנדר הוקלש. ומה שאמרו בית הלל, דבנדר קלוש אין אומרים נתרונה, היינו שאין האב זוכה בכח ההפרה לבדו. אבל זוכה בכח ההפרה כדי שהארוס השני יקבלו ממנו, והארוס יכול להפר חלקו של ראשון על אף שהוקלש, כיון שאינו מפר לבדו אלא בשותפותיה דאב.

דף עא ע"ב

(ט) **גמ', בית שמאי סברי נדרים נמי שנראו לארוס וכו'**, בית הלל סברי אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה. כתב **רש"י בד"ה בית שמאי**, דלבית הלל נדרים שנראו לארוס ראשון, לא נתרונה רשות לאב, ואינו יכול להפר אלא עם ארוס אחרון. ותמה **הקן אורה**, הא באב ליכא פלוגתא, דסתמא דגמרא **לעיל** (סח:), דגם נדרים שנראו לארוס נתרונה רשות לאב. וכל הנידון בסוגיין הוא דוקא לענין ארוס אחרון.

(י) **גמ', שם. בפירוש הרא"ש ד"ה אמר רבי נתן פירש בפירוש קמא**, דראיית הגמרא דברייתא מייירי בנדרים שנראו לארוס. מהא דנקיט, "ונתארסה בו ביום", דאי מייירי דלא שמע הבעל, למה לן למימר הכי, הא אפילו אי נתארסה למחרת ליכא הקמה. ולא סבירא ליה **כהר"ן לעיל** (עמוד א') **ד"ה שמע אביה**, דלענין הגדרת יום שמעו, אזלינן בתר שעת ירושת האב. אלא כשיטתו (שם) **ד"ה תניא כוותיה דשמואל**, דאם לא שמע הארוס ונתארסה למחר, לא הוי הקמה ומצי ארוס אחרון להפר. ועל כרחק צריך לומר הכא דמייירי דשמע הארוס, וכמו שכתב (שם) **הרא"ש ד"ה ונתארסה בו ביום**, ומוכח דגם נדרים שנראו לארוס מצי מיפר ארוס אחרון. אמנם עיין בדברי **הרש"ש** שהבאו לעיל עמוד א' אות ו.

(יא) **ר"ן ד"ה ומיגז גיזו, בתוה"ד**, ונ"ל דהיינו טעמא משום דלב"ש דסבירא להו מיגז גיזו וכו'. תמה **בשיעורי הגר"ד פוברסקי**, מאי איכפת לן דנסתלק ארוס מהכא על ידי הפרתו, השתא דנתארסה שוב למה לא יפר ארוס אחרון, מאי שנא מכל ארוס דעלמא דזכי להשתתף עם האב בהפרת הנדר שנדרה תחת האב, דארוס מיפר בקודמין, אף על פי שבשעת הנדר לא היה לו חלק בו.

(יב) **בא"ד**, אבל בתוספות פירשו וכו'. **הקן אורה** העיר, לדעת התוספות בגוונא דסיפא, דשמע הבעל והיפר ומת, ואחר כך שמע האב. מדוע לבית הלל מיפר האב יחד עם ארוס אחרון, ולא אמרינן דאיכלש האי נדר, ולא מצי להורישו לארוס אחרון. וביאר, דהתוס' אזלי בזה כשיטת **הר"ן לעיל** (סח:): **ד"ה שמע בעלה**, דהיכא דהיפר הבעל ומת, בטלה קלישות הנדר ומצי להורישו לאב. וכתב, דלפי זה לדעת **הרמב"ם** (פי"א מנדרים הי"ט) דפליג אר"ן, וכתב, דהיכא דשמע הבעל והפר, ומת קודם שישמע האב, אין האב יכול להפר לבדו, משום דמיקלש קליש. אין חילוק בין רישא לסיפא, וכמו בסיפא דשמע הבעל והיפר ומת, מצי האב להפר יחד עם ארוס אחרון, הוא הדין ברישא דשמע אביה והפר ומת הבעל בלא שמיעה מצי אב להפר בשותפות ארוס אחרון. וכן דייק מלשון הרמב"ם (שם).

(יג) **בא"ד**, שם. תמה **הקן אורה**, לשיטת **הרמב"ם** (הובא לעיל באות הקודמת), דלבית הלל אין האב יכול להפר לבדו נדרים שהפר הבעל ולא שמע האב עד שמת הבעל, אלא בהדי ארוס אחרון, משום דאיכלש נידרא. היאך מוכח דלבית הלל נדרים שנראו לארוס ראשון זכי בהן ארוס אחרון, מהא דאמר ר' נתן דלבית הלל אין האב יכול להפר. הא איכא למימר דאין האב יכול להפר כלל, דלבדו לא מצי מיפר משום דאיכלש, ובהדי ארוס אחרון לא מצי, דאיכא למימר דלא זכי בנדרים שנראו לארוס ראשון.

ומסתברא דאזלינן בתר שעת החלות ולא בתר שעת האמירה. נאולי יש לומר, דאזלינן דוקא בתר שעת מעשה ההפרה ולא החלות, כי המעשה הוא המפר. ועוד, למה לא תתבטל הפרת האב כשיצאה מרשותו, מאי שנא מהיפר האב ומת קודם שהיפר הבעל דבטלה הפרתו משום שלא היה לה צירוף, והכא נמי דכוותה. [גם כאן יש לומר, דכיון שעיקר ההפרה הוא שעת מעשה ההפרה, כיון שהיה צירוף לא בטלה].

(ט) בא"ד, ואפשר נמי דלכי שמע משעה שהיפר לה הוא דחיילא הפרה דיליה. בפשטות כוונת הר"ן דההפרה חלה למפרע, והקשה הקרן אורה, אם כן, למה לא יהני שישמע האב לאחר שנישאת, דהא נתברר למפרע דההפרה חלה בשעה שהיתה ברשותו. [אמנם הר"ן בעצמו כבר ביאר החילוק, דבשעת חלות ההפרה אינה ברשותו, ואם כן מה שייך שתחול למפרע בשעה ששמע. מאידך הבעל ששמע היינו בשעה שהיא ברשותו].

(י) ר"ן ד"ה הכא נמי לכי שמע, וכו'. הקשה הרש"ש, להאי גירסא דמיפר לכי שמע, במאי פליגי רבנן, הא כשמע כבר חל הנדר. וכתב, שיש להגיה בדברי הר"ן "לכי שמענא", ונחלקו שתי הגירסאות האם גרסינן "נמי", דלגירסא דגרסינן לעיל "לכי שמע", צריך לומר הכא לכי שמענא, בלא נמי. ולגירסא דגרסינן לעיל "לכי שמענא", צריך לומר "הכא נמי לכי שמענא" כיון דכבר משנינן הכי לעיל.

(יא) גמ', תלמוד לומר אישה יקימנו ואישה יפרנו דברי ר' יאשיה, אמר לו ר' יונתן וכו'. בשלחן ערוך (יו"ד רל"ד סעיף ל') נפסק, דאי אפשר לעשות שליח לא להקמה ולא להפרה. והקשה הגרע"א, (בהגהות שולחן ערוך), דמבואר בבית יוסף, הטעם משום דהלכה כר' יאשיה משום שמחמיר. והא לענין הקמה ר' יונתן הוא המחמיר, ומהאי טעמא לפסוק דהוי הקמה. נואף דלא נזכר להדיא בדברי ר' יונתן דאפשר לקיים על ידי שליח, מכל מקום אהא דמייתי ר' יאשיה קרא ד"אישה יקימנו וכו'", אמר ר' יונתן דשלחוהו של אדם כמותו. והניח בצריך עיון גדול. ובבאר יצחק (יו"ד סימן כ"ח) כתב, דלענין הקמה לא פליגי ר' יונתן ור' יאשיה, ולכולי עלמא אי אפשר לקיים על ידי שליח. והטעם, דמציונא לעיל (סט.), דנשאלין על ההיקם, וביאר הרא"ש (שם) ד"ה יש שאלה, הטעם, דקיום נדר כנדר דמיא, וכבר כתב הבית יוסף (או"ח סימן תל"ד), דאי אפשר לנדור על ידי שליח. ובשלמי נדרים תירץ בשם האדר"ת, דקיימא לן לעיל (כב.), דהנודר כאילו בנה במה, והמקיימו כאילו הקריב עליה קרבן. נמצא, דהמקיים את הנדר עביד איסורא. ואם כן לא חלה השליחות לקיום, משום דאין שליח לדבר עבירה.

(יב) גמ', והא לא שמיע ליה. ביאר בפירוש הרא"ש ד"ה והא לא שמיע ליה, דלא אמרינן דשמיעת האפוסטרופוס תהיה כשמיעת הבעל, משום דבמידי דממילא לא שייך מינוי שליחות. וכתב הקצות החושן (סימן קכ"ב סק"א) דבזה יש לבאר אמאי לא מהני שליחות על מצוות שבגופו, כגון הנחת תפילין ושיבת סוכה, אף אם נאמר שמעשה השליח יחשב כמעשה המשלח. דהוי כאילו הניח המשלח תפילין על ידו של השליח, דעלה לא שייך שליחות לומר דיד השליח תהיה כיד המשלח, משום דהוי מידי דממילא.

(יג) ר"ן ד"ה והא לא שמע ליה, בתוה"ד, תירצו בתוספות וכו' דאם איתא דבעי שמיעה מי איכא מידי דבעל לא מצי מיפר וכו', בחידושי הבית מאיר ביאר דהרא"ש (הובא באות הקודמת) לא ניחא ליה בתירוץ הר"ן בשם התוספות, משום, דהא לר"א דסבר דאפשר להפר נדר קודם שנדרה, לכי שמענא, מצי לעשות שליח מהשתא, דלא חשיב מילתא דאיהו לא מצי עביד, כיון שיכול להפר השתא ויחול לכשישמע. ואם כן, אם היה אפשר לשמוע על ידי שליח, ימנה שליח שישמע במקומו ויפר. ומשום הכי הוצרך הרא"ש לתרץ, דאין שליחות על שמיעה. דהשתא אינו יכול למנות שליח על הפרה שיפר מיד טרם שישמע הוא, דהא אין ביד הבעל להפר אם אינו שומע, ושמיעת השליח אינה כמותו.

והשלמי נדרים ביאר, דדיוק הרש"ש מדנקט במתניתין "וגירשה". וכתב, דיש לומר, דנקט "גירשה", משום דבכהאי גוונא מצי לאוקמי אף בגוונא שהיתה נשואה תחילה, ואחר כך נתארסה, ולא מצי מיפר משום קודמין. ואי לא גירשה, הא לא משכחת אירוסין בתר נישואין.

(ד) בא"ד, ונקטי ליה לטעמא דאין הבעל מיפר בקודמין משום דהיינו טעמא מחמת שנסתלק לו אב, דאי לאו הכי בעל גרע מארוס, בתמיה. ביאר השלמי נדרים, דהוקשה לר"ן, אמאי נקטו בגמרא הטעם דלא מצי מיפר, משום דנדרה בעודה נשואה ואינו יכול להפר בקודמין, הא אפילו מה שתידור עתה לא יכול להפר דהא ארוס אינו מיפר אלא בשותפות, והכא יצאה מרשות אב דהא נישאת. ועל כן כתב, דהוא הטעם שאמרו דאין הבעל מיפר בקודמין, וכי גרע בעל דאין מיפר בקודמין מארוס דמיפר. אלא על כרחך משום דארוס מיפר בשותפות דאב, ולגבי אב אין כאן קודמין, והארוס משתתף עמו בהפרתו, מה שאין כן בעל שמיפר לבדו. ולפי זה, הוא הדין דאין הבעל מיפר נדרים שנדרה אחר שאירסה לאחר נישואין, משום דכבר יצאה מרשות הבעל. אלא דהקשה אמתניתין, אמאי נקטה דאין יכול להפר משום שגירשה ביני וביני והוי קודמין, תיפוק ליה דאינו יכול להפר אף מאי דתידור עתה, משום דהוא ארוס ואינו מיפר לבדו. ותיירץ, דאשמועינן רבותא, וכמו שכתב הש"ך (סימן רל"ד ס"ק כ"ח) דהוה אמינא, דנדרים שנדרה תחתיו בעודה נשואה, מיגו דהיה יכול להפר אותם בעודה תחתיו, יוכל להפרם נמי עתה, קא משמע לן דלא.

(ה) בא"ד, שם. הרמב"ם (פ"א מנדרים ה"ז) כתב, דגירשה הארוס הרי זה ספק אם הוי כהקמה או הוי כשתיקה, ואי הוי כשתיקה מצי האב להפר עם הארוס האחרון. ותמה הלחם משנה, אמאי נקט לגוונא דבעינן להפרת הארוס האחרון עם האב, דאינו אלא באם נתארסה. הא אי גירושין כשתיקה ולא נתארסה, מצי האב להפר לבדו. ותיירץ, דנקט לישנא דגמ', דמספקינן בגוונא שגירשה ואהדרה ביומיה. ובגמ' נמי הוה מצי למיבעי בלא אהדרה, לענין הפרת האב לבדו, אלא דבעי בכהאי גוונא, משום דאתא לאשמועינן, דאי לא אהדרה לא מצי הבעל להפר אפילו אי גירושין כשתיקה, כיון שלא הפר לה ביום שמעו.

דף ע"ב ע"ב

(ו) גמ', לכי שמע הוא דמיפר. ביאר הר"ן ד"ה לכי שמע, דכשישמע אחר כך הנדר חוזר ומיפר. ורש"י בד"ה לכי שמע כתב, דכשישמע הנדר אחר כך הוא מופר בהא הפרה שהיפר כל זמן שהיא ברשותו. ודייק בספר יד שאל (הובא בשלמי נדרים), דמשמע מדבריו דאפילו אם ישמע אחר שנישאת נמי מהניא הפרתו כיון דחלה למפרע בזמן שהיתה ברשותו. והקשה, דאם כן מאי מקשה הגמרא "כי לא שמע למה ליה למימר", הא שפיר מהניא הפרתו שהיפר השתא, שלא יצטרך עוד להפר כשישמע. וכתב השלמי נדרים, שיש להגיה בדבריו, דלכי שמע ליה לנדר אחר כך יהא מופר כשיפר באותה שעה, וכהר"ן.

(ז) ר"ן ד"ה בעי רמי בר חמא וכו', כגון שלא שמע ולא ידע וכו'. לכאורה משמע מלשונו דאי ידע בלא שמיעה (כגון על ידי כתב), נמי מהני. והקשה בשיעורי הגר"ד פוברסקי, מהא דאיתא לקמן (עג.), דאף אי לא בעינן שמיעה, מכל מקום חרש לא מצי להפר כיון שאינו ראוי לשמיעה, והא יכול לדעת שנדרה על ידי כתב, ושפיר הווי ראוי. נויש לומר דמה שידיעה מועלת היינו נמי משום דראוי לשמיעה.]

(ח) ר"ן ד"ה ת"ש וכן הבעל, בסוה"ד, אבל הכא כיון דאב היפר חלקו קודם שנישאת ובעל נמי צרפה להפרה ידידה וכו'. תמה הקרן אורה, הא קיימא לן לעיל (טז.), דבעינן שיפרו שניהם כאחד. והכא לא חלו שניהם כאחד, דהפרת האב חלה קודם שנישאת והפרת הבעל חלה אחר שנישאת.

אחת מועיל קיום בליבו כאחת. ואם כן אף אם יאמר מוקם לכן יהיה קיים. ונלפי זה כתב ליישב מה שפסק הרמב"ם (שם), שמיפר לשתי בנותיו כאחת. עיין שם. אמנם בשיעורי הגר"ד פוברסקי כתב, דאפשר, דדווקא גבי הקמה בשתיקה דליכא מעשה, וממילא לא שייך החסרון של הקמה כאחת. שייך לומר שיקים בבת אחת. אך בגוונא שעושה מעשה הקמה בדבור, הרי אם יקים לשתיים כאחת, הא בעינן הקמה לאחת דווקא. ויש לדון נמי, דאף דילפינן להקמה בלב משתיקה, שמא חשיב נמי מעשה הקמה לענין הקמה לאחת, ולא דמיא לשתיקה.

דף עג ע"ב

(ה) מתני' ואלמנה ל' יום. כתב התוס' רי"ד, דנראה לו שלא לגרוס ליה, משום דהאי דתנן בכתובות (נז). דנותנין לאלמנה ל' יום, היינו אלמנה מן הנשואין, דלא ייהבין לה י"ב חודש משום שהכל מוכן לה. אבל אלמנה מן האירוסין י"ב חודש ייהבין לה. וכיון דהיא אלמנה מן הנשואין, אי אפשר לומר שיפר לה לאחר ל' יום. דאפילו לא שהתה כלל משעה שקידשה יכול להפר, כיון שנשאת ויצאה מרשות האב, מידי דהוה אבוגרת. דשהייה שייכא דוקא לענין נערה ארוסה שהיא עדיין ברשות האב, ואביה ובעלה מיפרין נדריה. דכיון דשהתה י"ב חודש יוצאת מרשות אב ועומדת ברשות הבעל. ולכאורה צריך עיון שמפרשי המשנה לא כתבו כן.]

(ו) ר"ן ד"ה עד שתכנס לרשותו, עד שתיכנס לחופה. דייק השלמי נדרים, דמשמע דאם מסרה לשלוחי הבעל לא מהני לענין הפרת נדרים, אף שיצאה מרשות האב, כיון דלא נכנסה לרשות הבעל. והביא, שכן כתב הט"ז (סימן רל"ד סק"ט) בשם הרא"ש. אמנם הביא דבר"ן לקמן (פט). ד"ה זה הכלל כתב, דמסירה לשלוחין הוי כנישואין ובנשואה הבעל מיפר לבדו. חזו"ן דסבר דמסירה מהני גם לענין הפרת נדרים.

(ז) ר"ן ד"ה ואפילו כולן בפני הבעל, בתוה"ד, ואין כן דעת ר"ת ז"ל וכו'. דהיינו, דלרש"י היבם אינו מאכיל בתרומה בכל גוונא, ולרבינו תם מאכיל דוקא אם כבר אכלה תחת אחיו המת. וביבמות (סז): ביארו בתוס' ד"ה קנין כספו, דנחלקו מה טעם אין היבם מאכיל בתרומה, דילפינן ליה מקרא "וכהן כי יקנה נפש קנין כספו" והאי קנין דאחיו הוא. דרש"י סבר דהוא דרשה גמורה ומדאורייתא אין היבם מאכיל, ואם כן אף בגוונא שכבר אכלה אצל אחיו המת לא מהני להאכילה עכשיו דהא פקע קנינו. ור"ת סבר דהאי קרא אסמכתא בעלמא, ומדרבנן הוא דלא אכלה, משום דגזרינן משום סימפון, או שמא תשקה. ואם כן היכא דכבר אכלה תחת בעלה הראשון, דליכא להאי חששא, דכבר בדיק לה, וגם ייחד לה דוכתא וכבר הורגלה לאכול בהאי דוכתא ולא חיישינן שתשקה לאחיה ולאחותיה, שפיר ממשיכה לאכול תחת היבם.

(ח) שם. הקשו התוס' בכתובות (נח). ד"ה ואפילו, לשיטת רש"י (עיין באות הקודמת) אמאי נקט ואפילו כולן בפני הבעל "חסר יום אחד", הא אפילו אם לא יחסר יום אחד בפני הבעל נמי לא אכלה כשמת. וכתבו דמכאן מוכח כר"ת, דאי לא יחסר אוכלת תחת היבם. והקשו (שם) המהרש"ל והמהר"ם, היאך יפרש ר"ת סיפא דמתניתין דאפילו כולן בפני היבם חסר יום אחד, הא מהא נמי משמע דאם כולן בפני היבם אוכלת, וזה וודאי אינו. ותירצו, דצריך לומר דהתוס' לא גרסי ליה.

(ט) ר"ן ד"ה בית דין וכו', ומפרשי התם טעמייהו אי משום סימפון וכו' אי משום שמא תשקה וכו'. הקשה הגרע"א בגליון הש"ס, דהא מבואר בסוגיא (שם) דלמשנה אחרונה לכולי עלמא טעמא משום סימפון ולא פליגי אלא למשנה ראשונה. ותיירץ השלמי נדרים, על פי מה שכתב הרשב"א בקידושין (יא.), דלמסקנא דגמ' התם, פלוגתייהו קיימא נמי אמשנה אחרונה. והר"ן אזיל בשיטת הרשב"א רביה.

(יד) בא"ד, שם. לכאורה מדלא תירץ הר"ן כהרא"ש ד"ה והא לא שמיע (הובא באות הקודמת) משמע דסבר דעבדינן שליח נמי אמידי דממילא. אמנם האור שמח (פ"ב מגירושין ה"ט) ביאר, דהר"ן נמי מודה להרא"ש דלא עבדינן שליח במידי דממילא. אלא דהוקשה לו, דכיון דהבעל עשאו שליח, נעשה כאילו הוא הבעלים להפר, ואם כן בעינן שמיעתו של השליח, דהשליח הוא המיפר, ולסגי בשמיעתו, דהא לא בעינן לשליחות הבעל לשמיעה. ותיירץ הר"ן, דכיון דלא שמע הבעל אין לו אכתי כח להפר, ולא מצי משוי שליח על ההפרה.

דף עג ע"א

(א) ר"ן ד"ה סבר דילמא מטרירנא, בתוה"ד, ולי אפשר וכו' ואי מפר לה מן השתא וכו' אלעזר לא מצי הדר ביה. הקשה הרש"ש, הא קיימא לן בקידושין (נט:), דהמקדש אשה לאחר ל' יום מצי למיהדר ביה דאתי דיבור ומבטל דיבור, והכא נמי אמאי לא מצי למיהדר ביה דאתי דיבור ומבטל דיבור. ואפילו לריש לקיש דסבר התם דלא מצי הדר ביה, היינו משום דסבר דנתינת מעות ליד האשה חשיב מעשה, אבל הכא הא הפרה הוי דיבור בעלמא, ולדידיה נמי מצי למיהדר. ותיירץ, דהכא שאני, דכששומע חלה ההפרה למפרע משעה שהיפר, ונמצא שכבר חלה ההפרה מעיקרא לכשישמע, ולא מצי הדר ביה.

(ב) גמ', היינו דר' זירא דאמר דרבי זירא כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו. הקשה הקרן אורה, הא התוס' כתבו בכמה מקומות. וואמנם כן כתבו התוס' בנדה (סו:): בד"ה כל, דטעמא דבעינן ראוי לבילה משום מצוה. ומשום הכי אף דאינו מעכב, עצם מה שכתבה לה התורה, היינו שיהיה ראוי לעשות אותה, ואי לאו פסול. אבל הכא, הא אין מצוה לשמוע, כדאיתא במתניתין, דרך תלמידי חכמים וכו'. ואם כן אמאי בעינן שיהא ראוי לשמיעה. ונעיין בדבריו שכתב דתוס' ביבמות (קד:): ד"ה דאמר ר' זירא, כתבו, דטעמא דמספקא ליה לרמי בר חמא הכא אי דמי להא דר' זירא אי לא, משום דשמא "ושמע אישה" לא כתביה רחמנא למצוה אלא לאורחא דמלתא. ועיין שם בתוס' שלא נמצא כן, ואדרבא שם כתבו, דסברא הוא, דכתיב "בלולה" ואמר רחמנא דלא מעכבא, מסתמא להכי אהני מה דכתביה, דבעינן ראוי לבילה. ובקידושין (כה:): כתבו להיפך, דכיון דלא כתבה התורה בלשון צווי "ובללת", משמע דאתי לאשמועינן דלא בעינן אלא ראוי. ואולי מה שכתבו בנדה לאו דווקא דהיא מצווה, דהרי באמת לא מצינו לשון צווי בה.]

(ג) רא"ש ד"ה אין משקין, דאין מביאין לעזרה שתי סוטות להשקותן ביחד. והתוס' בסוטה (ח). ד"ה אין משקין כתבו, דאסור להעמיד בעזרה שתיהן כאחת אף על פי ששורות בזו אחר זו. והקשו, מאי שנא משחיטת זבחים, דאטו בזבחים נמי אסור להביא שתי זבחים כאחד לעזרה על מנת לשוחטם זה אחר זה. ונאף דהרא"ש, פתח, דאין "מביאין לעזרה" שתי סוטות כאחד, וסיים "להשקותן ביחד". אין כוונתו דההשקאה היא טעם האיסור. דהא טעמא דרבנן משום "שליבה גס בחברתה, אינה סברה במעשה ההשקאה, אלא בהעמדה].

(ד) ר"ן ד"ה לא מן השם הוא זה, בסוה"ד, ונראה לי להלכה דכי היכי דאינו מיפר לשתי נשוי בבת אחת הכי נמי אינו מקיים לשתייהן כאחת. אבל האור שמח (פי"ב מנדרים ה"ד) כתב, דלגבי הקמה לא שנא אי מקים לאחת או לשנים. דהא קיימא לן לקמן (עט). הקים בלבו מוקם, ופירש הר"ן (שם ד"ה הפר) דנפקא לן מ"אם החריש" דיום שמעו, דמדהחריש גלי דעתיה שהוא רוצה בקיומו של נדר, אלמא כל שבלבו לקיימו סגי. וחזו"ן דקיום בלבו הוי כאילו עבר יום שמיעה. וממילא ניחזי, דאם נדרו חמשת נשוי, ושמע את נדריהם, כי ערבא שמשא נתקיימו כולם כאחת. וכיון שמועיל שתיקה בבת

דלא אמר כן ר' אלעזר אלא לענין לדחות בצרה בלבד, דהיינו דלא סגי לה בגט אלא בעיא נמי חליצה, אבל לענין הפרת נדרים לא אמר. ותיירץ, דהתם אמרו שמיפר לה בשותפות עם האב, ועלה אמרו דאפילו לר' אליעזר שאינו קונה קנין גמור מכל מקום מצי להפר בשותפות עם האב. אבל הכא כוונת הגמרא שיפר לבדו, ועל הא הקשו דלר' אלעזר דאומר דמאמר לא קני קנין גמור לא מהני.

(ה) גמ', כגון שעמד בדין ואיתחייב לה מזונות. כתבו התוס' ביבמות (כט:): ד"ה כגון, דאם יש שני יבמין אין לחייבו במזונות גם אם עמד בדין אלא אם כן עשה בה מאמר. ובתוס' יבמות (מא:): ד"ה עמד בדין הוסיפו, דאם לא עשה בה מאמר אין לחייבו במזונות אפילו אם נתרצה אחד מהן ליבם וברח. וביבם אחד אפילו לא עשה מאמר אלא רק עמד בדין וברח מחייב ליתן לה מזונות. עוד כתבו, דמסוגיין משמע דעמד בדין חייב ליתן לה מזונות מיד מדלא נקט דברח, אמנם ביבמות (שם) הגירסא "וברח", משמע דבעינן דוקא ברח. והטעם לכך פירשו התוס' (שם), דכיון דדעתו לכונסה לא תקנו חכמים מזונות על זמן מועט עד שיכנסו, אבל ברח, דיתכן שיעבור זמן רב עד שיכנסו, תקנו ליה מזונות. ובפירוש הרא"ש (כאן) ד"ה הכא במאי עסקינן, גרס גם הכא דברח.

דף עד ע"ב

(ו) גמ', אמר רב נחמן בר יצחק מאי יפר יפר בשותפות. הקשה השלמי נדרים, דביבמות (כט:): איתא נמי להאי סוגיא, ואמאי לא הקשו הכא כדמקשו התם אהאי שינויא, "ולר' אלעזר דאמר מאמר מאמר אינו קונה אלא לדחות בצרה מאי איכא למימר". ותיירץ, דהכא כבר תירצו לעיל (עמוד א') על קושיא אחרת, דלר' אלעזר איכא לאוקמא כשעמד בדין ופסקו לה מזונות, ולחכי לא הקשו להאי קושיא, דכבר ידעו דמצי לשנויי ליה דפסקו לה מזונות.

(ז) גמ', שקנה לעצמו על ידי שמים. הקשה הרא"ם בשיטה מקובצת, אמאי גרע בזה שהוסיף קנינו על קנין שהקנו לו מן השמים. ותיירץ, שאין כאן תוספת אלא ביטול, דמן השמים הקנו לו אותה בביאה אם ירצה. וגילה דעתו דלא ניחא ליה באותו קנין, משום דהאי קנין שייך נמי לאחים, שיכולים לקנותה בביאה, וטרח לקדשה במאמר.

(ח) גמ', תפשוט דבעי רבה מאמר לב"ש אירוסין עושה או נישואין וכו', דאי אירוסין עושה הא תנן נערה המאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה. הקשה הרשב"א בשם התוס', הא אוקמינן בשפסקו לה מזונות ונודרת על דעתו, ומשום הכי יפר לבדו, ומאי קשיא דנפשוט דמאמר עושה נישואין. ותיירצו, דלא אוקמינן הכי אלא לר' אלעזר דסבירא ליה דמאמר לבית שמאי אינו קונה אלא לדחות בצרה, אבל לדידן דמאמר קונה קנין גמור, לא הוצרכנו להעמיד בפסקו לה מזונות, ושפיר הקשו אמאי יפר לבדו.

(ט) גמ', אמר לו כלום חלקנו על יבם אחד ועל שני יבמין וכו', וכשאר דברים כן נדרים, ביאר בחידושי החתם סופר (בעמוד א'), דכשאר דברים כן נדרים אינה סברא חדשה, אלא דעיקר טענת ר' עקיבא מעיקרא הוא בדרך הוכחה, דהא מצינו שאחרים יכולים לאסור על היבם את היבמה, אלמא דאין קנינו גמור, דלא מצינו שאפשר לאסור על אדם את מה ששייך לו. ואל תשיבני שיש לחלק בין יבם אחד לשני יבמין, דהיכא דליכא אלא יבם אחד הוא קנינו גמור. לזה הוסיף ר' עקיבא "וכשאר דברים כן נדרים", דהיינו, דכמו לגבי שאר דברים לא מצינו חילוק בין קנינו של יבם אחד, לקנינים של שני יבמין, הוא הדין לענין הפרה.

ר"ן ד"ה או נישואין עושה, דאם בא עליה בלא חופה קני לה ליורשה וליטמא לה. כתב המהרש"ל ביבמות (כט:), דמשמע מדבריו, דלא הוא נישואין על ידי המאמר לחודיה אלא אם בא עליה אחר כך רק לענין ירושה

(י) גמ', כל הנודרת על דעת בעלה נודרת. הקשה הריטב"א בגיטין (פג:), דהיכא דהאשה התנתה בפירוש שנודרת שלא על דעת בעלה, אטו לא יוכל הבעל להפר. ותיירץ, דאנן סהדי שנודרת על דעתו אף על פי שאומרת לא כן. (יא) גמ', שם. הקשה הקרן אורה, הא קיימא לן בנזיר (כב:), דבעל מיגז גיזו, דהיינו דאינו עוקר הנדר אלא מכאן ולהבא. ולכאורה אי מה שמפר היינו משום שנודרת על דעתו, והווי כמו שנדרה על תנאי שאם בעלה אינו רוצה לא יחול, כיון שלא נתקיים התנאי מעיקרא לא חל. ותיירץ, דכוונתה שיתבטל הנדר משעה שיפר לה דרך על זמן זה שיפר לה תלתה בדעתו אבל לא קודם.

(יב) גמ', שם. הקשו התוס' בנדה (מו:): ד"ה כדרב פנחס, אם כן, למה נכתבה פרשת הפרת נדרים, תיפוק ליה דנדרה על דעתו. ותיירצו, דאין הכי נמי להפרה לא איצטריך קרא, אלא לאשמועינן דאם הקים מוקם. עוד תירצו, דהטעם שנודרת על דעתו משום דאשמועינן קרא דבעל מפר. ועיין באות הבאה.

(יג) ר"ן ד"ה ואיכא דילפי, בתוה"ד, אלא ודאי וכו' משום הכי זיכתה תורה לבעל בהפרת נדריה וכו'. הקשה הרש"ש, לפי זה, אמאי בקטנה שהשיאוה אמה ואחיה בעלה מיפר נדריה משום שנודרת על דעתו, הא אין היא אשתו כלל וליכא לגזרת הכתוב. וכן לר' אלעזר למאי דדחי אביי דאף הוא חייש לסימפון, היאך יהני מה שנודרת על דעתו. ותיירץ בקובץ הערות (סימן כו אות א'), דגדר גזרת הכתוב דהפרת נדרים, דכל היכא שהאשה נודרת על דעת בעלה הוי גמירות דעת דיה כדי לבטל את הנדר, דירדה תורה לסוף דעת הנשים שתולות דעתן בבעליהן, ולפיכך כל היכא שהיא סבורה שזה בעלה שפיר יש לה גמירות דעת כמו אשה דעלמא ובטל הנדר.

דף עד ע"א

(א) גמ', ור' יהושע סבר יש זיקה. תמה הקרן אורה, הא זיקה לא הוי אלא דין דרבנן וכדמבואר ברמב"ן ביבמות (כו:), והיאך מהניא להפר נדר דאורייתא, ותיירץ הקהילות יעקב (יבמות סימן ט"ז), דהא דאמרינן דזיקה מדרבנן, היינו לענין איסור קרובות הזקוקה, דזיקה אינה כאישות מדאורייתא. אבל לענין שיהיה לו בה זכות להפרת נדריה, יש לומר דזיקה דאורייתא.

(ב) גמ', אלא ר' אליעזר מאי טעמיה אי יש זיקה אין ברירה. ר' אברהם מן ההר ביבמות (כט:): ביאר דמה שאמרה הגמ' "אין ברירה" היינו דין ברירה, ומשום דהכא הווי נפקא מינא לדין נדרים, כיון דבדאורייתא אין ברירה ליכא נמי זיקה לאחד מהם. ולפי אף אם יפרו שניהם אין מופר. הרמב"ן ביבמות (שם) כתב דאי אפשר לומר דסבירא ליה לר"א דיש ברירה. ובשיטה מקובצת (כאן) ביאר, דגם למאן דאמר יש ברירה היינו משום שלאחר מכן הוברר הדבר, כגון אם בא חכם למזרח ערובי למזרח, דלבסוף הוברר שבא החכם למזרח, אבל הכא סתים לן תנא שיכולים שניהם להפר, ומשמע אף מי שלא נשאה לבסוף. ואמנם רש"י ביבמות (שם) ד"ה אלא לתרי אמאי. ביאר שאלת הגמ' כאן לדברי ר"א, דהיה צריך לומר שיפרו שניהם דבכהאי גוונא יהיה מופר. וכן פירשו (כאן) הנימוקי יוסף והמאירי. ועיין באות הבאה.

(ג) ר"ן ד"ה ר' יהושע, דאף שניהם אין יכולין להפר, דרחמנא אמר אישה יפרנו דהיינו דבעינן שיהיה ידוע. והשלמי נדרים הוסיף לבאר דבריו במה שהביא דהרמב"ן ביבמות (כט:): הסיק לפרש, דאף אי יפרו שניהם לא יועיל, כיון דרחמנא אמר אישה יקימנו וכו' היינו דבעינן שיהא ברור בשעת הפרה מי הוא אישה, וקל וחומר ממה שאמרו שהפר לאשתו וסבור שהיא בתו. והעיר על הר"ן שכתב דרש"י ביבמות נמי כתב כן, דכתב להדיא ששניהם יכולים להפר כמובא באות הקודמת.

(ד) גמ', ולר' אליעזר דאמר מאמר לבית שמאי אין קונה אלא לדחות בצרה וכו'. הקשה הרא"ם בשיטה מקובצת, הא ביבמות (כט:): משני אהאי קושיא,

הדרק הירמי

דהפרה תליא בהקמה ולא להיפך.]

(ו) גמ', או דלמא לא חלין כלל. כתב בשיטה מקובצת בשם הרי"ץ, דעל כרחק מי ששאל בעיא זו סבר דבעל מיפר בלא שמיעה, דאי בעינן שמיעה וחילא הפרה לכו שמע כלעיל (עב:), אם כן ודאי דחילי ובטלי. והקשה השלמי נדרים (עו:), דלמאי דמסקינן התם, דלר' אליעזר לא חילי כלל, ממילא איפשיטא נמי הך איבעיא דרמי בר חמא לעיל (עב:). אי בעל מיפר בלא שמיעה, דכיון דלא חילין כלל על כרחק דאין צריך שמיעה. ואם כן היאך כתב הרא"ש בפסקיו (סימן ו'), דאיבעיא דרמי בר חמא לא איפשיטא, והביאו להלכה הרמ"א (בסימן רל"ד, כ"ה) דאזלינן בהא לחומרא מספיקא, הא מכאן מוכח דאיפשיטא הך איבעיא.

(ז) ר"ן ד"ה דאתפס, בתוה"ד, ומקשו הכא ואפילו וכו'. וכן הקשה בפירוש הרא"ש (בעמוד ב') ד"ה דאתפס. והק' אורה תירץ, דמייירי שהמתפס לא ידע שבעלה הפר לה מעיקרא, אם כן ודאי באיסורא קמתפס.

דף עה ע"ב

(ח) גמ', כגון דאתפס אחרינא בהדין נדרא וכו'. כתב בפירוש הרא"ש ד"ה דאתפס, דמייירי שהתפס מיד, דאי חילי ובטלי, לא בטלי אלא לאחר שיעור שיוכל הבעל לומר מופר ליכי. והקשה הק' אורה (בעמוד א'), אם כן הוי מצי למימר דנפקא מינה אי עברה על נדרה בתוך שיעור זה אם לוקה או לא, ומדלא אמרו כן לכאורה משמע, דפשיטא דההפרה חילא מיד לאחר נדרה. [נאמנם דבריו צרכים עיון, דהיאך אפשר להתרות בה בתוך זמן זה, דבלאו התראה הא אינה לוקה. (י.ו.)]

(ט) ר"ן ד"ה הא כדאיתא, בתוה"ד, וקשה בעיני וליגמר נמי מקל וחומר ידידיה שלא יחולו נדרי אשתו כלל, כשם שאין חלין נדרי עצמו. הקשה בחידושי הגרע"א, דבהאי קל וחומר נמי איכא למימר דיו אסוף דינא. כלומר, דמהיכא מיתית דנדרי אשתו עדיף, מהא דמצי מפר משתדור, והתם אינו מועיל שלא יחול כלל, דבעל מיגז גיז, כדאיתא בנזיר (כב:). וכהאי גוונא נמי אמרינן דיו כדאיתא בבבא קמא (כה:). [ואפשר דלכך כוונת התוס' (מכתב יד) ד"ה הא כדאיתא].

(י) בא"ד, דכיון דשכח תנאו בשעת נדרו הוה לי נדר בטעות. הקשה בחידושי הגר"ש שקופ (סימן יז), דלעיל (כג:). אמרינן, אי זכור עקריה לתנאיה וקיים ליה לנדריה, ואם טעם הביטול רק משום טעות דשכח תנאו, אם כן היכא דזכור פשיטא דאין טעם לבטל נדרו, ואמאי בעינן לטעמא דעקריה לתנאיה. וביאר, דהטעות אינה מה ששכח את התנאי, אלא שמגלה דעתו מעיקרא שמה שנודר אחר כך אינו בדעה צלולה לגמרי, ואף שאין בכח זה לחוד לבטל הנדר, האי טעות הוי כשאר פתח של נדרים דבעינן נמי להתרת חכם. והכא נמי בעינן לדיבורו שמבטל הנדר מעיקרא, דאית דיבור ומבטל דיבור, וחל היתר הנדר.

(יא) ר"ן ד"ה תא שמע (בנמשך לדף עו:), בתוה"ד, שאם טבל בעודו טהור לא מהניא ליה טבילה שלא יבא לידי טומאה אם יגע אחר כך בשרץ, דאדרבא דרשינן וכו' אפילו הוא בתוך המים. בשו"ת פרי יצחק (ח"ב סימן ל"ה) הקשה מכאן על מה שכתב הכסף משנה (בפ"ו מאבות הטומאות הט"ז), שאין הטובל נטהר אלא בעלייתו מן המים. דאם כן מה ראייה מהא שטמא בתוך המים, להא דלא מהני טבילתו שלא יבא לידי טומאה אחר כך. דבתוך המים שאני, כיון שאין המקוה מטהר עד שיצא, ולהכי נמי אינו מציל לאותה שעה.

דף עו ע"א

(א) גמ', אמרי רבנן לא קיימי להון בטעמיה דר' אליעזר. כתב הק' אורה, דלמסקנא דלר' אליעזר לא חילין, מצינו למימר דלעולם ידעי רבנן דלר'

וליטמא לה, אבל לענין הפרת נדרים לא כתב הר"ן דלא קני לה עד שיבוא עליה. [וכן מבואר בדברי הרא"ש בשיטה מקובצת כאן]. אבל המהרש"א (שם) כתב, דלענין הפרת נדרים נמי לא הוי מאמר כנשואה בלא ביאה, וכמו לענין ליורשה וליטמא לה בעינן שיבוא עליה לאחר מיכן.

דף עה ע"א

(א) ר"ן ד"ה כשם, ומסתפקא לי כיון דיבם לא מצי מפר, אב במקום יבם מן הארוסין אי מצי מפר או לא, הגרע"א בחידושו תמה, דהר"ן לעיל (עד:). בד"ה רבי עקיבא כתב, דלרבי עקיבא לא מצי יבם מפר אף בשותפות, וכן בר"ן לעיל (עד:). ד"ה או נשואין. ואם כן, מה מסתפק כאן אי מצי אב מפר, הא ר' עקיבא אמר דאפילו בשותפות האב לא מהני. וכפל תמיהתו איך לא העירו בזה האחרונים, ובשולחן ערוך נפסק שהאב יכול להפר. ובשלמי נדרים. תירץ, ב' תירוצים עיין שם. ולכאורה נראה ליישב, דמה שכתב הר"ן לעיל דאין היבם מפר בשותפות, היינו לענין דבעינן ליה להפרה. וממילא אינו יכול להקים, וגם לא בעינן להתרונקות רשותו לאב, באם ימות. ועיין באות הבאה.]

(ב) שם, הרמב"ם (פי"א מנדרים הכ"ד) פסק בפשיטות דהאב יכול להפר. ובכסף משנה (שם) ביאר ספיקו דהר"ן. דשמא, דמה שאין ליבם זכות בנדריה, היינו לענין הפרה. אבל אולי יספיק מה דאיתיה לגרום, שלא תתרוקן רשות הבעל לאב.

(ג) ר"ן ד"ה הרי הן קיימין, בתוה"ד, אדרבא דנהי דאשכחן בנדרים שחלו דחמיירי מצי לקיימו, מאן לימא לן הכי בנדרים שעדיין לא חלו דלא אלימי. ובפירוש הרא"ש ד"ה הרי, כתב דהאי טעמא, אינו לרבנן דלא סברי דנדרים שחלו כבר עדיפי, מדפליגי אקל וחומר דר' אליעזר. וכתב הק' אורה, דיש לומר, דלעולם רבנן נמי מודו לקל וחומר, אלא דהקישא מפיק מקל וחומר, (וכמו שכתב הר"ן בד"ה לא בא לכלל הפר). ובפירוש הרא"ש ביאר, דטעמא דאינו קיום, דהוי כקיום בטעות וכמו שביאר לעיל (עב:). ד"ה הרי, דקים לן שלא היה בלבו לקיימו שמא תדור דברים שהוא מצטער ובוש עליהם ואינו חפץ בקיומן, והוי כטעות. וכן כתבו התוס' בנזיר (יב:). ד"ה טעמא. וכתב בגליון מהרש"א (יורה דעה סימן רל"ד כ"ח), דלהאי טעמא, אם מקיים להדיא נדר מסוים שעדיין לא נדרה, מהני. והרש"ש הקשה על הרא"ש, דלא משמע דבכהאי גוונא מהני. ונצריך עיון לדברי הגליון מהרש"א, איך ילפי רבנן מהקישא את שלא באו לכלל היקם לא באו לכלל היפר, דהרי באו לכלל היקם באופן שקיים נדר מסוים. (א.ג.א.).

(ד) ר"ן ד"ה לא בא לכלל הפר, דאף על גב דאיכא קל וחומר, בעל כרחק הקישן הכתוב. ולקמן (פו:). כתב הר"ן בד"ה למימרא, דאף למאן דמקיש לא מקיש לה לכל מילי, דלאו הקישא הוא, אלא סמיכותא בעלמא. והקשה בחידושי חתם סופר, אם כן, היאך מפקא האי דרשה מקל וחומר. ועל כן ביאר, דהילפותא לא היתה מעצם הסמיכות, אלא מדהוה ליה למכתב קודם "אישה יפרנו" ובתר הכי "אישה יקימנו", דכל עוד דלא אשמועינן קרא דבעל מצי מיפר, מה שייך הקמה, דהרי כל ענינה אינו אלא שלא יוכל להפר. אלא שינה הכתוב והקדים הקמה להפרה, לילף מינה הא דרשה.

(ה) בא"ד, שם. הקשו הגרע"א והק' אורה, מנא לן לאקושי בכהאי גוונא ולבטל הקל וחומר, דהא מצינן למילף לאידך גיסא ולקיים הקל וחומר, דאת שבאו לכלל הפר באו נמי לכלל הקם, ונילף דמצי לקיים אף קודם הנדר. וכתב הק' אורה, דבשלמא לטעמו דפירוש הרא"ש (הובא באות ב) דמאי דאי אפשר להקם קודם סברא פשוטה היא, ניחא, דלא מצינא למילף איפכא שיוכל לקיים, דהא לא מסתברא כלל. אבל להר"ן בד"ה הרי הן, דהא דלא מצי מיקם קודם רק משום דלא מצינו בקרא, אם כן נילף הכי בקל וחומר. [נאמנם לדברי החתם סופר שבאות הקודמת ניחא, דכל הילפותא מוכחת

ומסיק, דמכל מקום מהני משום ספק ספיקא, דשמא בשעה שהיפר היה עדיין יום, ואי תמצו לומר שהוא לילה, שמא גם הזמן שנדרה בו היה לילה. [ולכאורה צריך עיון, דהכא איכא חזקת איסור, דקודם הפרתו ודאי היה אסור, והש"ך (ביוורה דעה סימן ק"י בכללי ספק ספיקא ס"ק כ"ט) פסק, דלא מהני ספק ספיקא במקום חזקה. (א.ג.א.).]

(ז) **רא"ש ד"ה יוש בדבר, בסוה"ד**, ולא שיש בדבר להקל ולהחמיר טפי ממאן דאמר מעת לעת. הקשה הרש"ש, דלכאורה יש בזה קולא טפי, דכיון דהפרת נדרים אינה אלא עד שתחשך, להכי שרי להפר בשבת ואף שאינו לצורך השבת, וכדאמרינן בגמרא **לקמן** (עו.). והשלמי נדרים דחה דבריו, דאף למאן דאמר מעת לעת משכחת לה שמיפר בשבת, כשיכלה המעת לעת בשבת, כמו שכתב הרא"ש **לקמן** (עו.). **ד"ה ולמ"ד**. ואם כן, עיקר דין זה שזה לכולי עלמא, דכל היכא שיכלה זמן הפרתו בשבת שרי להפר בשבת, ולהכי לא מיקרי קולא.

(ח) **גמ', הפרת נדרים כל היום ר' יוסי ב"ר יהודה ור' אלעזר ב"ר שמעון אמרו מעת לעת. כתב הרמב"ם** (בפי"ב מנדרים הי"ז), דנערה המאורסה דאביה ובעלה מפירין נדריה בשותפות, בעינן שתהא שמיעת שניהן ביום אחד, כדכתיב "ושמע אישה ביום שמעו", דהיינו ביום שמעו של האב. וכתב הקרן אורה, דלכאורה להני תנאי דהפרת נדרים מעת לעת ליכא למימר הכי, דכיון דדרשי "מיום אל יום", מעת לעת, משמע שנותנין לכל אחד מעת לעת, ונמצא שהשני מיפר במעת לעת שלו, אף שכלה לאחר מעת לעת של ראשון. [ולכאורה יש לומר, דאף אי זמן ההפרה "מעת לעת", אפשר לדרוש לקרא ד"ושמע אישה ביום שמעו", שתהיה שמיעתו בתוך מעת לעת של שמיעת האב, ומכל מקום הפרתו תהיה במעת לעת של עצמו. ואם ישמע לאחר שכלה המעת לעת של אב, באמת לא יהיה. (א.ג.א.).]

(ט) **גמ', מאי טעמא דתנא קמא, אמר קרא ביום שמעו, ורבנן מאי טעמיהו, דכתיב מיום אל יום. רש"י בפירוש התורה** (במדבר ל' ט"ו) כתב, אקרא ד"מיום אל יום", שלא תאמר מעת לעת, לכך נאמר מיום אל יום ללמדך שאין מיפר אלא עד שתחשך. ותמדה עליו **בחיידושי הגרע"א והקרן אורה**, שהוא להיפך מהגמרא דילן.

דף עז ע"א

(א) **גמ', תנן התם וכו' ונשאלין לנדרים שהן לצורך השבת. כתב הארחות חיים** (הלכות שבת סימן תל"ט), דמייירי כגון שהיה בקיום הנדר ביטול עונג שבת. וכן כתב רבינו **פרחיה בשבת** (קנו.), והטור והשלחן ערוך (ביו"ד סימן רכח, ג). והפרי מגדים (בסימן שמ"א באשל אברהם סק"א), הביא מחלוקת הפוסקים, בנדרה ממין אחד של מאכל אי מיקרי לצורך השבת. והביא, דיש אומרים דאפילו מלבוש, אם הוא צורך היום שרי. וכן כתב **ברש"י ד"ה שהן**, דנדרה מתכשיטין מיקרי לצורך השבת.

(ב) **גמ', שם. כתב בשו"ת הרשב"א** (ח"ד סימן רצ"ו), דלצורך מצוה שעושין בשבת, נשאלין בשבת, משום דמיקרי לצורך השבת. והמשנה ברורה (סימן שמא סק"א) כתב, דלצורך מצוה שרי, אפילו אם אינו צורך השבת. והמהרש"א **בערובין** (ל'): הוכיח מהתוס' שם, דלא התירו לצורך שאר מצוה, אלא לצורך השבת בלבד. והתוספת שבת (בסימן שמא) דחה ראיתו.

(ג) **ר"ן ד"ה מפירין נדרים, בתוה"ד**, דלא קאי אלא אשאלה וכו' מחזי כדינא, אי נמי שאין שעה עוברת לשאלה. הקשה הקרן אורה, **דבשבת** (קנו.) איתא להדיא בהאי איבעיא, דלהאי גיסא דשרי אפילו שלא לצורך שבת, היינו משום דאין הפרה אלא באותו יום. והיינו כטעם בתרא דכתב הר"ן ולא כטעם הראשון. ותיריך, דהר"ן אויל כלישנא קמא דהתם, דלא מפרשין האי טעמא. [עוד יש לומר, דהר"ן סבר דעל כרחך סוגיא דהכא לא אולא כסוגיא דהתם. דהתם אמרינן, דאי הפרת נדרים כל היום ודאי דשרי אף שלא

אליעזר לא חיילין כלל, ולהכי הקשו ממקוה. והא דהוכיחו מכלי, היינו משום דלמאי דדריש ר' אליעזר קל וחומר, איכא למידרש נמי, דבאופן שיאמר להדיא שתחול ההפרה לאחר הנדר, ילמוד ר' אליעזר קל וחומר דתידיהי הפרתו. ולהכי מיייתו ליה ראייה מכלי, דלא דרשין קל וחומר אף בגוונא דחיילי ובטלין. [ולכאורה דבריו צרכים עיון, דבגמ' הוצרכו לומר דרבנן לא קים להו, להאי גיסא דלא חיילין כלל. ומשמע דפשיטא לגמ' דאי אמר הקל וחומר לענין דלא חיילי כלל, אין משמעות בדברי ר' אליעזר שיאמר קל וחומר לענין דחיילי ובטלין, וכמו שחילק הר"ן **לעיל** (עה:.) **ד"ה תא שמע. (א.ג.א.).**]

(ב) **רא"ש ד"ה אינו דין**, כגון אם עמד כל גופו במקוה וגעגוע בידו אחת בשרץ ובידו אחת נגע בכלי וכו'. **הרש"ש** תמה, דאדם שנשטמא מחמת שרץ אינו מטמא כלי, דאינו אלא ראשון. דהא אין לומר דכיון שנגוע באותו זמן בכלי ובשרץ, הוויא טומאה בחבורין, ונטמא הכלי. דהא איתא **בריש כלים ובפ"ה דזבין** דליכא לדין טומאה בחבורין לגבי טומאת שרץ. ועיין עוד בדבריו.

(ג) **בא"ד, שם. כתב הפרי יצחק** (ח"ב סימן ל"ה), דמדמהוצרך הרא"ש להעמיד דוקא בגוונא שנגע בבי' ידי באותו זמן, משמע דלא כדברי **הכסף משנה** (בפ"ו מאבות הטומאות ה"ט) דהטובל לא נטהר אלא בעלייתו מן המים. דלדבריו משכחת לה אפילו בנגע בשרץ ואחר כך נגע בכלי, קודם שיעלה מן המים, דנטמא הכלי בנגיעתו.

(ד) **ר"ן ד"ה שמע מינה לא חיילין**, דודאי בזרעים טמאים הכי דיינינן שלא תחול בהם הטומאה דאי תחול במאי פקעה. הקשה **בחיידושי הגרע"א**, מדוע לא תפקע במה שהזרעים זרועים ועומדין בקרקע, כקל וחומר דהפרת נדרים (וכמו שכתב הר"ן **לעיל** (עה: **ד"ה תא שמע**)) דאי חיילי ובטלין, כל שכן כשנולדו ומומן [מה שהם זרועים] עמן. עוד הקשה, אהא דמדמי בברייתא זרעים לנדרים, דלכאורה לא דמי, דהתם ודאי מודו רבנן כיון דסיבת ביטול הטומאה קיימת ועומדת, דהיינו שהם זרועים בקרקע גם עתה, אבל בהפרה דיבורו היה קודם. **והקרן אורה** כתב, דבאמת דברי ר' אליעזר בראיתו מזרעים רק לפילפולא בעלמא, דודאי לא דמי להכא מהאי טעמא. אבל **בתוס' (מכתב יד) ד"ה זרועים**, מוכח דדמי ממש למקוה. [ואולי יש לומר, דשאני הפרה מזריעה. דהפרה מה שמיפר הוא חלות ההפרה, ומעלתה בבאה יחד עם הנדר להפרתו. אבל גבי זריעה אין חלות אלא מציאות של זרע, שהיא התכונה המטהרת. והיאך אפשר לומר שתחול הטומאה והתכונה המטהרת יחדיו, דאם התכונה פועלת לא שייך שתחול הטומאה, ואם המעשה הוא המטהר ליכא מעשה והאיך יטהר. ובעל כרחך דבעינן למימר דלא חלה הטומאה כלל.]

(ה) **ר"ן ד"ה ורבנן לא וכו', בתוה"ד**, ונראה בעיני דמשום הכי לא פריך וכו' אי נמי וכו'. הקשה **השלמי נדרים**, אמאי הוצרך הר"ן לכל זה, הא איתא להדיא **בתורת כהנים** (שמיני פרק י'), והביאו **רש"י בחולין** (ק"ח:.) **ד"ה וכשם**, דילף דזרעים מחוברים אין מקבלים טומאה, דאי אמרת מחוברים טמאים, טמאת את הכל, שאין לך מחוברים שאין שרצים מצויין אצלם.

דף עז ע"ב

(ו) **מתני', וביום השבת עד שתחשך. כתב הפרי מגדים** (באורח חיים סימן שמ"א, בא"א א'), דבבין השמשות אינו יכול להפר, כיון דהוי ספק לילה, ואם הפר ועברה על הנדר אינה לוקה מספק. וכתב **בחיידושי הגרע"א**, דאם נדרה בבין השמשות ודאי יכול להפר כל שלא שהה יותר מכדי דיבור. דאף אם תימצו לומר, דכשנדרה היה עדיין יום, ועתה כבר לילה. מכל מקום, כיון שלא היה לו שהות להפר באותו יום, מיקרי יום שמעו מהזמן שהיה יכול להפר. אבל שהה יותר מכדי דיבור והיפר, יש לומר דלא מהני. דשמא היה יום עד שהיפר והיה לו שהות להפר, והזמן שהיפר כבר היה מן הלילה.

הדרה היוזמי

(שהובאה באות ה) דהכא האיסור משום דמי לדין, נחא.].

(י) **גמ'**, **שם**, הקשה הר"ן בשבת (סח. בדפי הרי"ף), בשמע בעלה בכניסת השבת, אמאי אין יכול להפר בשבת אף למאן דאמר מעת לעת, דהא לאחר השבת לא יוכל להפר. ותיירץ, דדבר שאינו מצוי הוא ובטלוהו מפני המצוי. [אמנם לדברי פירוש הרא"ש ד"ה ולמ"ד, דאם שמע מערב שבת ולא הפר יכול להפר בשבת, דהרי יכלה מעת לעת שלו בשבת, הוי דבר המצוי. ולכאורה מוכח דהר"ן סבר, דבכחאי גוונא פשיטא דאינו מפר בשבת, כיון שיכל היה להפר מבעוד יום ולא הוי צורך השבת. ולא דמי להא דאמרינן דנשאלין אף בהיה לו פנאי, דהתם לצורך השבת הוא ועדיף טפי.]. עוד תירץ הר"ן, דאין הכי נמי, דבכחאי גונא מפר אף למאן דאמר מעת לעת.

(יא) **גמ'**, **כיון דסבירא לן אפילו מעומד אפילו בקרובים**. כתב הגרע"א (בגליון השו"ע יורה דעה כח, ג), דדוקא קרובין דאינו פסול הגוף מהני בהתרת נדרים, דהא כשר הוא לדון לגבי אדם אחר, אבל אשה וקטן פסולין בגופייהו, פסולים נמי להתיר נדרים. עוד כתב (בהשמטות לשו"ת קמא סימן עג), דלהסוברים דבדיינים איכא פסול דנמצא אחד מהם קרוב או פסול, הכי נמי שייך האי פסולא בהתרת נדרים.

דף עז ע"ב

(יב) **גמ'**, **רבן גמליאל סבר וכו'.** רש"י בעירובין (סד: ד"ה פותחין וד"ה אין פותחין גרס, דרבן גמליאל סבר פותחין בחרטה. ומפרש, שצריך החכם למצוא פתח לשואל ולפיכך הוצרך ישוב דעת, ורב נחמן סבר אין פותחין בחרטה, דהיינו שאין החכם צריך למצא לו פתח, אלא עוקרו אף שאין מוצא שום טעם עקירה. והתוס' (שם) **בד"ה פותחין** הקשו, דרב נחמן גופיה אמר **לעיל** (כב:), דפותחין בחרטה. ומכאן נקטו כגירסא דגרסינן, דרבן גמליאל סבר אין פותחין בחרטה, וכפירוש הר"ן **בד"ה ה"ג רבן גמליאל**. והמאירי (כאן) כתב, דאף לגירסא דרבן גמליאל סבר פותחין ורב נחמן סבר אין פותחין, אין פירושו כשאר פותחין בחרטה דעלמא, דבעלמא ודאי פירושו דמהני חרטה בלא פתח, והכא להיפך.

(יג) **נ"ר"ן ד"ה ורב נחמן סבר, בתוה"ד**, כתב הרשב"א וכו', אפילו לא נתחרט ואנו צריכין לחזור אחר פתחים להתירו, לא בעיא יושב, ולפי שלא ירדתי לטעמו איני אומר כן. אמנם אם נדייק בלשון הרשב"א שכתב, אבל לרבן גמליאל לעולם לא שרינן אלא בפתחין ומעיקרא בעי עיוני, הלכך מייחזי כדינא, ובעינן מיושב כדן ולא מעומד. משמע מלשונו דעצם מה דבעי עיונא לא מצריך ישיבה, אלא כיון דבעי עיונא דמי לדין, ונתנו לו חכמים חומרא דדין דבעינן מיושב. והיינו טעמיה דלדידן אין צריך ישיבה, דכיון דעיקר התרה שייכא בלא עיונא, לא דמיא לדין, ולא החמירו בה כדן. אבל הר"ן סבר, דמשום העיון גופא בעינן ישיבה, ולהכי כתב דלא ירד לטעמו. (ג.א.ג.).

(יד) **בא"ד**, ולפי שלא הבנתי דבריו איני אומר כן. וכן כתב הרא"ש (בסימן ח), דהיכא דאין חרטה דמעיקרא ובעינן לפתח, צריך ישיבה מפני שצריך עיון גדול בזה. וכתב הפרי מגדים (סימן שמ"א, במשב"ז א'), דאף בכחאי גונא שרי להתיר בשבת, דבאמת אינו כדן, ומאי דבעינן ישיבה היינו רק משום עיונא.

(טו) **בא"ד**, שם. הקשה העצי לבונה (בגליון השו"ע יו"ד רכח, ד), לדעת הסוברים דהיכא דמתירין על ידי פתח לכולי עלמא בעי ישיבה, מאי פריך מהא דינא רבן גמליאל, הא כיון דהתיר רבן גמליאל על ידי פתח ודאי צריך ישיבה. [ויש לומר דמלישנא דברייתא בעירובין (סד: כיון שהגיע לסולמא דצור, ירד רבן גמליאל מן החמור, ונתעטף וישב והתיר לו נדרו. משמע דמיד אף קודם שדיבר עמו וידע אם יש לו חרטה, ירד מהחמור וישב. אמנם לפי מה שכתב הש"ך (שם סק"ט) דאפשר דשיכור כשר להתיר בחרטה, ודוקא בפתח אינו יכול להתיר, אם כן יש לומר, דכבר מעיקרא כשהגיע להשאל על

לצורך השבת, וטעמא דגיסא דאסור, משום דהפרת נדרים מעת לעת. ואילו הכא על כרחך מיבעיא לן נמי להאי גיסא דהפרת נדרים כל היום, דמכל מקום אפשר דלא שרינן שלא לצורך השבת, דאם הצד לאסור היינו דוקא אי הפרת נדרים מעת לעת, איך סלקא דעתך למיפשט ממתניתין דשריא אף שלא לצורך השבת, דהא ודאי סברה דהפרת נדרים כל היום ולא מעת לעת. וכיון דסוגיא דהכא פליגא אדהתם, ומבעיא לן לאסור אפילו אי הפרת נדרים כל היום, אפשר דהכי נמי לא ידך גיסא מבעיא לן להתיר אפילו אי הפרת נדרים מעת לעת, והוא הטעם הראשון שכתב הר"ן. (א.ג.א.).

(ד) **ר"ן ד"ה אפילו בתוך היום וכו'.** דכיון דעם חשיכה נדרה מאי צורך שבת יש בהפרתה. ורש"י **בד"ה נדרה פירש**, דהא כבר אכלה מבעוד יום. ובפירוש הרא"ש **בד"ה מאי איריא** כתב, דהא אין לה שהות עוד לאכול ולשתות. [ונראה דלכך נתכוון הר"ן].

(ה) **גמ'**, **תנאי היא וכו' שלא לצורך השבת לא**. כתב הלבוש (באורח חיים סימן שמ"א), דטעמא דאין מתירין ומפירין נדרים שלא לצורך השבת, דלמה נעשה דבר שלא לצורך היום ואפשר לעשותו למחר. וכעין זה כתב הר"ן בשבת (סח. בדפי הרי"ף), דכשאפשר להפר למחר אסור, דשלא לצורך לא טרחינן בשבת. והלבוש ביורה דעה (סימן רכ"ח) כתב, דהוה ליה "ממצא חפצך" ואסור. וכן מוכח ברמב"ם (פכ"ד משבת ה'), שהביא האי דינא בתוך דיני "ממצא חפצך ודבר דבר". ורבינו יהונתן מלוניל בשבת (קנו). כתב, דהתרת חכם מחזי כדן. [והא דכתב הר"ן **בד"ה או דלמא נמי**, דבהתרה איכא טעמא דמחזי כדינא. יש לומר, דדבריו להאי גיסא דמפלגינן בין התרה להפרה, אבל למסקנת הגמרא דהפרה נמי אסורה כשאפשר למחר, ולא מפלגינן ביניהו, יש לומר דלא קאי האי טעמא.]. והפרי מגדים (סימן שמא, במשב"ז א') הקשה על הלבוש, אמאי מיקרי ממצא חפצך, כיון שאין בו מלאכה כלל. וכתב, דאפשר דאף דלא הוי דין גמור, מכל מקום דמי לדין, ואף לדבר מצוה אסור. [ומה דאיתא לעיל אות ב' בשם הרשב"א דלצורך מצוה מותר, היינו מצוה שצריך לעשותה היום.].

(ו) **גמ'**, **למאן דאמר כל היום אין טפי לא אפילו שלא לצורך השבת מפר**. כתב הר"ן **בד"ה תנאי וכו' והרא"ש בד"ה מאן דאמר**, דהקילו חכמים להפר בשבת כיון שאי אפשר להפר אחר כך. ולכאורה ביאור דבריהם דצורך האדם הוא טעם מספיק להקל. אמנם בשו"ת הרשב"א (ח"ד סימן רצ"ו) כתב, דכיון דאי אפשר להפר לאחר השבת, הוי כמו לצורך השבת. וכן כתב הריטב"א בשבת (קנו). [ואולי יש לבאר דבריהם על פי מה שכתב בשו"ת מהרש"ג (ח"א או"ח סימן ס"א, ס"ג), דאיסור התרת נדרים בשבת משום טירחא לצורך חול. ולפי זה ביאר, דאיסור טירחא לצורך חול הוא דוקא משום שעושה בשבת דבר שזמנו להעשות בחול, אבל אם זמנו להיעשות דוקא בשבת לא מיקרי הכנה. אמנם המשנה ברורה (סימן רנ"ד סקמ"ג) כתב בשם המגן אברהם, דהכנה לצורך חול אפילו בדבר שאי אפשר לעשותו למחר אסורה, ורק במקום פסידא מותר צריך עיון. (א.ג.א.).]

(ז) **גמ'**, **שם**. כתב רבינו יהונתן מלוניל בשבת (קנו), דאף דאפשר להתיר נדרה [על יד חכם] לאחר השבת, מכל מקום אין אדם רוצה שתתבוה אשתו בבית דין ולהכי מצי מיפר בשבת.

(ח) **גמ'**, **תא שמע דאיוזדיקין ליה רבנן וכו' אפילו בנדרים שהיה להם פנאי וכו'.** כתב הביאור הלכה (סימן שמא, ד"ה אע"פ), דמסתברא דלכתחילה יתיר בערב שבת, אלא דבדיעבד לא קנסינן ליה. [נוכדמוכח מסוגיין, דמבעי בגוונא דהיה להם פנאי לענין קנסא, אבל לכתחילה נראה דבעי להתיר מבעוד יום.]. ועיין באות הבאה.

(ט) **גמ'**, **שם**. עיין באות הקודמת. ולטעמא דממצא חפצך שהובא לעיל אות ה, מוכח מהכא דאף חפצי שמים אינו אלא היתר מדוחק, וכן דעת התוספת שבת (סימן שז סק"א), דיש איסור ממצא חפצך אף בחפצי שמים כשאינו לצורך היום. והפרי מגדים (שם בא"א סק"א) פליג עליה. [ולשיטתו

כשרים אלא הנהו דכי מסברי להו סברי. אמנם **הבית יוסף** (סימן רכ"ח) כתב, דמדברי **הרמב"ם** (פ"ו משבועות ה"ה, ובפירוש המשניות פ"י מ"ח) דלא הזכיר חילוק בזה, משמע, דכל הדיוטות כשרים.

(ב) **בא"ד**, והיינו דגרסינן בירושלמי שלשה שהן יודעים לפתוח וכו', כתב **הנימוקי יוסף** (כד: בדפי הרי"ף), דבעינן שידעו פתחי נדרים, אַ דמסברי להו וסברי. וכתב עוד, דהכי מוכח דלא סגי בהדיוטות סתם, דהא הדיוטות נפקא לן מדכתיב "אהרן ובניו וכל ישראל", והא כולוהו גמירי הלכות נדרים ממש רבינו. **והטור** (סימן רכ"ח) כתב, דבעינן שלשה דגמירי להו וסברי, ויודעים לפתוח לו פתח. וכתב **הבית יוסף**, דמשמע מדברי הטור דלא סגי דמסברי להו וסברי, אלא בעינן נמי שידעו לפתוח. וכתב **הפרישה** (שם, סק"ג), דאף כשמתיירים על ידי חרטה, בעינן שידעו לפתוח פתח, דשמא יבא לפנייהם נדר שצריך לפתח, ולא ידעו להבדיל בין נדר לנדר.

(ג) **ר"ן ד"ה לומר חכם מתיר**, וכי תימא ולבית הלל דמוקמי לה לגזרה שוה מנא להו וכו'. **והרשב"ם בבבא בתרא** (קכ: **ד"ה ואין** כתב, דבית הלל נפקא להו מסברא דבבבא שייך לשון היתר ובבעל לשון הפרה. והיינו כדביאר לעיל מיניה **בד"ה חכם מתיר**, דהדרשה ד"לא יחל דברו" אבל אחרים מוחלים לו, משמע לשון היתר. וטעם הדבר, לפי שחכם אינו מפר כמו בעל בלא טענה, אלא על ידי פתח או חרטה, עוקר את הנדר מעיקרו. ומתיר לו האיסור על ידי הוראה וטענה גמורה. אבל בעל מיפר לאשתו מגזירת הכתוב, וכמו "והפר את בריתו" (דברים לא) וכל דבר הנעקר ומתבטל בלא טעם קרוי הפרה. וכתבו **התוס' (שם) בד"ה מיבעי ליה**, דלפי זה, הא דאמר ר' יוחנן חכם שאמר בלשון בעל וכו' לא אמר כלום, ומייתנין עלה הא דתניא "זה הדבר" החכם מתיר ואין בעל מתיר. לא משום דנפקא לר' יוחנן מהאי קרא מקרא דודאי לא אמר כבית שמאי, אלא מסברא נפקא, ומייתי מדתניא רק לענין דלא אמר כלום. והקשה **המהרש"א** (שם), דאכתי תיקשי מברייתא דתניא אידך, דאולא כבית הלל ויליף "זה הדבר" לגזירה שוה, ואפילו הכי יליף מ"זה הדבר" שבעל מפר ואין חכם מפר. ועל כרחק בעינן לפרש דתרווייהו ילפינן מזה הדבר.

(ד) **ר"ן ד"ה שבת בראשית**, (ששייך לעמוד ב') **בתוה"ד**, וכתבי במועדות אלה למעוטא. כתב **הרש"ש**, דצריך לומר, **דהר"ן** לא גריס בגמרא קרא ד"וידבר משה את מועדי ה'", אלא קרא ד"אלה מועדי ה' אשר תקראו". **והרשב"ם בבבא בתרא** (קכא). **ד"ה שבת בראשית** כתב, דנפקא מדכתיב "מועדי ה'" יתירא, דמצי למיכתב "אלה אשר תקראו אותם מקראי קודש". וגרס כהר"ן ולא כגירסתינו. **והשלמי נדרים** כתב, דאפשר דהר"ן נמי גריס קרא ד"וידבר משה", ונקטינן לה לסימנא בעלמא, אף דלא מהאי קרא דרשינן.

(ה) **בא"ד**, משמע דממעט להו כל חד וחד למילתיה שבת לקידוש בית דין וכו' ונדרים וכו'. וכן כתב **הר"ן** (בעמוד ב') **בד"ה ביחיד**, דאף בן עזאי מודה לדרשה דר' יוסי הגלילי, ותרווייהו דרשינן. אבל **התוס' בבבא בתרא** (קכא). **ד"ה ושבת** כתבו, דבן עזאי דיליף למעט פרשת נדרים, לא סבירא ליה דרשה דר' יוסי הגלילי למעט שבת בראשית, אלא יליף מקרא אחרנא דשבת בראשית אין צריכה קידוש בית דין.

דף עח ע"ב

(ו) **גמ', מועדי ה' צריכין קידוש ב"ד**. עיין פירוש **הר"ן** (בעמוד א') **ד"ה מועדי ה'**. וכתב **הריטב"א בבא בתרא** (קכא). **בשם הר"ח**, דמשה רבנו קידש המועדות שנאמר "וידבר משה את מועדי ה'", דבור זה קדוש המועדות הוא מפי משה, שמע מינה שהמועדות צריכין קידוש בית דין לקובעם ולומר המועד ביום זה המקודש. וסיים **הריטב"א** דאינו מתחוויר.

(ז) **גמ', שבת בראשית אין צריכה קידוש בית דין**. כתבו **התוס' בבבא בתרא** (קכא). **ד"ה ושבת** בחד שינויא, דבדרשה זו לחוד לא סגי, דאיכא למימר

נדרו לפני רבן גמליאל ולא התיר מיד משום השיכרות, מכל מקום שאלו אם מתחרט, דאם היה מתחרט היה מתיר לו מיד, וכיון שאמר לו שאינו מתחרט, כשהגיע לסולמא דצור מיד ירד וישב להתיר לו בפתח, והדרא קושיא לדוכתא. (א.ג.ל.).

(טז) **גמ', אין זה נדר לא אמר כלום**. כתב **הרמב"ם** (בפ"ג מנדרים ה"ב), דאם אמר נדר זה בטל, או אין נדר זה כלום מהני, ואם אמר אין כאן נדר לא מהני. וכתב **הבית יוסף** (בסימן רל"ד, ל"ז), דגרסינן בברייתא אין כאן נדר לא אמר כלום, ומדלא מיעטו שאר לשונות דייק הרמב"ם דכל שאר לישה דמשתמעי עקירת הנדר מהני, (חוץ מלשון התרת חכם דמיעטה ר' יוחנן בסמוך). ועל כן נקט, דלשון אין זה נדר מהני לדעת הרמב"ם. **ובביאור הגר"א** (סימן רל"ד סקפ"ה) כתב, דהרמב"ם גריס אי איפשי שתדורי לא אמר כלום, אין זה נדר יפה עשית דבריו קיימין. וולתרווייהו חלוק לשון אין כאן נדר, מאין זה נדר, והטעם, דאין זה משמע דקאי על עיקר הנדר, אבל אין כאן נדר משמע שרק מעתה אין כאן נדר, והרמב"ם שם ביאר דבעינן לשון דמשמע שעוקר הנדר מעיקרו. **והקדן אורה** הקשה על דבריו, דדוחק לומר דתני בחדא בבא לישה דהפרה ולישנא דהקמה. לכך כתב, דבאין זה נדר אף להרמב"ם לא מהני, וכגירסתינו, והטעם, דאין משמעות ללשון זה, שהרי באמת יש כאן נדר וצריך לבטלו, ודוקא כשאומר אין נדר זה כלום נקט הרמב"ם מסברא דמהני, דלשון זה משמע לשון ביטול.

(יז) **גמ', אלא אומר לה טלי ואבלי וכו' והנדר בטל מאליו**. כתב **הרמב"ם בפירוש המשניות** (פ"י מ"ח), דדבר זה מיקרי ביטול הנדר, והוא ענין בפני עצמו ואינו כהפרה, דענין ההפרה הוא שמתיר האיסור ויכולה לעשות כרצונה. אבל ענין הביטול הוא שכופה אותה לעבור על נדרה, וכוחו גדול מן ההפרה, ולהכי דוקא בביטול מהני שמבטל בלבו לחוד, אבל בהפרה צריך להוציא בשפתיו כדתניא **לקמן** (ע"ט.). וכן כתב **ביר החזקה** (פ"ג מנדרים הלכה ד'–ז').

(יח) **גמ', אמר ר' יוחנן וצריך שיבטל בלבו**. ביאר **רבינו אברהם מן ההר**, דאתי לאפוקי שאם דעתו לכפותה לעבור על נידרה לחוד, לא מהני, שאין דין כפיה באשה, וכדאיתא **בנזיר** (סב.).

(יט) **ר"ן ד"ה מבטל בלבו, בסוה"ד**, לאו למימרא דבחול צריך למימר הכי וכו'. אבל **הטור** (בסימן רל"ד) כתב, דכדי לשנות בשבת מבחול, טוב שבחול יוציא לשון הפרה בפיו, ובשבת יאמר טלי ואבלי ויחשב בלבו לשון הפרה. וכתב **הבית יוסף**, דהכי דייק הטור מדקתני בברייתא לא יאמר וכו' כדרך שאמר בחול, דמשמע דטוב לומר בחול לשון הפרה בהדיא.

(כ) **ר"ן ד"ה ובעל שאמר בלשון חכם, בסוה"ד**, דלישנא דמיפר שייך מכאן ואילך, ולישנא דמותר בדבר שהיה מותר מעיקרו. אבל **הרמב"ם** (בפ"ג מנדרים ה"ב) כתב, דבעל אומר לשון מופר או בטל, או אין נדר זה כלום וכיוצא בזה, דמשמע עקירת הנדר מעיקרו, אבל מחול או מותר או שרוי וכיוצא בזה לא מהני, שאין האב והבעל מתיר כמו החכם, אלא עוקר הנדר מתחילתו ומפירו. ולגבי חכם כתב (בפ"ו משבועות ה"ה), דצריך לומר שרוי או מותר או מחול וכיוצא בזה. אבל אם אמר החכם מופר או נעקרה שבועתך וכיוצא בזה, לא מהני. וביאר **הכסף משנה** (בהלכות נדרים שם), דאף דהתרת חכם מהני למפרע, מכל מקום לא מיקרי שהחכם עוקרו, אלא מאליו נעקר מחמת הפתח והחרטה, וענין התרת החכם אינו אלא כהוראה שמורה שהוא מותר, ולהכי מיקרי התרה ולא הפרה. אבל בבעל ואב הנדר חל והבעל בהפרתו עוקרם, ולהכי שייך ביה לישה דהפרה ולא שייך ביה לישה דהתרה.

דף עח ע"א

(א) **ר"ן ד"ה אמר ר' אחא וכו'**, האי הדיוטות דאמרינן לא כולוהו הדיוטות

הרא"ש לעיל (עא:): ד"ה **ושמע**, דבנשתתק הבעל יהיבין ליה שעות אחרות להשלים שעות אלו, מאי שנא שבת, דאף שאין יכול להפר, לא יפר משחשבה. ותירץ, דיש לחלק, דדוקא נשתתק דלאו בר הפרה הוא כלל, דהא אישתקיל מילוליה. אבל כל שהוא בר הפרה ודבר אחר גורם לו, כגון איסור שבת, אין לו אלא יום שמיעתו. ועל פי זה כתב נמי לדחות מה שמדמה שם הרא"ש, גרושין לנשתתק, דלאחר שגירשה נמי אינו יכול להפר, כיון דגרושין היינו נמי מחמת דבר אחר. והחזון איש (אהע"ז סימן קל"ו) ביאר דברי הרא"ש, דבגירשה נמי אינו בר הפרה, כיון שנהיה אדם זר, והוי כמו חרש או נשתתק. אבל אי יאסרו חכמים להפר הנדר שלא לצורך השבת העיכוב אינו בו אלא מהצד.

(ו) **גמ'**, **יודע אני שיש נדרים אבל אני יודע שיש מפירין ופר. הרשב"א בשו"ת** (ח"ה סימן רי"ז), דייק מדלא מיעטו אלא הני, דהיכא ידיע שיש מפירין, אבל לא ידע ששתיקתו מקיימת, אינו יכול להפר.

פרק ואלו נדרים

(ז) **ר"ן ד"ה ואלו נדרים שהוא מפר**, שהבעל מפר וכן האב מפר לבתו. וכן כתבו התוס' והרא"ש ד"ה ואלו. ורבינו אברהם מן ההר ביאר, דמשכחת גבי אב דברים שבינו לבינה, אף שלעצמו אין נפקא מינה בקישוט שלה. מכל מקום כיון שכסף קידושיה שלו, אם תתיפה יהיו לה קופצים, וירויח כסף קידושיה. וכן כשאסרה מעשה ידיה על אביה, דמדאורייתא מעשה ידיה שלו, הוי בינו לבינה. ולא אמרינן דכיון דמשעבדא ליה לא חייל נידרה, דקונמות מפקיעין מידי שיעבוד, ולא אלמיה רבנן אלא לשיעבודיה דבעל, ולא לשיעבודיה דאב. אבל **הרמב"ם** (פי"ב מנדרים ה"א) כתב דהאב מפר כל נדרי בתו, ולא דוקא שיש בהם עינוי נפש ובינו לבינה, שנאמר "כל נדריה ואסריה".

דף עט ע"ב

(ח) **מתני'**, **אמרה קונם פירות העולם עלי הרי זה יכול להפר. איתא בתוספתא** (פ"ז ה"ג), נדרה שלא תטעום אחד מכל המינין בין מאכל יפה בין מאכל רע, אפילו לא טעמה אותו המין מימיה, יפר. והביאה **הרמב"ן** (כה: בדפי הרי"ף). וכתב **הנימוקי יוסף** (שם), דמשמע מהא, דכל שאסרה עליה שום הנאה הרי זה מיפר משום עינוי נפש, אף שאפשר לה בלאו ההיא הנאה. והביא שהקשו, דמאי שנא ממה שכתב הרמב"ן בהמשך דבריו, כדברי **הגמ' לקמן** (פב:), דבאסרה שני ככרות אחת מתענה ממנו ואחת שאינה מתענה, יכול להפר נדר הפת שמתענה ממנו, ואגב הפרה זו יפר נמי נדר הפת שאינה מתענה. אבל בלאו הכי אינו יכול להפר. ותירץ, דכוונת התוספתא, שהיא מתענה מאותו מאכל שהוא רע לאחרים, וקמשמע לן דבתר ידיה אולינן, ואף שאין אחרות מתענות ממנו יפר. [וצריך עיון, דאיך אפשר שיש לה ענוי, ממה שאינה אוכלת פרי שלא טעמה מימיה. ואולי יש לבאר, דסגי לן במה שמתענה מחמת רצונה לאוכלו, כגון מחמת חמדת מראדה].

(ט) **גמ'**, **שהבעל מפר נדרים שבינו לבינה. כתב התוס' רי"ד**, כל דבר הגורם חילוק הדעת ביניהם, חשיב דבר שבינו לבינה. וכגון, שאינה רוצה לאכול עמו בקערה אחת או בשלחן אחד, או שלא לשחוק עמו, או שלא תעשה לו אלא המלאכות שחייבת אשה לבעלה, ולא תעזור יותר מזה.

(י) **ר"ן ד"ה לעצמו מפר לאחרים**, דכיון דנשאת לאחר, בטלה לה הפרה דיליה וחייל נדרה. וכן כתבו התוס' **בר"ה לאחרים**, והרא"ש **בר"ה אין בהם. והריטב"א** ביאר, דאף כשהיא תחתיו אין ההפרה מועלת כלפי אחרים. וכן מבואר ברמב"ם (פי"ב מנדרים ה"ז).

(יא) **בא"ר**, שם. משמע מדברי הר"ן, דכל זמן שלא נשאת לאחר קיימת

דלא בעי מומחין כמועדות, אבל בית דין של הדיוטות בעינן, ולהכי איצטריך בקידושין (לו:): לדרשה דמושבותיכם, דמב' הדרשות ילפינן דלא בעינן לא מומחין ולא הדיוטות. והק' אורה הקשה, דמלשון הגמרא "שבת בראשית אין צריכה קידוש בית דין", משמע דמהאי קרא לחודא ממעטינן דלא בעי קידוש בית דין כלל, והטעם דלא אמרינן דליבעי בית דין הדיוטות, משום דלא מסתברא לחלק בהכי, דאי הוה צריכה בית דין, תיבעי מומחין, כקידוש מועדות. ועל כרחק דמשום דקביעא וקיימא לא בעיא קידוש, ואין צריכה אפילו הדיוטות.

(ח) **גמ'**, **מועדי ה' צריכין מומחין הפרת נדרים אינה צריכה מומחין. הקשה הריטב"א בבא בתרא** (קכא). מאי טעמא סלקא דעתין דאיצטריך מיעוטא. ותירץ, משום דחמיר ענייניהו. ועוד, משום דכתיב בהו ראשי המטות, והוה אמינא דבעי שלשה סמוכין או לפחות שלשה בקיאים.

(ט) **גמ'**, **מועדי ה' צריכין מומחה ואין התרת נדרים צריכה מומחה. הקשה הק' אורה**, וכי בן עזאי דדריש מהאי קרא, סבר כבית שמאי, דהא בית הלל נפקא להו מגזרה שוה דזה הדבר. ותירץ, דלעולם סבר להאי גזרה שוה למילף דיש שאלה בהקדש, אבל לא מסתבר ליה למידרש לה לאידך גיסא לענין הדיוטות בהתרת נדרים, כיון דעל כרחק לא דמי הדיוטות דשחוטי חוץ להדיוטות דהתרת נדרים, וכמו שכתב הר"ן (בעמוד א') **בר"ה אמר רב אחא בר יעקב**.

דף עט ע"א

(א) **גמ'**, **קיים בלבו קיים הפר בלבו אינו מופר. הגרע"א בגליון הש"ס ציין לר"ן לקמן** (פו:): ד"ה **למימרא**. דהקשה, דהא במתניתין **לעיל** (עה:). מקשינן הפרה להקמה, מדכתיב "אישה יקימנו ואישה יפרנו". והוכיח, דאין זה הקש ממש, אלא סמיכותא בעלמא. ועיין מה שכתבנו **לעיל** (עה:). אות ג' בשם החתם סופר.

(ב) **בר"ן ד"ה קיים בלבו כו'**, ומינה דכל שקיים וכו'. הקשה הגרע"א (בגליון הש"ס ובחדושינו), הא אף אי דברים שבלב לא מהני, אם כונתו גלויה ומוכחת הוי דברים, כגון מברחת. אם כן, היאך מוכח מקיום דעבר היום לקיום בלב, נימא דבעבר היום כיון דגילה דעתו דרוצה בקיומו, לא מקרי דברים שבלב והוי קיום. אבל קיום בלבו קודם שעבר היום, היאך מהני הא הווי דברים שבלב. ונשאר בצריך עיון גדול. [ולכאורה נראה ליישב, על פי מה שכתב הר"ן לקמן ד"ה **כשהוא אומר**, דגדר הקיום דלאחר יום שמעו אינו משום שדעתו נתגלתה, בסוף היום מחמת ששתק ולא הפר. אלא דבשתיקתו דעתו שיתקיים כשיעבור יום שמיעה. דהיינו, דגילה לנו הקרא דהיתה כאן כוונה להקמה בפועל. (דאי לאו הכי מאי טעמא בעינן למילף לה מקרא) ויש לומר דטעמא, משום דלא סגי במה שגלוי לכל דוו כוונתו, המועילה לענין להוציא מגדר דברים שבלב. אלא דבעינן כוונה ממש להקמה, שמועילה כמו שמקיים בפה, וזו משמעות לשון הגמ' "כי החריש לה בשותק על מנת לקיים הכתוב מדבר". והוא מה דגילה לנו קרא ב"החריש לה".]

(ג) **גמ'**, **הפר אינו יכול לקיים. הרמב"ם בפירוש המשניות** (פ"י מ"ח) גריס הפר יכול לקיים, ומפרש דמיירי בהפר בלבו, ולהכי יכול לקיים אחר כך.

(ד) **ר"ן ד"ה נשאלין על ההקם**, שאם הקים יכול לישאל עליו באותו יום שמיעה ויכול להפר בו ביום. כתב הגרע"א (בגליון השלחן ערוך רל"ד מ"ט), דמכל מקום יש לומר, דאם הפר בו ביום אחר ההקמה, ולמחר נשאל על ההקמה, מהני הפרתו, דכיון דבטל הקיום, שוב מהני ההפרה שהפר בו ביום. וכן כתב האבני מילואים (סימן ע"ד סק"ג).

(ה) **גמ'**, **שאם לא הפר וחשבה אינו יכול להפר אמאי להוי כשותק על מנת למיקט תיובתא. הקשה הק' אורה**, לדברי הירושלמי שהובא בפירוש

יוסי קישוט לא מיקרי עינוי נפש, מכל מקום אם אסרה על עצמה תשמיש אם תתקשט, יכול להפר, כיון שאם לא תתקשט קרו לה מנוולת. וחזינן דכיון דעשויה לעבור על התנאי מחמת דקרו לה מנוולת, יכול להפר מיד.

(ג) גמ', דאמרה הנאת רחיצה עלי אם ארחץ היום. כתבו התוס' (בעמוד ב') **בר"ה כי לא רחצה**, דלרבנן מניעת רחיצה של יום אחד מיקרי עינוי נפש. וכן כתב הרמב"ם (בפ"ב מנדרים ה"ד, ה'), דאחד עינוי שהוא לזמן מרובה, או לפי שעה מיפר. כיצד, נדרה או נשבעה שלא תרחץ היום, או שלא תשתה יין היום וכו', הרי זה יפר. אבל בפירוש הרא"ש ד"ה אלא (השני) כתב, דמניעת רחיצה ליום אחד אינו עינוי נפש, אלא דקרו לה מנוולת, ודוקא כשאסרה על עצמה עינוי נפש, בתנאי זה של ניוול יכול להפר מהשתא. וביאר הגרע"א (בגליון השלחן ערוך סימן רל"ד נ"ט), דכיון שתלתה בדבר שהוא ניוול אם לא תעשהו, מסתמא תעשה כן ותרחץ ותאסר, ומשום הכי מצי מיפר. וכן כתב בפירוש הרא"ש (בעמוד ב') **בר"ה אלא**, דבשבעה שלא ארחץ לעולם מצי מיפר לרבנן, ומשמע דבאסרה רק להיום לא מיפר, וכשיטתו כאן.

(ד) גמ', שם. המשנה למלך (בפ"ב מנדרים ה"ד), הביא בשם שו"ת בית יעקב (סימן קנ"ב), דדוקא יום שלם הוי עינוי, אבל פחות מזה לא. ותמה עליו, דבהדיא כתב הרמב"ם (שם) או לפי שעה, ומשמע דאין צריך יום שלם. וכן הוכיח, מהא דאומרת שלא ארחץ היום הוי עינוי, ומשמע דמיירי אף שעומדת סמוך לחשכה ולא מיתסרה אלא עד שתחשך, מיקרי עינוי. (ה) ר"ן ד"ה ור' יוסי סבר, בתוה"ד, וניוול דחד יומא לר' יוסי אפילו מדברים שבינו לבינה לא הוי. כתב הרשב"א, דבזה מדוקדק לשון הגמ', דבאוקימתא קמייתא איתא, ור' יוסי סבר וכו' ולניוול לא חיישינן. והכא ליתא ללישנא דלא חיישינן, אלא לא שמיה ניוול. כלומר. דאפילו דברים שבינו לבינה אינו, כיון שאינו אלא יום אחד.

דף פ' ע"ב

(ו) ר"ן ד"ה אלא דאמרה הנאת רחיצה וכו', והשתא לא צריכי לאוקמה באומרת אם ארחץ היום וכו'. כתב הגרע"א (בגליון השלחן ערוך סימן רל"ד, נ"ט), דלפי זה, למסקנא לא מצינו דניוול דחד יומא הוי עינוי נפש לרבנן. אבל התוס' **בר"ה כי לא רחצה** כתבו, דאף למסקנא מוקמינן לה ברחיצה דחד יומא. והיינו כגירסתינו בגמ' אם ארחץ היום. וכן פסק הרמב"ם (בפ"ב מנדרים ה"ה).

(ז) תוס' ד"ה אלא אמר רבא, בתוה"ד, ולא רצה לתרץ דאמר קונם שלא ארחץ וכו'. והריטב"א תירץ, דבהאי לישנא לא חייל מדאורייתא, דהוי דבר שאין בו ממש. והשלמי נדרים רצה לומר, דמה שכתבו התוס' שלא ארחץ. היינו קונם הנאת רחיצה עלי. אבל דחה זאת, משום מה שכתבו דא"כ היינו רישא. דבכהאי גוונא אשמועינן רבותא לר' יוסי, דאף על גב דחיילא מהשתא לא יפר. וכמו שכתב הר"ן **בר"ה אלא דאמרה**.

(ח) גמ', ואי אמרת כי לא רחצה איכא עינוי ביום הכיפורים כי רחץ ליחייב כרת. הקשה השלמי נדרים, הא יום הכיפורים הוי חד יומא, ולא שמעינן לרבנן דחד יומא הוי עינוי, וכמו שכתב הר"ן **בר"ה אלא דאמרה**. ואף לגירסתינו דבמסקנא נמי מוקמינן לרבנן, באמרה אם ארחץ היום. אכתי קשה, דילמא חד יומא לא מיקרי עינוי נפש אלא בינו לבינה, וכיון שהתנאי הוי בינו לבינה יכול להפר, כמו שכתב הר"ן (בעמוד א') **בר"ה דרבי יוסי**.

(ט) ר"ן ד"ה כי רחץ, בתוה"ד, דמצי לשנויי ליה וכו' דהא בעינן עינוי נפש שיש בו איבוד נשמה. והמאירי כתב, דשמא טעמא דקרא קא בעי, דמאחר שמניעתו צער למה לא אסרתו תורה כעינוי שיש בו איבוד נשמה.

(י) תוס' ד"ה ורמינהו, בתוה"ד, דודאי לא הוי עינוי מן התורה וכו' וכן הוא למסקנא דהכא. אמנם הרמב"ם (בפ"א משביתת עשור ה"ה) נקט, דרחיצה

ההפרה, וכן כתבו להדיא התוס' **בר"ה לאחרים**. וביארו טעמא, דכיון דאם תחזור לו מיקרי בינו לבינה. ולא מצינו שיחול הנדר ויתבטל, להכי קיימא הפרתו אף קודם שהחזירה. אמנם הרמב"ם (בפ"ב מנדרים ה"ג) כתב, דכשיגרשנה הרי היא אסורה בתשמיש כל אדם. וכתב הקרן אורה, דלדבריו, כל זמן שהיא גרושה אסורה אף עליו, אבל לכשיחזירה חזרה ההפרה לחול ומותרת לו. וכן משמע במאירי. ומה שכתבו התוס' דאי אפשר דאי חייל הנדר יפקע מאליו. יש לומר, דעל כרחך ההפרה בדברים שבינו לבינה, אינה הפקעה גמורה. דהא לא בטל הנדר לגמרי, אלא שהתורה נתנה לו היתר לזמן שהיא תחתיו. ואם כן, אף שכל זמן גרושה אסורה, כיון שהחזירה חזר ההיתר. והט"ז, (יו"ד רל"ד סקנ"ט) כתב בשם המהרש"ל, דכיון דאסרה עצמה מתשמיש דכל אדם, להכי כשנתגרשה כיון שנאסרת על כל ישראל נאסרת גם על בעלה, ולא דמי לקונם שאני עושה על פיך, שאסרה רק על בעלה.

(יב) ר"ן ד"ה אילימא דאמרה, בתוה"ד, ומדאמרינן האי לישנא דלמה לה הפרה וכו'. לכאורה משמע מדבריו, שמעיקר קושיית הגמרא אין להוכיח דאין נאסרת בפירות. ואפשר דטעמיה, משום דאף אי תאסר משום דבתנאי לא מיתסרה. מכל מקום כיון שאין הנדר עצמו גורם האיסור, אלא מחמת חששא, לא מיקרי נדרי עינוי נפש, ולא מצי מיפר. (א.ג.ו.).

(יג) בא"ד דבתנאה לא מודהר וה"נ אית לן למיחש וכו'. בשלמי נדרים הביא מה שהקשה חכם אחד שהובא בשו"ת חתם סופר (יו"ד רכ"ד), לשיטת הט"ז (יו"ד ר"כ סק"ט) שכתב, דהא דאמרינן דאין מודהר בתנאה, היינו דווקא היכא דהתנאי יגרום לעבור על לשעבר. אבל במה שנפקא מינה לעתיד, מודהר. והכא הרי הוא ענין דלעתיד ואין קושיית הר"ן קושיא כלל. ותירץ השלמי נדרים, לפי מה שהוכיח בספר יד שאול, דכוונת הט"ז דוקא אם האיסור יומשך זמן רב. אבל אי יומשך זמן מועט אינה חוששת כל כך (ועיין שהוכיח זאת), וכאן נמי איירינן בכהאי גוונא.

(יד) בא"ד, אבל כיון שתלתה נדרה באם, אין במשמע שתחול נדרה, אלא לאחר שתעבור על תנאה. הרש"ש ציין דהכי מבואר בגיטין (עב). דסתם לשון אם, לא משמע מעכשיו, אלא לכשיתקיים תנאו.

דף פ' ע"א

(א) ר"ן ד"ה ור' יוסי, בתוה"ד, אלא ודאי סוגיין דהכא דלא כר' נתן, וכיון שכן מאי קמקשה בריש סוגיין למה לה ההפרה וכו'. והרשב"א תירץ, דמעיקרא לא קים לן אי מתניתין כר' נתן או כרבנן, ומקשינן בדרך ממה נפשך, דאי מתניתין כר' נתן דאינו מפר עד שיחול, אם כן לא תרחץ ולא יאסרו פירות עליה, ואי מתניתין כרבנן דמיפר אף קודם שיחול, בהא לימא ר' יוסי דאינו מיפר, דלמא רחצה ואיתסרו פירות עליה, ואם כן יפר מהשתא, דלא מסתברא דתנא קמא ור' יוסי פליגי בפלוגתא דר' נתן ורבנן. ומשני, דמתניתין כרבנן, ואמרה קונם הנאת רחיצה עלי לעולם אם ארחץ, ולהכי לרבנן יפר מהשתא, ולר' יוסי אין כאן עינוי נפש כלל. ועיין בפירוש הר"ן לעיל (עט): ד"ה ועוד אקושיית הגמרא שם, דאף דהרשב"א שם פירש כמותו, מכל מקום בדבריו כאן הדר ביה מהאי פירושא.

(ב) בא"ד, אי נמי כגון שתלתה תנאה בדבר שהיא עשויה לעבור עליו כגון שאני נהנית לך, אם עושה אני על פי אבא וכו'. כתב הש"ך (סימן רל"ד סקמ"ה), דכוונת הר"ן להוכיח מהא דתנן לקמן (פט): דבנדרה בהאי גוונא יכול להפר. אך יש לדחות ראיה זו, דהטור (סימן רל"ד) ביאר, דטעמא דהתם יכול להפר, משום דמיקרי בינו לבינה מיד, דגנאי הוא לו מה שאינה יכולה לעשות לאביו, כדי שלא תאסר עליו. ולפי זה אין הכרח לחידוש הר"ן בדבר שהיא עשויה לעבור עליו יכול להפר מיד. והגרע"א (בגליון השלחן ערוך שם) הוכיח, כדברי הר"ן, מכתובות (עא:). דאמרינן התם, דאף דלר'

הדרק היוזמי

לימוד התורה עצמו, ולהכי לא היה אצלם המעלה דתורה מגנא ומצלא אף בעידנא דלא עסיק בה, כיון שאצלם התורה היתה רק בשביל המצוות, ומצוה בזמן דלא עסיק בה לא מגנא ומצלא. ומשום הכי נמי לא ברכו עליה, כיון דקיימא לן דדבר שאינו גמר מצוה אין מברכים עליו, ובאופן לימודם, לא היתה התורה גמר מצוה, אלא הכשר למצוה.

(ה) גמ', מאי חיותם וכו', כתב הערוך לנר במכות (יב), דרבנן דפליגי הכא אדר' יוסי, דרשי ל"כל חיותם" כדדרשינן במכות (שם) לחיים ניתנו ולא לקבורה, ור' יוסי דדריש לה לענין כביסה, על כרחך לא סבר דרשה דהתם, ולדידיה אין איסור קבורה שם.

דף פא ע"ב

(ו) ר"ן ר"ה שמת בעפר פיר, בתוה"ד, אינו חושש שמא תיקשר לו נימא אם לא תרחץ. כתב התוס' רי"ד, דכוונת הגמרא, דאפילו על העברת שער בית הערוה אינו מקפיד, וכל שכן שאינו מקפיד על השאר. והמאירי כתב, דכוונת הגמרא, דהואיל וגדל עמה אין מתרחק הימנה בניוול זה. וכן משמע מתוס' ד"ה בעפר פיר, שכתבו שאינה מתגנה בעיניו.

(ז) ר"ן ד"ה תניא כוותיה דרב אדא בר אבהו, מפר בין בינו לבינה כגון דאמרנה קונם פירות בעלה עליה, ובין בינה לבין אחרים שאסרה פירות אחרים עליה. כתב השלמי נדרים, דהר"ן לא ניחא ליה לפרש כפירוש רש"י בד"ה דברים, ובד"ה שאין בהן. דהכוונה, דבעיננו נפש מפר אף לאחר שתתגרש ותינשא לאחרים, אבל בדברים שבינו לבינה לא, וכדאמרין לעיל (עט:). דאם כן היה לגמרא שם להביא תניא נמי הכי מברייטא דהכא, לסיועא להאי חילוקא. ונפשטות יש לומר דפירוש הר"ן מוכח מסיפא דברייטא, דקתני כיצד, וקמפרש שאינו עושה לפי אבא וכו', חזינן דבינה לבין אחרים דקתני, היינו דהנדר היה בינה לבין אחרים. (א.ג.א.).

(ח) בר"ן ד"ה שלא אתן תבן וכו' אין יכול להפר, משום דלא משעבדא ליה. הקשה השלמי נדרים הא טעמא דלא משעבדא ליה שייך לומר לענין דאין צריך להפר. אבל מה שאין יכול להפר, היינו משום דלא הווי מהנדרים שיש בהם עניי נפש דברים שבינו לבינה. ועל כן כתב דנראה שיש חסרון בדבריו וצריך לומר כמו שכתב המאירי, וכן אם נדרה שלא ליתן תבן לפני בהמתו העומדת לרכיבה, או לפני בקרו. אינו יכול להפר שהרי אין כאן עינוי, וכן אין כאן דברים שבינו לבינה, ונדרה קיים, שהרי אינה משועבדת לו בכך כל שהכניסה שפחה אחת.

(ט) בא"ד, ואף על גב דבפרק אף על פי (כתובות סא:) אסיקנא דכופה ליתן תבן לפני בהמתו. כן גרס הרי"ף (שם כה: מדפי הרי"ף), דכופה ליתן תבן לפני בהמתו אבל אינו כופה ליתן תבן לפני בקרו. אבל גירסת גמ' דידן (שם), אינו כופה ליתן תבן לפני בהמתו, אבל כופה ליתן תבן לפני בקרו. ורבינו אברהם מן ההר ביאר לגירסא דידן, דלהכי נקט הכא דוקא מים לפני בקרו, דמים אינה מחוייבת, ורק תבן מחוייבת. אמנם הר"ן לא גרס הכא "ומים", וכן הוא ברי"ף (כה: בדפי הרי"ף). והתוס' בכתובות ד"ה ה"ג הוכיחו מכח קושיית הר"ן, דגרסינן שאינו כופה ליתן תבן לא לפני בהמתו ולא לפני בקרו. והרא"ה והריטב"א בכתובות תירצו, דאף דמשעבדא ליה לאלו המלאכות, קונמות מפקיעין מידי שיעבוד, ובהני מלאכות קטנות לא אלמוה רבנן לשיעבודא דבעל.

(י) בא"ד התם מיירי בשלא הכניסה לו ארבע שפחות וכו', כתב השלמי נדרים שצריך להגיה בלשון הר"ן קודם תיבת דקיימ"ל. "אבל הכא מיירי שהכניסה לו ד' שפחות", וכתב שכן הגיה בדבריו המשנה למלך.

(יא) בא"ד, שלא אציע לך מטתך וכו' אין צריך להפר משום דקיימא לן התם אפילו הכניסה לו כמה שפחות מחוייבת בהכי. ורש"י בכתובות (סא.) ד"ה אבל כתב, דבהכניסה לו שפחות, לא כפי לה בהצעת המטה וכו', אלא

אסורה מדאורייתא מקרא ד"שבתון". וכתב הר"ן ביומא (א. בדפי הרי"ף), דהכי משמע מלשון הברייטא "אף על פי שאסור בכולן אינו ענוש כרת אלא על האוכל וכו'". דמשמע, דדווקא כרת אין בהן אבל עיקר איסורן מדאורייתא כאכילה ושתייה. אבל מסקנת הר"ן (שם), דלא הוי אלא מדרבנן. ובשיטה מקובצת (כאן) ביאר, דמה שאמרו "אינו ענוש כרת", לאו דוקא כרת, והכוונה דאינו מדאורייתא, אלא משום דבעי למיתני כרת באכילה ושתייה, נקט האי לישנא.

(יא) ר"ן ד"ה ורמי דרבי יוסי, אבל דרבנן אדרבנן לא קשיא דנהי דמניעת רחיצת הגוף הוי עינוי, בבגדים ליכא צערא כולי האי. הקשה הקרן אורה, דלפי זה נמצא דרחיצת הגוף לרבנן עדיף מחיי אחרים, ואם כן, הוה ליה למיתני בברייטא, דרחיצתן וחיי אחרים רחיצתן קודמת לכולי עלמא. ועוד הקשה, דמה תמה איסי בן יהודה לקמן (פא.), על דברי ר' יוסי דאמר כביסתן קודמת לחיי אחרים, הא רבנן נמי סברי לה, ועל כרחך דרבנן נמי דרשי להאי קרא ד"ולכל חיתם". ואי נימא דרבנן אמרי לה מסברא, אם כן נימא דר' יוסי נמי מסברא קאמר דכביסתן קודמת. ומכח זה נקט הקרן אורה, דהעיקר כתירוצו השני שכתב הר"ן. וכעין זה כתב הגרע"א (בגליון השו"ע רלד, נט).

(יב) גמ', חיי אחרים קודמת לכביסתן. כתב המאירי, דבכביסו והשקאת הבהמות, לעולם הראשונה קודמת, בין כביסתן לבהמת אחרים, בין בהמתן לכביסת אחרים. ורבינו אברהם מן ההר כתב, דחיי אחרים קודמת נמי לבהמתן, כיון שאינו חיי נפש. ובני השניה ישלמו הנזק לראשונה. ונהכי נמי כתבו התוס' בבבא קמא (ס: ד"ה מהו, במה שפירשו להא דאסור להציל עצמו בממון חברו. שצריך לשלם לחברו הממון שהוציא ממנו. מיהו צריך עיון, אם כוונתו דישלמו להם כל נזק הבהמות, דלכאורה אינו אלא גרמא בעלמא, או רק את שווי המים. ומלשונו לכאורה נראה, דיצטרכו לשלם נזק הבהמות. (א.ג.א.).

דף פא ע"א

(א) ר"ן ד"ה ערבוביתא דרישא, כשאינו מסרק ראשו תמיד. והגרע"א (בגליון הש"ס) ציין לדברי רבינו יונה בברכות (ט: בדפי הרי"ף), שפירש דערבוביתא דרישא נעשה על ידי שמתאחר מלרחוץ. וכתב "וצע"ק. ונראה דכוונתו, דאם כן, אכתי קשיא אמאי רחיצה לא מיקרי עינוי נפש, כיון דמיייתי לידי עוירא. ועיין ברבינו יונה (שם), דפירש מיייתי לידי עוירא דמזיק לעיניים, ויתכן שאין זה עיוורון ממש, ואם כן להא נמי איכא רפואה, ודומיא דשיחנא וכביאור הר"ן ד"ה ערבוביתא דגופא. (א.ג.א.).

(ב) גמ', כדי שלא יתגדרו על הציבור, מר זוטרא אומר מפני שהן מתגברין על הציבור. המהרש"א (בחידושי אגדות), הביא גירסת הערוך מפני שהן מתגדרין על הציבור. וביאר, דלהאי גירסא פליגי אם הוא כדי להצילן מעבירה, דהיינו כדי שלא יתגדרו, או דהוא בתורת עונש על העברה שמתגדרין על הציבור. וכן כתב המאירי.

(ג) גמ', דבר זה נשאל לחכמים וכו' ולא פירשוהו. תמה הערוך לנר בכריתות (כה:), דהא בנביאים מצינו שהוכיחום הרבה על עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים. ותירץ, דכוונת הגמ', שהוקשה להם כיון שהיו שם לומדי תורה, איך לא הגינו על דורם, דהרי מצינו בסדום שאמר הקב"ה שבזכות הצדיקים ישא לכל העיר בעבורם. והקב"ה פירש, דמשום שלא עסקו בתורה לשמה, וכדפירש הר"ן בד"ה דבר בשם רבינו יונה, להכי לא היה בכח תורתם להגן ולהציל את דורם.

(ד) ר"ן ד"ה דבר זה, בתוה"ד, שלא היתה התורה חשובה בעיניהם כל כך שיהא ראוי לברך עליה, שלא היו עוסקים בה לשמה וכו'. בחידושי החתם סופר ביאר, דהם עסקו בתורה רק כדי שידעו לקיים המצוות, ולא לשם

אף בלא פתח וחרטה ממש. וכתב הריב"ש (בסימן תו), דאין להקשות מהא דר' עקיבא התיר נדרו של כלבא שבוע, אף שהיה לר' עקיבא הנאה בהיתרו, דהתם היו עוד שנים שהתירו עמו, ודוקא להתיר ביחידי אסור לזקן של אותה העיר. ועוד הקשה הבית יוסף, דאמאי באסר הנאת בני העיר עליו יכולים להתיר לו, הא נהנה מהם בעצם ההתרה. והט"ז (שם) תירץ, דהתרת נדרים הוי כהוראת איסור והיתר, ולא מיקרי שמהנהו. והבית יוסף ביאר הירושלמי להיפך מדברי הריב"ש, דברישא מיירי שאסר עצמו מבני העיר, ואינו נשאל לזקן העיר כיון שנהנה ממנו ועובר על נדרו, ובסיפא מיירי שאסר את בני העיר ליהנות ממנו, ולהכי יכולים להתיר לו.

(יג) גמ', למא לי הפרה הא משועבדת ליה. כתב השלמי נדרים, דאין להקשות, נימא דבעי הפרה, משום דאי ישתוק ובשתיקתו מתקיים הנדר, חזינן דאינו מקפיד על שיעבודו, ובכהאי גוונא לא אלמוה רבנן לשיעבודיה. משום דאדרבא, כיון דאין לה כח לאסור, שתק ולא חש להפר, וליכא למידק מינה שאינו מקפיד על שיעבודו. והביא דכעין זה כתב המהר"ם שיף בכתובות (נט:).

(יד) גמ', מאן תנא הא דתניא דברים המותרים וכו' מני רבן גמליאל היא. הקשה הקרן אורה, דאנן קיימא לן כתנא קמא דרבן גמליאל דאין צריך להפר, ומכל מקום קיימא לן האי דינא דדברים המותרים וכו' אי אתה רשאי לנהוג בהם היתר. וכן הקשה בחידושי החתם סופר, ותמה עוד, דמה ענין מנהג של איסור, לדברי רבן גמליאל. ומשום הכי כתב לולא דמסתפינא הייתי אומר, דהאי תניא איירא בגוונא דאתתא דא, דאסרה על עצמה רחיצת פניו של בעלה, והאיסור חל עליה. אלא שהבעל כופה אותה מפני שיעבודו עליה, ועל כרחא תעבור על מה שאסרה על נפשה. ואמר רבן שמעון בן גמליאל דאף דינא הכי, מכל מקום יפר לה הבעל כדי שלא יצטרך לבטלה בידים שתעשה מה שאסרה על נפשה, והיינו לשון כדי לבטלן. וממילא מיושב נמי קושית הקרן אורה, דבהא פליג תנא קמא וקיימא לן כוותיה.

(טו) ר"ן ד"ה משום שנאמר, בתוה"ד, שאם נהג אדם שלא לאכול בשר וכו' צריך היתר. כתב בהגהות מיימוניות (פי"ב משבועות, ג) בשם מהר"מ מרוטנבורג, דהיינו דוקא אם היה דעתו לנהוג כן לעולם, דומיא ד"אחרים נהגו בו איסור", דמשמע לעולם. וכתב עוד, דאפילו אם נהג כן פעם אחת צריך היתר. ובשלחן ערוך הגר"ז (אורח חיים סימן רמט) כתב, דאם נהג ג' פעמים בסתמא, אף שלא היה דעתו לנהוג כן לעולם, הוי כנדר.

(טז) בא"ד, שם. כתב הש"ך (יורה דעה רי"ד סק"א), דהאי דינא דנהגו בהן איסור, היינו כשעשו כן מחמת סיג וגדר ופרישות. ודעתו נמי (שם סק"ב), דאפילו אם רוצה לעבור על מנהגו פעם אחת, צריך היתר חכם. והדגול מרבבה (שם) כתב, דאם אירע לו איזה מיחוש, ורוצה לעבור על המנהג היום, ולעיתיד שוב חוזר למנהגו, אינו צריך התרה.

(יז) ר"ן ד"ה מתני' בנגעים, בתוה"ד, ר' יהודה אומר אף לא נדרי אשתו. הר"ן לעיל (ח:). ד"ה שמע מינה הסתפק, אי מיירי דוקא לענין יחיד מומחה, ואינו מתיר, משום שאינו נאמן על הדבר. אבל כשר להצטרף עם ב' הדיוטות, דתלתא לא חשידי. או דהטעם משום שאשתו כגופו, והוי כנדרי עצמו ממש, ואינו יכול להצטרף עם עוד ב'.

(יח) ר"ן ד"ה ירושלמי, קונם הנייתי על בני עירי אינו נשאל לזקן שיש שם, הנאת בני עירי עלי נשאל לזקן שיש שם. הריב"ש (סימן תסא ותקיא) ביאר הטעם, דכשאמר הנייתי על בני עירי הם נהנים בהיתרו שעל ידי כן יוכלו ליהנות ממנו, וממילא הוו נוגעים בדבר והוי כנדרי עצמו, ותנן דכל הנדרים אדם מתיר חוץ מנדרי עצמו, אבל כשאסר הנאת העיר עליו אין להם הנאה בהיתרו, ולהכי יכולים להתיר לו. והבית יוסף (בסימן רכ"ח, ה') תמה עליו וחילק, דנדרי עצמו, אינו מתיר מדכתיב "לא יחל דבר", אבל הכא הם לא נדרו, ומדוע לא יתירו אף שנהנים מההיתר. והט"ז (בסימן רכח, סק"ח) תירץ, דכיון דאיכא נגיעה חיישינן שמא לא יעיין יפה, וכמו שפסול לדון דיני ממונות בדבר שיש לו הנאה ממנו. והמגיה על הירושא (סק"ה) כתב כעין זה, וביאר, דהוא גופא הטעם שאין אדם מתיר נדרי עצמו, דחיישינן שיתיר

חכמים השיאוה עצה טובה לעשות כן. נולפי זה אי אפשר לתרץ כהר"ן דמיירי בהכניסה לו שפחות, ועיין באות הקודמת].

(יב) גמ' רבן גמליאל אומר יפר וכו'. ובר"ן ד"ה ר"ג ביאר, דהיינו מדרבנן. וצריך עיון, דלכאורה לשיטתו אם הבעל ישתוק, הרי שמסכים לנדר והווי הקמה, ואם כן הנדר יחול מדאורייתא. וממה נפשך בעי להפר מדאורייתא ולא מדרבנן. ועיין באות הבאה. (א.ג.).

(יג) גמ', למא לי הפרה הא משועבדת ליה. כתב השלמי נדרים, דאין להקשות, נימא דבעי הפרה, משום דאי ישתוק ובשתיקתו מתקיים הנדר, חזינן דאינו מקפיד על שיעבודו, ובכהאי גוונא לא אלמוה רבנן לשיעבודיה. משום דאדרבא, כיון דאין לה כח לאסור, שתק ולא חש להפר, וליכא למידק מינה שאינו מקפיד על שיעבודו. והביא דכעין זה כתב המהר"ם שיף בכתובות (נט:).

(יד) גמ', מאן תנא הא דתניא דברים המותרים וכו' מני רבן גמליאל היא. הקשה הקרן אורה, דאנן קיימא לן כתנא קמא דרבן גמליאל דאין צריך להפר, ומכל מקום קיימא לן האי דינא דדברים המותרים וכו' אי אתה רשאי לנהוג בהם היתר. וכן הקשה בחידושי החתם סופר, ותמה עוד, דמה ענין מנהג של איסור, לדברי רבן גמליאל. ומשום הכי כתב לולא דמסתפינא הייתי אומר, דהאי תניא איירא בגוונא דאתתא דא, דאסרה על עצמה רחיצת פניו של בעלה, והאיסור חל עליה. אלא שהבעל כופה אותה מפני שיעבודו עליה, ועל כרחא תעבור על מה שאסרה על נפשה. ואמר רבן שמעון בן גמליאל דאף דינא הכי, מכל מקום יפר לה הבעל כדי שלא יצטרך לבטלה בידים שתעשה מה שאסרה על נפשה, והיינו לשון כדי לבטלן. וממילא מיושב נמי קושית הקרן אורה, דבהא פליג תנא קמא וקיימא לן כוותיה.

(טו) ר"ן ד"ה משום שנאמר, בתוה"ד, שאם נהג אדם שלא לאכול בשר וכו' צריך היתר. כתב בהגהות מיימוניות (פי"ב משבועות, ג) בשם מהר"מ מרוטנבורג, דהיינו דוקא אם היה דעתו לנהוג כן לעולם, דומיא ד"אחרים נהגו בו איסור", דמשמע לעולם. וכתב עוד, דאפילו אם נהג כן פעם אחת צריך היתר. ובשלחן ערוך הגר"ז (אורח חיים סימן רמט) כתב, דאם נהג ג' פעמים בסתמא, אף שלא היה דעתו לנהוג כן לעולם, הוי כנדר.

(טז) בא"ד, שם. כתב הש"ך (יורה דעה רי"ד סק"א), דהאי דינא דנהגו בהן איסור, היינו כשעשו כן מחמת סיג וגדר ופרישות. ודעתו נמי (שם סק"ב), דאפילו אם רוצה לעבור על מנהגו פעם אחת, צריך היתר חכם. והדגול מרבבה (שם) כתב, דאם אירע לו איזה מיחוש, ורוצה לעבור על המנהג היום, ולעיתיד שוב חוזר למנהגו, אינו צריך התרה.

(יז) ר"ן ד"ה מתני' בנגעים, בתוה"ד, ר' יהודה אומר אף לא נדרי אשתו. הר"ן לעיל (ח:). ד"ה שמע מינה הסתפק, אי מיירי דוקא לענין יחיד מומחה, ואינו מתיר, משום שאינו נאמן על הדבר. אבל כשר להצטרף עם ב' הדיוטות, דתלתא לא חשידי. או דהטעם משום שאשתו כגופו, והוי כנדרי עצמו ממש, ואינו יכול להצטרף עם עוד ב'.

(יח) ר"ן ד"ה ירושלמי, קונם הנייתי על בני עירי אינו נשאל לזקן שיש שם, הנאת בני עירי עלי נשאל לזקן שיש שם. הריב"ש (סימן תסא ותקיא) ביאר הטעם, דכשאמר הנייתי על בני עירי הם נהנים בהיתרו שעל ידי כן יוכלו ליהנות ממנו, וממילא הוו נוגעים בדבר והוי כנדרי עצמו, ותנן דכל הנדרים אדם מתיר חוץ מנדרי עצמו, אבל כשאסר הנאת העיר עליו אין להם הנאה בהיתרו, ולהכי יכולים להתיר לו. והבית יוסף (בסימן רכ"ח, ה') תמה עליו וחילק, דנדרי עצמו, אינו מתיר מדכתיב "לא יחל דבר", אבל הכא הם לא נדרו, ומדוע לא יתירו אף שנהנים מההיתר. והט"ז (בסימן רכח, סק"ח) תירץ, דכיון דאיכא נגיעה חיישינן שמא לא יעיין יפה, וכמו שפסול לדון דיני ממונות בדבר שיש לו הנאה ממנו. והמגיה על הירושא (סק"ה) כתב כעין זה, וביאר, דהוא גופא הטעם שאין אדם מתיר נדרי עצמו, דחיישינן שיתיר

דף פב ע"א

(א) גמ', ואי אמרת נדר עינוי נפש הוי אמאי תהא נטולה מן היהודים. הקשה בחידושי הגרע"א, דהא למשנה ראשונה (לקמן צ:), האומרת נטולה אני מן היהודים יוצאת ונטולת כתובה, משום דתלינן דתשמיש קשה לה. ואף שהתוס' יו"ט ביאר, דאיירינן דוקא למשנה אחרונה, דמפר חלקו ומשמשתו, דשמא נתנה עיניה באחר, מכל מקום לגבי אחרים אכתי תלינן דתשמיש קשה לה. ואם כן איסור התשמיש אינו ענוי נפש עבודה, ואיך יפר. ונשאר בצריך עיון.

(ב) ר"ן ד"ה ולענין הלכה, בתוה"ד, ואיכא מאן דאמר דנדי דלא אפשיטא הכא וכו'. הרש"ש ביאר, דכוונתו להא דכתב הרמב"ם בפירושו המשניות (בסוף פירקין), דרבנן סברי דתשמיש הוי עינוי נפש. ורבינו אברהם מן ההר כתב, דדבריו סתרי להא דמוכח מדבריו דפסק ביד החזקה (פי"ב מנדריים ה"ב ג'): דתשמיש הוי דברים שבינו לבינה ומשום הכי לא מהניא הפרת הבעל לגבי אחרים. וכתב הבספ"ק משנה, דעל כרחך פסק כר' יוסי, דאי כרבנן ומטעמא דהויא בעיא דלא איפשיטא. אמאי לא כתב דאינו מיפר מספיקא, ונפקא מינה דבעברה על נדרה אינה לוקה.

(ג) שם. הרשב"א (פא:): הקשה לדעת הרמב"ם (עיין באות הקודמת) דפסק כר' יוסי דאין תשמיש ענוי נפש. מהא דשמואל דבעל מפר לאשתו את כל נדריה, ומוכח דסבר דכל דבר מיקרי עינוי נפש, כיון דזימנין דנצרכת לו. ואם כן, אף תשמיש מפר משום עינוי נפש. והא קיימא לן כרבנן וכשמואל דאמר משמיה דלוי. וכתב שמצא בנמוקי מורו, שביאר את דברי שמואל, דכל נדרים בעל מפר לאשתו היינו כל נדרי עינוי נפש. וכמו שכתב הר"ן.

הדרק היוזמי

לא שרי משום "נדר שהותר מקצתו הותר כולו". דדוקא לגבי התרת חכם הותר כולו משום דמשוי ליה כנדר בטעות, אבל הפרת הבעל דהויא מכאן ולהבא. אמנם **השיטה מקובצת** פירש בשם **שיטה**, דלכולי עלמא בעל עוקר הנדר כחכם, ומשום הכי סבר שמואל דבהתרת הבעל נמי אמרינן "נדר שהותר מקצתו הותר כולו". והוסיף, דגרסינן בדברי שמואל דמתוך שהוא **מופר** למתענה **מופר** לשאינו מתענה, דמשמע דהנדר מופר ממילא. ור' יוחנן נמי סבר דבעל עוקר כחכם, ושאיני הכא דנתמעט מקרא ד"לענות נפש", דאינו מפר נדר שאינו עינוי נפש.

(יב) **גמ'**, **ורב אסי אמר ר' יוחנן מפר למתענה ואין מפר לשאין מתענה**. הקשה **הנימוקי יוסף** (כה: מדפי הרי"ף), מהא דאיתא **בתוספתא** (פ"ז ה"ג), דבעל מפר בנדרת ממאכל רע ואף על פי דלא הוי עינוי נפש, ואמאי קאמר ר' יוחנן דאינו מפר לשאינה מתענה. ותירץ, דהתם מיירי במתענה ממאכל הרע לה ולא לכל אדם. ואף דבקרא כתיב "לענות נפש" סתמא, ולא לענות נפשה דידה. מכל מקום אזלינן בתר עינוי דידה ויכול להפר, והכא איירינן במאכל הרע לכל אדם.

(יג) **ר"ן ד"ה אמר רב יהודה אמר שמואל נדרה**, כגון דאמרה שתי ככרות אלו עלי. **והריטב"א** פירש, דהיינו אפילו כשנדרה בזה אחר זה. דאף דהככר דאינה מתענה הוי נדר בפני עצמו ולית ביה עינוי נפש, סבר שמואל, וכיון שזיכתה התורה לבעל הפרת נדרי עינוי נפש, זיכתה לו נמי הפרת נדרים שיש בהם עינוי נפש לאחרים ולא לאשתו. ור' יוחנן סבר דכיון דלית ביה עינוי נפש או דברים שבינו לבינה אינו מפר.

(יד) **בא"ד**, באחת מתענה שהיא פת נקיה ובאחת אין מתענה שהיא פת קיבר. וכן כתב **בפירוש הרא"ש בד"ה באחת**, והוסיף, שאינה רגילה לאכול פת קיבר. וכתב עוד, דמיירי שאין לה עוד פת לאוכלה היום, ומשום הכי הוי עינוי לגבי אחת מן הככרות, וכן כתב **רבינו אברהם מן ההר**.

(טו) **בא"ד**, מפר לשאין מתענה אף על פי שאין בה עינוי נפש. משמע מהא דלשמואל מפר בשאינה מתענה אף על פי דלית בה עינוי נפש. אמנם **בפירוש הרא"ש בד"ה באחת מתענה** כתב, דטעמא דשמואל דמפר בשאינה מתענה, משום דתרווייהו הוו נדר אחד ואיכא מקצת עינוי אף בשני. וביאר **השלמי נדרים** (בתוס' ד"ה אמר רב יהודה), דבפת קיבר נמי איכא מקצת עינוי לאדם שאינו מעונג, והא דלא הווי ענוי נפש לאשה זו, היינו משום דאית לה פת נקיה, אבל אי לית לה, תאכל אפילו פת קיבר. ומשום הכי השתא נמי הוי קצת עינוי נפש ומפר. והוסיף, דלפי זה אם נדרה בדבר שאינה מתענה בו לעולם, אין הבעל מפר, כיון דליכא עינוי נפש כלל.

(טז) **ר"ן ד"ה ורב אסי אמר, בסוה"ד**, ומילתא דשייכא בטעמא היא דנדרי עינוי נפש וכו'. **ובפירוש הרא"ש בסוה"ד באחת** כתב, דגזירת הכתוב היא דדוקא בינו לבינה מפר ולא בינה לבין אחרים. וכתב **הקדק אורה**, דבלאו הכי לא שייך למימר דמהניא הפרתו בדברים שבינו לבינה לגבי אחרים, כיון דלא הוי היתר גמור אלא דמפר לה כל זמן שהיא תחתיו, ונדרא כדקאי קאי. **[וכדלעיל (עט): בגוונא דמגרשה דהנדר חל הנדר שוב.]**

דף פג ע"א

(א) **ר"ן ד"ה דילמא**, והאי דאמרינן דילמא לאו דוקא וכו'. **ורבינו אברהם מן ההר** פירש, דהאי דילמא, הוי מלשון לימא, דלימא דמיין הפר לה, דאית ביה צער, ולא מחרצן ווג. וכן כתב **הרשב"א**, דאיכא ספרים דגרסי לימא ולא דילמא.

(ב) **ר"ן ד"ה ותספוג את הארבעים**, ואם וכו', דאפילו הפר לה בעלה סופגת ואפילו בזוג וחרצן. וכן פירש **רבינו אברהם מן ההר**, דפרכינן דתלקה על אכילת זוג וחרצן. אמנם **בפירוש הרא"ש בד"ה ודילמא** פירש, דפרכינן דתספוג ארבעים על טומאת מת, דהא אכתי הויא נזירה לזוג וחרצן. **[וואולי יש לבאר דהרא"ש לא ניחא ליה בפירוש הרי"ף, משום דהרי הכא איירינן**

(ד) **גמ'**, **כל נדרים בעל מפר**. וביאר ר"ן ד"ה **אמר שמואל משמיה דלוי**, והוא דהוו נדרי עינוי נפש. דהיינו לאפוקי מפירוש האחרים בד"ה דלעיל. **והשיטה מקובצת** בשם **שיטה**, דאין לדייק בדברי שמואל מה שאמר "כל" דאפילו במשניות אמרינן דאין למדין מן הכללות, וכל שכן במימרא דאמוראי, ושמואל נקט הכי בלאו דוקא, ועיקר רבותא דאשמועינן בהנאת פלוני עלי. אמנם **הנימוקי יוסף** (כה: מדפי הרי"ף) כתב, דשמואל מיירי בנדרי עינוי נפש ובדברים שבינו לבינה, וכדמוכח מלישנא דכל נדרים, דמיירי בכל הנדרים. עיין לעיל אות ב' וג'.

(ה) **גמ'**, **חוץ מן הנאתי על פלוני שאינו מפר**. כתב **הריטב"א**, דאף דפשיטא דאין הבעל מיפר בכחאי גוונא, דהא אין כאן עינוי נפש, או דברים שבינו לבינה. נקט לה משום סיפא, דמפר באוסרת הנאת פלוני עליה.

(ו) **בא"ד**, וכי תימא אם כן הוי ליה למיתני יביא לה אחר מפירות אותה מדינה וכו'. **ובפירוש הרא"ש ד"ה דקאמרה** תירץ, דקא משמע לן, דאף על פי דאין אחר שיביא לה פירות מאותה מדינה, אין הבעל יכול להפר, כיון דמצי להביא לה פירות ממדינה אחרת.

דף פב ע"ב

(ז) **ר"ן ד"ה אלא** (מהעמוד הקודם), **בתוה"ד**, דהא ארחץ ולא ארחץ דלרבנן הוי עינוי נפש לר' יוסי הוי דברים שבינו לבינה. **הקרבן נתנאל** (בפירקין סימן א' אות א' בתרא) כתב דקשיא ליה קצת, הא רחיצת יום אחד הוי עינוי נפש לרבנן, אף דלר' יוסי לא הויא אפילו דברים שבינו לבינה, וכדכתב הרי"ן לעיל (פ). **בד"ה ור' יוסי בשם רבינו יונה**. וכתב דיש ליישב. **[וואולי כוונתו, דהרי"ן כאן אמר דבריו אליבא דמסקנת הגמ' לשיטתיה לעיל (פ): ד"ה אלא דאף לרבנן לא אמרינן דענוי דיום אחד הווי ענוי. אמנם לשיטת התוס' והרא"ש דביארו כאן כהר"ן, ואילו התם כתבו דלרבנן ענוי דיום אחד הווי ענוי אף למסקנא עדיין צריך עיון.]**

(ח) **בא"ד**, משום הכי אמרינן דלר' יוסי נמי דברים שבינו לבינה הויין. וכן כתב **התוס' רי"ד**. אבל **התוס' בד"ה ומאי כתבו בשם רבינו יונה**, דלר' יוסי לא הוי דברים שבינו לבינה, כיון שהבעל לא ימנע מהנאת אותו פלוני, ויטול הימנו מה שירצה, והאשה תהנה על ידו בהיתר. אמנם **הכסף משנה** (פ"ב מנדרים ה"ז) כתב, דלדעת הרמב"ם חשיב בינו לבינה, משום שמחמת הנדר זקוק הבעל להאכילה משלו, וכשיפר לה מותרת לאכול משל אחרים. כמו שכתב הרמב"ם שם הל' ח' גבי נדרה שלא ליהנות לבריות.

(ט) **בא"ד**, שם. **הלחם משנה** (פ"ב מנדרים ה"ז) ביאר, **דהרמב"ם** דינא דשמואל דבעל מפר בהנאת פלוני עלי. משום דפירש דשמואל סבר כרבנן, והבעל מפר משום דברים שבינו לבינה. אבל לר' יוסי אין הבעל מפר מהאי טעמא, אלא באוסרת בנדר כללי, ולא באוסרת אדם מסויים. ואיהו פסיק כר' יוסי דאינו מפר כלל. **[ועיין באות הבאה.]**

(י) **ר"ן ד"ה וכיון דאסיקנא, בתוה"ד**, ולא נהירא דאם כן לא הוי לן למימר מתני' ר' יוסי היא. **והתוס' והרא"ש בד"ה ומאי כתבו**, דהא דאמרינן ומאי אין יכול להפר משום עינוי נפש, אבל מפר משום דברים שבינו לבינה, **והמאירי** גרס להדיא "איבעית אימא". וכתב **הרש"ש**, דלפי זה ניתרצה קושית הרי"ן, דהש"ס נקט בשינויא קמא דמתניתין כר' יוסי, לאפוקי משינויא בתרא דאתיא מתניתין אף כרבנן. **והכסף משנה** (פ"ב מנדרים ה"ז) כתב נמי לבאר טעמא דהשמיט הרמב"ם דינא דשמואל דבעל מפר בהנאת פלוני עלי, משום דסבר כר' יוסי דמפר משום דברים שבינו לבינה, והרמב"ם כללה בדין האוסרת הנאת הבריות, דמפר משום דברים שבינו לבינה. **[ועיין באות הקודמת ביאור הלחם משנה.]**

(יא) **גמ'**, **מתוך שהוא מפר למתענה מפר לשאינו מתענה**. כתב **בפירוש הרא"ש בד"ה באחת**, דשמואל נקט להאי לישנא בדוקא משום דבלא הפרה

הדרה היוזמי

דמיא לסתם נזירות דאינה אלא בצירוף כל דיני נזירות. ועוד, איך אפשר דשריא בשאר דיני נזירות, ואסורה בטומאה, דלא מציא לאתויי קרבן על איסור הטומאה, ולא מצינו דנזיר מישתרי בלא קרבן. ועל כרחך בעינן לשנויי דמפר אף לאיסור טומאה משום דאין נזירות לחצאין. ועוד, דהא ילפינן מהיקישא, דבעל מפר נזירות אשתו. ומשמע דמפר לכל דיני נזירות. ומכח קושיותיו סבר דשנויא בתרא דהר"ן עיקר. והוסיף, דלפי זה אתיא שפיר דעת הטור (יו"ד סימן רלה) דכתב, דהליכה לבית האבל אפילו דברים שבינו לבינה לא הוויין. ועל כרחך דסבר דלענין טומאה נמי מפר לה הבעל, משום דאין נזירות לחצאין.

(יא) מתני', **קונם כהנים לויים נהנים לי**. כתב הרמב"ם בפירוש המשניות, דלא מיירי באשה שנדרה אלא באיש, דהא פירותיה שייכי לבעלה. ונקט לה אגב הא דנהנית מלקט שכחה ופאה. וכתב התפארת ישראל (בפירקין משנה ג, אות טו), דאף דאפשר דנתן לה אחר על מנת שאין לבעלה רשות בפירות, מכל מקום אין הדבר מצוי.

(יב) ר"ן ד"ה אינו יכול, דשמואל כרבנן סבירא ליה דמיקל בעינוי נפש וכוליה פירקין ר' יוסי. לעיל כתב הר"ן (פב: בד"ה אלא רישא (מהעמוד הקודם), דלר' יוסי מפר משום דברים שבינו לבינה, וכן כתבו בתוס' ובפירוש הרא"ש בד"ה קונם. אבל הרמב"ם בפירוש המשניות כתב, דמתניתין אולא כר' יוסי דסבר דאינו מפר כלל, אבל לרבנן מפר משום דברים שבינו לבינה. ועיין לעיל (פב:) אותיות ח' ט' י' בבאור דברי הרמב"ם.

(יג) ר"ן ד"ה ויכולה ליהנות, דכיון דכתיב בהו תעזוב יתירה. כתבו הרש"ש והשלמי נדרים, דלא גרסינן "יתירה", דלא מיתורא ילפינן אלא מדכתיב "תעזוב" ולא כתיב נתינה.

(יד) גמ', מה טעם אין יכול להפר מפני שיכולה ליהנות בלקט שכחה ופאה. הקשה הפורת יוסף, הא מה שקנתה אשה קנה בעלה, והבעל זוכה במציאתה, ואמאי מותרת ליהנות מלקט שכחה ופאה. ותירץ, דסוגיין אולא כר' עקיבא (כתובות סו). דסבר דמציאת אשה שלה. והק' אורה תירץ, דכיון דהא דמציאת אשה לבעלה היינו מתקנת חכמים, בגוונא דידן דאין לה ממי ליהנות, לא תיקנו דמציאתה לבעלה. ועוד תירץ, דהבעל עשיר ואינו זוכה בלקט שכחה ופאה, והפורת יוסף דחה להאי תירוצא.

(טו) גמ', והכי קתני, ועוד אין יכול להפר מפני שיכולה ליהנות בלקט שכחה ופאה. פירש התוס' רי"ד, דעולא גרס במתני' "ויכולה היא ליהנות" בתוספת ו'. אבל רבא דתריץ דחדא קתני, גריס "ויכולה" בלא ו'.

(טז) ר"ן ד"ה אמר עולא, בתוה"ד, ומבעל נמי לא מתסרא דאי מתסרא ביה משום שיכולה ליהנות בלקט שכחה ופאה בלחוד וכו'. משמע, דלעולא בעינן להני תרי טעמי, ולכך אם אסרה בפירוש את בעלה בכלל הבריות, יוכל להפר. אבל רבינו אברהם מן ההר פירש, דלעולא סגי בחד מהני טעמי דלא ליהוי עינוי נפש, או דנהנית משל בעלה, או דנהנית מלקט שכחה ופאה (בגוונא דבעלה עני). ואשמעינן, דאפילו אי אסרה בפירוש את בעלה בכלל הבריות, אינו מפר. ובחידושי הגרע"א פירש מדנפשיה כרבינו אברהם מן ההר. והקשה לפירוש הר"ן, מנא לן לחדש דעולא ורבא פליגי אף בפירשה, דלעולא אף דיכולה ליהנות מלקט וכו', הוי עינוי נפש, ולרבא אינו עינוי נפש. ועוד, מנא לן לחלק דלגבי בעל סגי טעמא דלקט שכחה ופאה ואינו מפר, ולגבי חנוני מפר. ועל כרחך צריך לומר דממתניתין דחנוני לא קשיא, דאיכא לאוקמה בימות הגשמים דליכא שכחה ופאה. והמקשן פריך מדלא נקט מפני שיכולה ליהנות, ולא ממתניתין דחנוני. ועולא תירץ דתרתני קאמר, אבל סגי בחדא מינייהו דלא תיהוי עינוי נפש. ולרבא נמי סגי בטעמא דיכולה ליהנות בלקט שכחה ופאה.

(יז) ר"ן ד"ה רבא אמר, בתוה"ד, וקשיא טובא, ולרבא מי גרעי בריות ובעל מפירות חנוני. עיין באות הקודמת.

(יח) בא"ד, ותירץ הר"מ בר שניאור וכו' זכרנו לברכה דהכא בשלקטה לקט

בגוונא דאכילת הזוג והחרצן אינו ענוי, דהיינו שאכילתה שלא כדרך הנאה. ואם כן מהיכי תיתי דתלקי.]

(ג) ר"ן ד"ה אמר רב יוסף אין נזירות לחצאין, דכיון דלא משכחת נזירות שלא יחול אף על זוג וחרצן וכו'. ביאר המנחת שלמה (נדרים), דאי אפשר דדיני נזירות יהיו מחולקין, דליכא חלות נזירות על יין לחוד ללא זוג וחרצן, אלא הוי חד נדרא, ומפר את כולו משום גזירת הכתוב דיפרנו. אבל בככרות, אפילו אי אסר עצמו בככר אחד שחציו שרוף, לא הוי חד נדרא, דמצי לנדור רק מחציו. וכן ביאר בפירוש הרא"ש בד"ה אין, שכתב, דכל דיני נזירות חלין בחד נדרא, אבל ככרות הוו שני נדרים נפרדים. והרש"ש כתב, דאיכא לפרש איפכא מפירושם, מהא דאיתא בנזיר (ג:), דאי נור רק מזוג וחרצן נאסר בכל דיני נזירות, ומשום הכי על כרחך הבעל מפר את כל נדר הנזירות. וכתב המנחת שלמה, שהר"ן והרא"ש לא פירשו כן, משום דמהאי סברא נימא איפכא, דכיון דלא מצי להפר איסור זוג וחרצן, לא מצי להפר איסורא דין, ומנא לן דאגב היין מפר לכולהו. אמנם התוס' בד"ה אין נזירות, תלו החילוק באופן הנדר. דבנדר ככרות, פירשה "שתי ככרות" דהיינו שכל אחר לחוד. ובנזיר נזרה בכללות, וממילא קיבלה עליה כל דיני נזירות.

(ד) ר"ן ד"ה אמר ליה אביו, בתמיה דמדקאמרת אין נזירות לחצאין ולא קאמרת אין חצאין בנזירות. אמנם בתוס' ובפירוש הרא"ש בד"ה הא קרבן פירשו, דאביי דייק מדנקט רב יוסף דאין נזירות לחצאין ולא קאמר דאין קרבן לחצאין. והתוס' רי"ד פירש, דאביי סבר דטעמא דאין נזירות לחצאין, משום דאין קרבן לחצאין. ומשום הכי פריך אמאי לא קאמר רב יוסף דטעמא משום דאין קרבן לחצאין.

(ה) בא"ד, יש קרבן לחצי נזירות כגון שנדרה ומנתה טו' יום והפר לה בעלה וכו'. השיטה מקובצת פירש בשם הרי"ץ, דקושיית אביו אר' יוחנן, וחצי קרבן היינו באסר עצמו מיין ולא מזוג וחרצן. דאי יש קרבן לחצי נזירות, חייב קרבן שלם כדין נזירות גמורה. ופריך, דלר' יוחנן דאינו מפר לשאינה מתענה, תיקשי, דאכתי תאסר בחצי נזירות דוג וחרצן ותביא קרבן, ובברייתא מוכח דכיון דאין קרבן לחצאין אינה סופגת ארבעים וכל שכן דלא מביאה קרבן.

(ו) בא"ד, ונמצא מבטל ט"ו יום הבאים וכו'. כתב הרש"ש (נזיר כד.), דמשמע מדבריו דדוקא בגוונא דט"ו יום אין קרבן לחצי נזירות, אבל בנדרה נזירות מרובה, והפר בעלה לאחר ל' יום, חייבת להביא קרבנות גם אם לא הפרישתן, דבעל מיגו גיזי ואיכא נזירות שלימה דל' יום. אמנם כתב, דמסתבר דהר"ן נקט לה בלאו דוקא, והוא הדין בנזירות מרובה דאזלינן בתר חיוב נזירות דידה, וכיון דקיבלה נזירות מרובה, לא חשיבי הל' יום כנזירות, והוי נזירות לחצאין, ופטורה מקרבנות.

(ז) ר"ן ד"ה מיתבי וכו', בסוה"ד, והא לא מקריא נזירות כלל. המנחת שלמה (נדרים) הקשה, על לשון הר"ן. הא לגבי מלקות ודאי דהויא נזירות, אלא דאין חיוב קרבן על חצי נזירות.

(ח) גמ', משום דחטאת על הספק. הר"ן בד"ה משום דחטאת העוף, ביאר, דכיון דקיל כולי האי דעל הספק נמי באה, ואינה נאכלת. אתיא נמי לחצי נזירות. ובפירוש הרא"ש ד"ה וחטאת העוף, הוסיף, וגם בעיא כפרה כר' אליעזר הקפר דאמר נזיר חוטא הוא. והרשב"א נקיט רק להאי טעמא בתרא.

דף פג ע"ב

(ט) ר"ן ד"ה אמרי, בתוה"ד, אפשר נמי דאיתא לאסור טומאה בלא איסור שאר דיני נזירות. הקשה הרש"ש, הא תנן בנזיר (ג:), דהאומר הריני נזיר מן הטומאה, אסור בכל דיני הנזירות, ומוכח דליכא נזירות מאיסור טומאה לחוד. [ועיין לעיל אות ג']

(י) בא"ד, אי נמי דקושטא דמילתא בעי לתרצי וכו'. הקשה הקרן אורה לשינויא קמא, היאך מיייתי ראייה מנזירות שמשון דחלה מגזירת הכתוב, ולא

הדרה היומית

וחלותו הוו בחדא זימנא. ומשום הכי לא אתי הירושלמי כסוגיין, דהא אמרינן הכא דלרב נחמן אסורה בהנאתו לאחר גירושין, ומוכח דאזלינן לעולם בתר כוונת הנודר, ותלינן דכוונתו לכל מאן דהוי בכלל הבריות בשעת ההנאה.

(ב) בא"ד, וכי תימא רב נחמן מוקי לה למתני' כר' ישמעאל וכו', ומשום הכי קתני דנתגרשה אסורה ליהנות מבעלה. הקשה הרש"ש, דליכא לשנויי דמתניתין כר' ישמעאל, דלא פליג אלא בנודר לאחר ל', דחלות הנדר הויא בשעת האמירה, ובהכי סבר דאזלינן בתר שעת חלות הנדר. אבל בגוונא דהנדר חל ואחר כך נעשה מיורדי הים, מודה דשרי ביה. והוא הדין הכא דהנדר חל בשעת האמירה, דשריא בהנאת הבעל לאחר הגירושין, כיון דלא הוי בכלל האיסור בשעת חלות הנדר.

(ג) בא"ד, דלפום גמרינן אסור בין בבני אדם שהיו בכלל לשונו בשעת הנדר בין בבני אדם שהיו בלשונו לאחר מכן. כתב הגרע"א בגליון השו"ע (י"ד סימן ריו, לה), דלדעת הר"ן, אף הנודר בסתמא שאינו נהנה מיורדי הים ולא תלה נדרו בזמן, אסור במי שלא היה מיורדי הים בשעת נדרו, כיון דבלשון בני אדם כל דהוי מיורדי הים בשעת ההנאה הוי בכלל האיסור. והוסיף, דהקרבן נתנאל (בפירקין סימן א אות ש), תמה על השולחן ערוך ושאר הפוסקים, דהשמיטו את דעת הר"ן בהאי דינא.

(ד) גמ', שאני הכא דמוכחא מילתא דעל היתרא קאסרה נפשה. ביאר בספר נדרי זירוזין וכן בגליון המהרש"א, על פי התוס' לקמן (ז:): בד"ה ותהא, דהקשו, אמאי תהא נטולה מן היהודים הא אין איסור חל על איסור. ותירצו, דהוי איסור כולל, דמיגו דחייל לגבי בעל חייל לגבי כל היהודים. ולפי זה שפיר מוכח דעל היתרא אסרה נפשה, דאי אין דעתה אלא איסורא לא חל הנדר כלל, ואמאי נדרה.

(ה) בא"ד, דאמאי מפר חלקו. הקשה בחידושי הגרע"א, נימא דשפיר מצי להפר חלקו משום דברים שבינו לבינה, וכדאיתא לעיל (פב:): דבאוסרת הנאת הבריות הוי דברים שבינו לבינה ומפר. ונשאר בצריך עיון גדול. אמנם התוס' ד"ה שאני כתבו כהר"ן, ופירשו ההוכחה טפי, דאמאי מפר חלקו והא לא הוי אפילו דברים שבינו לבינה, דשריא במה שהבעל לוקח מאחרים.

(ו) בא"ד, שם. בפירוש הרא"ש ד"ה ואי אמרת כתב, דעל כרחך דהוי נדרי עיניו נפש ואסורה אף בהבאת הבעל, וכדמוכח מלישנא דנטולה מן היהודים דאוסרת פירותיהם אף אם כשימכרו לאחרים. [נמשמע דאי הויא שריא על ידי הבעל, לא קשיא מידי, כיון דלא הוי עיניו נפש אלא דברים שבינו לבינה, וכדברי הגרע"א (באות הקודמת), ודלא כהר"ן והתוס' (עיי' באות הקודמת) דסבירי דלא הוי אפילו דברים שבינו לבינה. (ר.ג.ו.)].

דף פד ע"ב

(ז) גמ', אמר ליה אביי דכולי עלמא ספקו טובל, ור' אליעזר ורבנן בהא קמיפלגי. במכות (יז). משני אביי, דלר' אליעזר לא נחשדו עמי הארץ על מעשר עני של דמאי, דממונא הוא ומפריש ליה, ורבנן סברי דאינו מפריש, דטריחא ליה מילתא. ופירש רש"י (שם) בד"ה לא נחשדו, דלר' אליעזר מעשר עני הוי ממונא משום דאין בו איסור אכילה, וליכא אלא גזל עניים, ועם הארץ לא חייש לה, אבל מפריש לאפוקי מאסורא דאורייתא. והקשה בחידושי הגרע"א (במכות שם), אליבא דמה שכתבו התוס' יומא (נה:): ד"ה הלוקח, דאף דאין עם הארץ חשוד על הגזל, חשוד הוא על גזל דמעשרות, דכל כמה דלא הופרש לא חשיב ליה גזל. נימא אדרבא דאינו מפריש מעשר עני שלא יהא גזל. ותיירץ, דאולי תוס' ביארו דברי אביי כסוגיין. אמנם הריטב"א (במכות שם) גרס "ממוניה הוא", וביאר נמי סוגיא דהתם לרבי אליעזר כדידן, דהיינו שיכול להפקירו.

(ח) גמ', כיון דאילו מפקר לנכסיה ושקל ליה וכו'. הקשה הגרע"א בחידושו,

שכחה ופאה וכו' ולעיל בשנדרה בימות הגשמים וכו'. דהיינו דמתניתין איירא בימות החמה. והקשה בחידושי החתם סופר מהא דאיתא לקמן (פד:): גבי מעשר עני דרבא אוקי מתניתין בשעה שמעשר עני מתחלק בתוך הבית. ופי' הר"ן דהיינו בימות הגשמים. ותיירץ, דימות החמה דלקט שכחה ופאה היינו מומן קצירה שבימי ניסן עד שלהי קייטא, ואז מתחיל זמן גורן דמעשר ונקרא כבר ימות הגשמים, לענין לקט שכחה ופאה. עוד הקשה, דאף דגבי חנוני המקיפו איירינן בימות הגשמים מכל מקום יכולה ליהנות ממעשר עני המתחלק בימות הגשמים בבית. ותיירץ, דמעשר עני בלבד לא ספיק למזונותיה.

(יט) ר"ן ד"ה רב נחמן אמר, בתוה"ד, וקא משמע לן דלכשנתגרשה יחזור הבעל להיות בכלל איסור הבריות, ואין לה ליהנות אלא בלקט שכחה ופאה. אבל בפירוש הרא"ש בד"ה נתגרשה כתב, דכיון דלאחר שתתגרש הוי עיניו נפש, יכול הבעל להפר מהשתא. והק' אורה ביאר דבריו, דלרב נחמן הא דיכולה ליהנות בלקט וכו' הוי פירושא דרישא, דהיינו דלא תיקשי אמאי אינו מפר מהשתא, והא לאחר הגירושין תאסר גם בבעלה, והוי נדר עיניו נפש. ופירש התנא דלאחר גירושין לא הוי עיניו נפש, משום דתוכל ליהנות מלקט שכחה ופאה.

(כ) תוס' ד"ה נתגרשה, בתוה"ד, דיכולה לאסור בעלה על נפשה מהשתא, ודמי להא דלקמן שדה שאני מוכר לך וכו'. והרשב"א כתב, דשפיר יכולה לאסור הנאת בעלה על עצמה, אפילו לאחר זמן ואפילו בדבר שלא בא לעולם, כיון דאדם אוסר פירות חבירו עליו.

(כא) ר"ן ד"ה ואני אומר, (בנמשך לעמוד הבא) בתוה"ד, לא אתי האי ירושלמי כגמרא דילן וכו'. ביאר בחידושי החתם סופר, דלירושלמי אליבא דר' עקיבא, אי אסרה הנאת הבריות לאחר ל' ונתגרשה בתוך ל', שריא בהנאת בעלה, כיון דאינו בכלל הבריות בשעת עיקר הנדר. וכל שכן דשריא כשנדרה סתם, דעיקר הנדר וחלותו הוו בחדא זימנא. ומשום הכי לא אתי הירושלמי כסוגיין, דאמרינן דלרב נחמן אסורה בהנאתו לאחר גירושין. ומוכח דאזלינן לעולם בתר כוונת הנודר, ותלינן דכוונתו לכל מאן דהוי בכלל הבריות בשעת ההנאה.

(כב) בא"ד, וכי תימא רב נחמן מוקי לה למתני' כר' ישמעאל וכו', ומשום הכי קתני דנתגרשה אסורה ליהנות מבעלה. הקשה הרש"ש, דליכא לשנויי דמתניתין כר' ישמעאל. משום דאיהו לא פליג אלא בנודר אלאחר ל', ונעשה מאנשי יבשה קודם חלות הנדר, כיון דאזיל בתר חלות הנדר. אבל אם חל הנדר בעודו מיורדי הים, אף דלאחר מיכן נעשה מאנשי היבשה, לאחר ל' נאסר. והכי נמי איפכא, בגוונא דבשעת חלות הנדר היה מיושבי יבשה, ורק לאחר מיכן נעשה מיורדי הים שרי. ואם כן, הוא הדין הכא דהנדר חל בשעת האמירה, בעינן למימר דשריא בהנאת הבעל לאחר הגירושין, כיון דאיהו לא הוי בכלל האיסור בשעת חלות הנדר.

(כג) בא"ד, דלפום גמרינן אסור בין בבני אדם שהיו בכלל לשונו בשעת הנדר, בין בבני אדם שהיו בלשונו לאחר מכן. כתב הגרע"א בגליון השו"ע (י"ד סימן ריו, לה), דלדעת הר"ן, אף הנודר בסתמא שאינו נהנה מיורדי הים, ולא תלה נדרו בזמן, אסור במי שלא היה מיורדי הים בשעת נדרו, כיון דבלשון בני אדם כל דהוי מיורדי הים בשעת ההנאה הוי בכלל האיסור. והוסיף, דהקרבן נתנאל (בפירקין סימן א אות ש), תמה על השולחן ערוך ושאר הפוסקים, דהשמיטו דעת הר"ן בהאי דינא.

דף פד ע"א

(א) ר"ן ד"ה ואני אומר, בתוה"ד, לא אתי האי ירושלמי כגמרא דילן וכו'. ביאר בחידושי החתם סופר, דלירושלמי אליבא דר' עקיבא, אי אסרה הנאת הבריות לאחר ל' ונתגרשה בתוך ל', שריא בהנאת בעלה כיון דאינו בכלל הבריות בשעת עיקר הנדר, וכל שכן דשריא כשנדרה סתם, דעיקר הנדר

הנאה דמעשר המתחלק בתוך הבית, ועל כרחק דהוי ממון. ותיירץ, דהאוסרת עצמה בהנאת הבריות, אסרה עצמה נמי בטובת הנאה, משום דאדם אוסר עצמו מקבלת טובת הנאה אף דאינה ממון. אבל בסיפא דאסר הנאתו על הכהנים והלויים, לא מצי לאסור עליהם דבר שאינו שלו, ועל כרחק דטובת הנאה הויא ממון.

טז גמ', טובת הנאה. פירשו הר"ן **לעיל** (לו): **ד"ה התורם, והתוס'** (שם) **ד"ה טובת הנאה,** דטובת הנאה היינו שיתן לו ישראל דבר מועט כדי שיתן התרומה לכן בתו כהן. וכן פירש **רש"י בפסחים** (מו): **ד"ה טובת הנאה.** אמנם **בקיודשין** (נח). **ד"ה ואפילו,** פירש, דהויא טובת הנאה, משום דבידו לתת התרומה לכל מי שירצה. ולכאורה משמע, דאף אי לא מצי ליטול ממון תמורת התרומה, איכא טובת הנאה, דהויא ממון, וכן כתב **הרשב"א** בסוגיא. [ועיין באות הבאה] **ורש"י כאן בד"ה יטול** כתב, דטובת הנאה היינו דמצי לתת את תרומותיו ומעשרותיו לכהן ולוי שיחזיקו לו טובה. והקשה **השלמי נדרים**, הא כהן המחזיק טובה לבעלים, הוי ככהן המסייע בבית הגרנות, ועליו נאמר **בבכורות** (כו): **"שחתם ברית הלוי"**. ודחק לבאר כוונתו כפירוש הר"ן ותוס'.

יז ר"ן ד"ה משלם לו דמי טבלו, דמי חולין שבו דמי תרומות ומעשרות לפי טובת הנאה שיש לו בהן. וכן ביאר **הרשב"א**. אמנם **התוס' ופירוש הרא"ש לקמן** (פה). **ד"ה דרבי** כתבו, דלרבי משלם כל דמי הטבל ואף דמי התרומה. וכן מוכח מסתימת דברי **הרמב"ם** (פ"ב מגניבה ה"ד), שכתב, שמשלם לו דמי טבלו. וכן כתב **הריטב"א** ופירש, דלמאן דאמר דטובת הנאה ממון חשיב כאילו כל הדבר שייך לבעלים. וביאר **האבני נזר** (אה"ע תנו, ה), דאולי לשיטתם, דהר"ן (הובא באות הקודמת), שהגדיר הטובת הנאה, בהא דמצי ליטול שכר כדי ליתן לכהן פלוני. פירש, דמשלם את אותה טובת הנאה. אבל הרא"ש הרמב"ם והריטב"א ורש"י בקידושין (הובאו באות הקודמת), דהויא טובת הנאה משום דמצי ליתן לכל מי שירצה, זכות זו משוייא לתרומה כולה ממון ידידה. [אמנם דבריו בעו עיין, **להרשב"א** דפירש (והובא באות הקודמת), דהויא טובת הנאה משום דמצי ליתן למי שירצה, ואף על פי כן כתב דלא משלם את כל הדמים אלא לפי הטובת הנאה שבפירות. (ר.ג.) ועיין באות הבאה].

דף פה ע"א

א גמ', דרבי סבר טובת הנאה ממון, ור' יוסי בר רבי יהודה סבר טובת הנאה אינה ממון. איתא **בירושלמי** (ה"ג), דמאן דאמר "טובת הנאה ממון", סבר דשרי ישראל ליתן מעשרותיו בטובת הנאה ולקבל עליהם שכר, ויליף לה מקרא ד"**ואיש את קדשיו לו יהיו**". ומאן דפליג סבר דאסור לעשות כן, ומשום הכי אינה ממון. (ומקרא ד"**לו יהיו**" יליף דיכול ליתן לכל מי שירצה, ואסור לכהן ליטול בעל כרחו דבעלים). וביאר **בשערי יושר** (ש"ה פ"ו), דלמאן דאמר "טובת הנאה אינה ממון", הממון שמקבל בעבור מתנותיו לא הוי זכות בגוף המתנות, דליכא לבעלים מידי בהו, והוי כגובר בנכסי הקדש וכאפוטרופוס בנכסי היתומים. ומאן דאמר דטובת הנאה ממון סבר דיש לבעלים ממון וזכות במתנות, וחשיב בעלים בגוף הדבר. [ועיין באות הקודמת]

ב גמ', שם. הקשה **המהרש"א** (**קידושין** נח. **ד"ה רש"י ד"ה כמי שהורמו**), דאי פליגי בטובת הנאה ממון, אמאי פליגי בגונב טבל, ולא בגונב תרומה שהפריש ישראל חבריו. תירץ **בזרע יצחק** (שם) דלרבותא דרבי יוסי נקט הכי, דאפילו הוא טבל אינו משלם אלא דמי חולין שבו.

ג גמ', רבא אמר שאני תרומה דהיינו טעמא דיטלו על כורחו וכו'. כתב **התוס' רי"ד, דרבינו תם** פירש בספר הישר, דרבא סבר דהא דקתני במתני' לויים, איתא כר' מאיר **ביבמות** (פו), דמעשר ראשון אסור לזרים, על כן אף מעשר שויה על ידי נדרו כעפרא בעלמא. ותמה עלי, דאי טעמא דלא חזו

הא על ידי הפקר לא חזי ליה, דהא ילפינן מלא תלקט "להזהיר העני על שלו" ועיין **תוס' יו"ט** (פאה פ"ה מ"ג), ואם כן הדר הוי ליה גזל, ואף אם נדחקו דעם הארץ לא חייש להא דרשא, מכל מקום הגמ' היתה צריכה לומר דהיינו טעמא דרבנן, ונשאר בצריך עיון. אמנם **בשלמי נדרים** תירץ בשם **המהרי"ט** (ח"א סי' פ"ה), דחיוב העני על שלו, היינו דוקא היכא דהווי עני בעת שנתחייב במעשר. אבל היכא דבשעת החיוב היה עשיר, והעני לאחר מיכן, יכול לזכות במעשר עני. וכן עיין מה שכתב **בערוך לנר במכות** שם.

ט גמ', לא נחשדו עמי הארץ על מעשר עני. **הריטב"א במכות** (יז). הקשה, מהא דאיתא **בסוטה** (מח.), דיוחנן כהן גדול שלח בכל ארץ ישראל, ומצא שלא היו מפרישים אלא תרומה גדולה בלבד, ותיקן להפריש גם מעשר עני מדמאי, אם כן חזינן דהוי חשודין נמי על מעשר עני. וכתב דיש מתרצים דהני סוגיות פליגי אהדדי. אמנם הנכון דהתם לא קאמר אלא שלא היו **זריזין** להפריש כחברים אלא תרומה גדולה בלבד, אבל במעשר עני לא היו מפרישין כל כך בזריזות, אבל מכל מקום לא היו חשודין בו כמו בעשר ראשון ומעשר שני. [ועיין בסוטה שם וצריך עיון].

י גמ', דמירתת דילמא זכי בהו איניש אחרינא. כתב **השיטה מקובצת בשם הרי"ף**, דרבנן סברי דכיון דקיימא לן **לעיל** (מה.), דהפקר בעי שלושה, איכא פרסום לדבר, וחייש שמא יזכו אחרים בנכסיו. וכן ביאר **השלמי נדרים** והוסיף, דר' אליעזר סבר כר' יהושע בן לוי (שם), דסגי להפקיר בינו לבין עצמו, וכדכתב **בפירוש הרא"ש לעיל** (מה.). **ד"ה ומה,** ולא מירתת להפקיר.

יא ר"ן ד"ה וחכמים אומרים, דאם ודאי לא הפרישו הוי טבל ויהא האוכל מן הכרי במיתתו. וכן כתבו **התוס' ישנים יבמות** (פו). **ד"ה אי.** אמנם **התוס' (שם) ד"ה אי מהתם** הסתפקו, דשמא ליכא חיוב מיתה משום דלא הוקש לתרומה, או דכיון דאינו חלוק משאר טבל לגבי אזהרת הלא, אינו חלוק נמי לגבי חיוב מיתה. אבל **הרמב"ם** (פ"י ממאכלות אסורות ה"כ) כתב, דליכא חיוב מיתה בטבל הטבול למעשר עני, אלא איסור לאו, ובתורמה גדולה ותרומת מעשר הוא דאיכא חיוב מיתה. וכן כתבו **המאירי, והחנינך** (מצוה רפד).

יב ר"ן ד"ה קסבר, בתוה"ד, דטובת הנאה בטובל ואינו טבול תליא וכו'. **והתוס' ד"ה ספקו,** נתקשו דמה ענין טבול אצל טובת הנאה. **והרשב"א והתוס' רי"ד** ביארו, דכיון דבכל המעשרות איכא טבל, ובמעשר עני ליכא, מדמינן ליה ללקט שכחה ופאה דכתיב בהו "והנחתו בשעריך" (דברים יד), וליכא בהו טובת הנאה לבעלים. אבל למאן דאמר דספקו טבול, מדמינן ליה לשאר מעשרות דאיכא בהו איסור טבל, ואיכא נמי טובת הנאה, וכדכתיב "וגם נתתיו ללוי" (דברים כו).

יג בא"ד, דבשלמא תרומה בדין הוא שתהא טובלת דכיון שהיא עצמה אסורה ראוי שתאסור תערובתה. והיינו כדעת **רש"י ביבמות** (פו). **ד"ה מה,** דאיסור טבל הוא משום התרומה המעורבת בו. אבל **התוס' (שם) ד"ה מה,** הקשו דאם כן אמאי אסור לכהן לאכול טבל והלא מותר באכילת תרומה. וכתבו בשם **ריב"ן**, דבטבל איכא חיוב מיתה מגזירת הכתוב, דילפינן "חילול חילול" בגזירה שווה מתרומה. [נאולי יש לומר דהר"ן כתב כן אליבא דר' אליעזר, אבל לרבנן אין הכי נמי דאיסור טבל הוי איסור בפני עצמו, ובהא פליגי אדר' אלעזר. וסברי דבכל טבל איכא חיוב מיתה מגזירת הכתוב וטבול דמעשר עני בכלל. (ר.ג.)].

יד ר"ן ד"ה רבא אמר, בתוה"ד, דמתני' מיירי בימות הגשמים וכו'. **ובתוס' יו"ט** ביאר דרבא דכיון דלא פסיקא לדינא דמעשר עני לא תני לה מתניתין. [ועיין **לעיל** פג: אות יח. ולדידה לא קשיא, מה שהקשה **החתם סופר** שם. (א.ד.ב.)]

טו גמ', אימא סיפא כהנים אלו ולויים אלו וכו', אלמא טובת הנאה ממון. הקשה **האור שמח** (פ"א מזכיה ומתנה ה"ט), אמאי לא מוכיחין לה מרישא, דבאוסרת הנאת הבריות לא נקט התנא מעשר עני, משום טובת

הדרק היוזמי

לא קשיא, דהא משמעות האיסור היינו דאפקריה. (ר.ש.).

(ח) ר"ן ד"ה **ומהא שמעינן**, שהאוסר הנאת פירות על עצמו יכולים אחרים ליטול אותן בעל כרחו. הקשה **המחנה אפרים** (זכיה והפקר סימן ד'), הא שאני אוסר הנאת פירותיו, דאכתי אית ליה קנין בנכסים, ואין אחרים יכולים ליטלם. אבל הכא דאסר הנאת הכהנים, התרומה ממון כהן היא ואין לו אלא טובת הנאה, וכיון דאסרה עליו פקעה טובת הנאתו, ולית ליה זכות ממון בה. ותירץ **השלמי נדרים**, דהרשב"א אזיל לשיטתו (עיין באות הקודמת), דאיסורי הנאה הוו הפקר, ושפיר מוכח מהכא, דכמו דהכהנים נוטלים התרומה בעל כרחו משום דלית ליה זכות בה, והכי נמי באוסר הנאת פירותיו.

(ט) **בא"ד**, למה לא נחוש דילמא מיתשיל ומתהני מדידיה. הקשה **הפורת יוסף**, מאי קשיא ליה אדרבה אם ישאל על הנדר שרו הכהנים בהנאתו. וכתב **השלמי נדרים**, דהרשב"א הקשה בלשון, אמאי לא נחוש שמא ישאל על איסור מקצת הכהנים, ויהיו מקצתן אסורין ומקצתן מותרין, ושפיר אית ליה טובת הנאה משום הני דשרו ביה. והקשה **השלמי נדרים**, דהא נדר שהותר מקצתו הותר כולו, ונמצא דכל הכהנים מישתרו ביה. ותירץ, דדעת הרשב"א **כהרמב"ן** דהביא **הר"ן לעיל** (כו.). ד"ה **וכתב עוד**, דדוקא בפתח אמרינן דהותר כולו ולא בחרטה. דהיינו דניחש שיתיר נדרו על ידי חרטה, ואכתי יהיו מקצת כהנים אסורין ביה, וכן תירצו **הרש"ש והפורת יוסף**. [נצריך עיון, דהא שיטת **הרשב"א לעיל** (כו.), דאף בחרטה אמרינן נדר שהותר מקצתו הותר כולו. (ר.ג.).]. והרש"ש תירץ עוד, דמייירי במעמיד דבריו, דלא אמרינן דהותר כולו.

(י) ר"ן ד"ה **ואני מסתפק בזה**, לפי שמשעה שאסרו על עצמו הפקירו וכל שזכה ביה אחר קנה כזוכה מן ההפקר וכו'. כתב **הקהילות יעקב** (סימן מב), דלשיטת **הרשב"א** (שהבאה לעיל אות ו') לא קשיא, דכיון דלא הווי מפקיר, אלא דעל ידי האיסור הנאה איכא דין הפקר בחפץ. וכשנשאל על נדרו ועוקרו למפרע, ליכא איסור הנאה, ולא הוי הפקר. אמנם הר"ן אזיל לשיטתו כדאיתא באות ו'.

(יא) **בא"ד**, שאיני מוצא שאלה בהפקר. כתב **הרמב"ם** (פ"ב מנדרים הי"ד), דהפקר אף על פי שאינו נדר הרי הוא כמו נדר שאסור לו לחזור בו. וכתב **המנחת חינוך** (מצוה יא, ה), דלשיטת הרמב"ם מהניא שאלה בהפקר, כמו דמהניא בדיני נדרים. והוסיף, דהר"ן דכתב דאין שאלה בהפקר פליג, וסבר דהפקר אינו מדין נדר. **ובהגהות היעב"ץ** כתב, דלר"ן נמי הפקר מדין נדר, ואף על פי כן לא מהניא ביה שאלה, משום דהוי כנדר על דעת רבים דאין לו הפרה.

דף פה ע"ב

(יב) ר"ן ד"ה ר' **עקיבא**, **בתוה"ד**, משום דברים שבינו לבינה. **בפירוש הרא"ש** (בעמוד א') ד"ה **שמא**, **ובתוס' בכתובות** (נט.). ד"ה **יפר** כתבו, דהוי דברים שבינו לבינה משום דלא מצי להזהר שלא יתערבו בשלו, וחיישינן שלא יכשל באיסור. **והנימוקי יוסף** (כו. מדפי הרי"ף) כתב, דחיישינן שלא יוכל להזהר ומשום כך יבוא לידי קטטה. אבל **הריטב"א** (**בכתובות** שם) כתב בשם **יש מפרשים**, דאין הבעל מפר משום דלא הוו נדרי עיניו נפש, ומשתרי רק בהתרת חכם, ואידי דנקט ברישא צריך להפר נקט בסיפא דמצי מפר. **ובחידושי החתם סופר** ביאר, דדעתם דכיון דמייירי בהעדפה על ידי הדחק, שפיר מצי הבעל לשמור עצמו שלא יכשל, ומשום הכי לא הוי דברים שבינו לבינה, אבל עצה טובה היא להתיר על ידי חכם. והריטב"א כתב דלא נראה כפירושם.

(יג) ר"ן ד"ה ר' **יוחנן בן נורי**, אלא שמא יגרשנה ויהא הנדר חל. הקשה **הר"ן בכתובות** (כג. מדפי הרי"ף), אמאי מפר הבעל, הא לא הוי דברים שבינו לבינה, דאין הנדר חל אלא לאחר שיגרשנה. ותירץ, על פי מה דמסקינן

לכהנים משום איסור זרות, אמאי יטלו בעל כורחו, והא מצי למוכרה לכהנים ויהיו הדמים שלו. ועל כרחך דטעמא משום דאיכא חיוב נתינה לכהנים, וכיון דאסרה עליהם אינו יכול ליתנה להם אין לו בה טובת הנאה. ולא שנא מעשר דדין נתינתו ללוויים ואף במעשר עני. ולא בעינן לאוקמא כר' מאיר. [ולכאורה מהא דכתב **הר"ן בד"ה רבא**, דתרומה לא חזיא אלא לכהנים שאי אפשר ליתנה לישראל, ולא נקט דאסורה לישראל, משמע דפירש כהתוס' רי"ד. (ר.ג.).].

(ד) ר"ן ד"ה **אלא היינו טעמא דרבי**, **בתוה"ד**, ואי סבירא להו טובת הנאה ממון לרבי ניחא, ור' יוסי בר' יהודה היינו טעמא וכו'. **והרשב"א** פירש, דגם בטעמא דקנסוה לבעל הבית סבירא לן דטובת הנאה אינה ממון, אלא דלרבי קנסינן לגנב. ור' יוסי סבר, דאף על פי דאיכא למיקנס לגנב שלא יגנוב, קנסו לבעל הבית כדי שלא ישהה טבלו, וקנסא ידידיה הוי במה דלא קנסו את הגנב. נודלא כהר"ן דהוי קנסא ממש, דמן הדין טובת הנאה ממון ובעי לשלומי ליה.].

(ה) ר"ן ד"ה **רבא אמר**, כולה מתני' אית ליה דטובת הנאה ממון. הקשה **הכסף משנה** (פ"ז מנדרים הי"א), **דהרמב"ם** (שם) דפסק כמתניתין מוכח דפסק כרבא, דטובת הנאה ממון. ומאידך, **בהלכות אישות** (פ"ה ה"ו) פסק, דאינה ממון. ותירץ, על פי מה שכתב הרב **המעילי** שתירץ על מה שהקשה כן על **הרי"ף**, ויש לחלק בין טובת הנאה דמודר הנאה, לטובת הנאה דעלמא, מתרי טעמי. חדא, דאפילו ויתור אסור במודר הנאה. ועוד, דחזינא דאסור ליהנות מאיסורי הנאה אפילו בטובת הנאה, כגון בגוונא דעכו"ם נגע ביינו בכוונה דאסור בהנאה, ואפילו לתתו לעכו"ם אסור. והקשה **בחידושי החתם סופר**, הא ויתור אסור במודר הנאה, דווקא ממון המדיר, ומהיכי תיתי לאסור אף בדבר שאינו ממון, אף בדבר שאדם אינו מוותר עליו. **והרש"ש** הקשה, אם כן אמאי לא דחינן לשינויא דרב הושעיא, דבנדר מודה ר' יוסי בר' יהודה דאסור. ותירץ הרמב"ם באופן אחר, דהא דטובת הנאה אינה ממון, היינו דוקא אם יש למקבל רק את טובת ההנאה שיכול ליתנה לכל מי שירצה, דהוויא הנאה גרועה. וכן הוא בקדושין שהאשה אין לה אלא אותה הנאה. אבל הכא, אף דהנאת בעל הבית אינה אלא טובת הנאה זו, מכל מקום הכהן המקבל, יכול למכרה כרצונו, והווי ממון גמור וממילא הנאה גמורה. ועיין בדבריו שהאריך לתרץ עוד על פי דבריו אלו.

(ו) **בא"ד**, שוויא עפרא בעלמא דאפקריה להאי טובת הנאה שיש לו בה. **בתוס' ובפירוש הרא"ש בד"ה רבא** לא נקטו לשון הפקר, אלא דכיון דאסר הנאתו ואינו יכול לעכב התרומה לעצמו, אינם שלו, ומשום הכי יטלו בעל כורחו. והקשה **השלמי נדרים**, מה דחק את הר"ן לנקוט דהפקר ממונו. והוסיף, **דהשיטה מקובצת פירש**, דלרבא לאו היינו הפקר ממש, אלא דכיון דמתייאש מהטובת הנאה שוויא כעפרא בעלמא, דיאוש כהפקר דמי. ומשום הכי יטלו הכהנים בעל כורחו דזוכים מן ההפקר ולא ממנו. ודמי להא דשנינו **לעיל** (מג.). דהמודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל, מניח על הסלע והלה נוטל ואוכל. והקהילות **יעקב** (סימן מב) ביאר, דהר"ן אזיל לשיטתו **לעיל** (מו.). **בד"ה והוי יודע**, דאיכא בעלות באיסורי הנאה ולא הוו הפקר. ועל כרחך בעי לבאר דהא דקאמר רבא דשוויא עפרא בעלמא, היינו דאית לן אומדנא דהבעלים הפקיר את זכות הנאתו. וכתב, דמדברי **הרשב"א לעיל** (מו.) מוכח, דאיסורי הנאה הוו הפקר ממילא, ואין עליהם בעלות. וכדפסק **הרמ"א** (סימן תרמ"ט ב) בשם **תשובת הרשב"א**, דהמודר הנאה מלולבו, אינו יוצא ידי חובה ביום טוב ראשון של סוכות, דלא הוי שלכם. ומשום הכי בסוגיין נמי לא כתב הרשב"א לשון הפקר כהר"ן.

(ז) **גמ'**, **וכיוון דקא אתי למיסרה עליהו שוויא עפרא דעלמא**. הקשה **הרשב"א**, אכתי אמאי באין ונוטלין בעל כרחו, הא כיון דטובת הנאה ממון, יכול הוא למכור אותה הנאה שיש לו בהם לאחרים, והם יתנו לכל כהן שירצו. [ועיין באות הקודמת בביאור סברת הר"ן, ויש לומר נמי דלשיטתיה

הדרה היוזמי

משמע דהקנין חל בזמן שלא היה ברשותו. ולפי זה אתי שפיר, דלסלקא דעתך דמיירי דהקדישה את מעשי ידיה, חל הקדש בכל פורתא לאחר עשייתה, ושפיר מהני אף אם לא תפרש, כיון דבשעה דחל ההקדש הוו מעשי ידיה ברשותה. אבל למאי דמשנינן דמיירי באומרת יקדשו ידי לעושיה, משמע דההקדש חל מעתה, ומשום הכי בעינן שתאמר בפירוש דמקדישה רק לאחר גירושין.

(ב) ר"ן ד"ה ומפרקינן, דאמרה לכי מגרשה, ומשום הכי מהני שהרי פירשה דבריה שיחול נדרה בזמן שראוי לו לחול. פירשו התוס' בכתובות (נט.) ד"ה לכשאקחנה, דלא מיירי דאמרה בהדיא דיחול נדרה כשתתגרש. וביאר המהר"ם ש"ף (שם), דהוכרחו לפרש כן, דאי פירשה בהדיא דיחול בשעת הגירושין, אמאי קאמר ר' עקיבא דיפר שמא תעדיף, דמה בכך דתעדיף, והא לא הוי הקדש אלא כשתתגרש. ועל כרחך דמיירי בהקדישה סתם, וסבר ר' עקיבא דחלות הנדר הויא מיד, ומשום הכי יפר שמא תעדיף. ור' יוחנן בן נורי סבר דדעתה לאסור רק בשעת הגירושין. וכתב השלמי נדרים (להלן פו.), דלדבריו היאך כתב הר"ן, דמיירי דפירשה בהדיא שיחול נדרה בשעת הגירושין, הא בכהאי גוונא לא חייש ר' עקיבא שמא תעדיף. אמנם כתב, דכבר כתב הגרע"א בדרוש וחידוש (כתובות נט.) מערכה אות ו, וכבר כתב כן הרשב"א (שם) בשם רש"י, דליכא לפרש כהמהר"ם ש"ף, כיון דאפשר דבהא גופא פליגי תנאי, דר' עקיבא סבר דמשכחת הפרה בנודרת סתם, דחיישין שמא תעדיף. ור' יוחנן בן נורי סבר דבסתמא ליכא הפרה כיון דהעדפה שייכא לבעל, ולא משכחת הפרה אלא כשפירשה בהדיא דיחול הנדר בשעת הגירושין. ואתו שפיר דברי הר"ן, דר' עקיבא לא מיירי בדפירשה.

דף פו ע"א

(א) גמ', אשה בידה להקדיש מעשה ידיה. גרסינן בכתובות (נט.). מי דמי התם בידו להקדישה הכא אין בידה לגרש את עצמה. וכן גרסו התוס' (שם) ד"ה הכא. והקשו, דבידה לומר איני ניזונת ואיני עושה, וכדקשה הר"ן להלן ד"ה אשה בידה להתגרש. אבל הריטב"א (שם) גרס התם כדגרסינן בסוגיין. וכתב המהר"ם ש"ף (שם), דלגירסא דידן לא קשיא קושית התוס', דאף על גב דבידה לומר איני ניזונת ואיני עושה, מכל מקום כיון דהשתא הקדישה ולא אמרה הכי, לא חייל נדרה. אבל במילתא דרב שישא דאשה אין בידה להתגרש, דיכולה לומר איני ניזונת יחול נדרה אף קודם שתתגרש. והר"ן לא הקשה כן, אלא במימרא דרב שישא.

(ב) ר"ן ד"ה מתקיף לה רב פפא, בתוה"ד, אבל גבי אשה כיון דגופה בידה הוא איכא למימר דקדשה. וכן כתב השיטה מקובצת בשם הרי"ף. והוסיף, דהא דנקט הש"ס דגבי זבינא פסיקא מילתייהו ולגבי אשה לא פסיקא מילתא, הוי יתור לשון ללא צורך. וטפי מסתבר דגרסינן, התם גופא ופירא בידא דלוקח, אבל הכא גופה בידה.

(ג) בא"ד, והאי דנקט לכשאפדנה ממך משום דהקדש דמים הוא זה ואינו מפקיע מידי שעבוד וכו'. כתב הר"ן לעיל (מו:.) ד"ה מי דמי, דדעת רבינו תם, דהקדש בדק הבית מפקיע מידי שעבוד. והקשה לדבריו מסוגיין, דמדנקט לכשאפדנה מוכח דרק בשעה שיפדנה חל ההקדש ולא לפני כן. ודעת הרמב"ם (פ"ו מערכין ה"ל), נמי דהקדש בדק הבית מפקיע מידי השעבוד. והרדב"ז (שם) הקשה לדבריו כקושית הר"ן. ותירץ, דגבי משכון, כיון דאין השדה חוזרת לבעלים בלא דמים, אין ברשותו להקדישה. אבל לגבי שכירות, כיון דחוזרת בסוף זמן השכירות בלא דמים, הויא ברשותו מעכשיו, ויכול להקדישה, והדר בבית מועל.

(ד) גמ', אשה בידה להתגרש. וכן איתא בגיטין (פד.) דאשה אין בידה להתגרש. והקשו התוס' (שם) ד"ה הכא, דלעת היש מפרשים שהביאו התוס' בכתובות (סג:) ד"ה אבל. הא יכולה לומר מאיס עלי, דכייפינן לבעל

לקמן (פו:), דמדינא חייל קונם מהשתא אלא דאלמוה רבנן לשעבודיה דבעל, ואיכא למימר, דרבנן אלמוה לזכותיה, ולא אתו לאפקועי זכותיה, ומשום הכי יכול להפר. עוד תירץ, לפי מה דקיימא לן לקמן (פט.) כר' עקיבא, דסבר, דהאומרת הריני נזירה לאחר שאתגרש, מפר הבעל מדין נדרי עיניו נפש, משום דאולינן בתר שעת אמירת הנדר, והשתא אשתו היא. והוא הדין לדברים שבינו לבינה, דאולינן בתר אמירת הנדר, דבהאיא שעתא הוי דברים שבינו לבינה. והקשה השלמי נדרים, אם כן, אמאי לא אמר ר' עקיבא עצמו, דמפר שמא יגרשנה. ותירץ, דהר"ן לעיל (פב:) בר"ה ורב אסי כתב, דבעל מפר נדרי עיניו נפש משום קפידא דידה, ודברים שבינו לבינה מפר משום קפידא דנפשיה, וכיון דהשתא אינו מקפיד דהא שריא ליה, לא חיישין שמא יגרשנה.

(יד) בא"ד, שם. ובירושלמי (בפירקין ה"א) איתא, דטעמיה דר' יוחנן בן נורי, דמתוך שידועת שאם יגרשנה אסורה לחזור אליו, נמצאת מקניטתו ויקפיד ויגרשנה, אם כן הוי דברים שבינו לבינה.

(טו) בא"ד, אי משום דנדר גופא כיון דהשתא לא חייל לקמיה נמי לא חייל. הגרע"א בדרוש וחידוש (כתובות נט.) מערכה אות י, ביאר, דכיון דאלמוה רבנן לשיעבודא דבעל דלא חייל הנדר מהשתא, לא חייל נמי לאחר שיגרשנה, דהוי דבר שלא בא לעולם. ור' יוחנן בן נורי סבר, דאף דאלמוה רבנן לשעבודיה, מכל מקום מעיקרא דדינא חייל נדרא, ומשום הכי לכתר גירושין מוקמינן לה אעיקרא דדינא, ולא הוי דבר שלא בא לעולם.

(טז) בא"ד, שם. בחידושי הרמב"ן בכתובות (נט.) פירש, דלמסקנא טעמא דר' יוחנן בן נורי, דשאני קונמות דהוו כקדושת הגוף, ומפקיעין מידי שעבוד. ותנא קמא סבר, דקונמות אינן כקדושת הגוף, ואינן מפקיעין שעבודא דבעל, וכן כתב הרשב"א (שם).

(יז) ר"ן ד"ה אי נמי, אף על פי שלא פירש כן רש"י. רש"י בכתובות (נט.) ד"ה אין גרס, דפרכינן דלימא אין הלכה כתנא קמא או דהלכה כר' עקיבא. ופירש, דסלקא דעתך דשמואל קאמר דהלכה כר' יוחנן בן נורי אבל לא מטעמיה. דלר' יוחנן בן נורי עיקר מעשה ידיה בעי הפרה, ושמואל סבר כר' עקיבא דרק המותר דהוי דידה בעי הפרה. ומשום הכי פרכינן, דאי הכי, לימא דאין הלכה כתנא קמא דסבר דאינו מפר, או דהלכה כר' עקיבא דמפר.

(יח) ר"ן ד"ה שאני קונמות, בסוה"ד, דהא פירות חבירו לדידיה דבר שלא בא לעולם דמי דלית ליה בהו מידי. ובקובץ שיעורים (בבא בתרא אות רעו), הוכיח מפירכא דאביי, דטעמא דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם אינו משום חסרון בסמיכות דעת, דאי הכי אמאי מדמי דבר שלא בא לעולם לפירות חבירו. אלא משום דליכא כח הקנאה בדבר שלא בא לעולם, ובקונמות דאוסר פירות חבירו עליו, מצי נמי לאסור דבר שלא בא לעולם. [ושפיר לביאורו של הר"ן] והקשה, דבבבא מציעא (טו.) איתא, דטעמא דדבר שלא בא לעולם משום דלא סמכא דעתיה. אמנם בפירוש הרא"ש לקמן (פו.) ד"ה שאני קונמות פירש, דמחומרא דקונמות ילפינן, דכיון דאדם אוסר פירות חבירו על עצמו בקונם, מוכח דקונמות חמורין, והוא הדין דמצי לאסור בקונם דבר שלא בא לעולם. אבל הקדש אינו חמור ולא מצי לאסור דבר שלא בא לעולם. [וליכא להוכחת הקובץ שיעורים].

(יט) ר"ן ד"ה וכי אמרה הכי, אפילו למאן דאמר אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם פריך וכו'. הגרע"א בדרוש וחידוש (כתובות נט.) הקשה, אמאי מקשינן לה השתא ולא בעיקר דברי ר' יוחנן בן נורי, דהיכי אמר יפר שמא יגרשנה, והא לא חייל הנדר לאחר הגירושין, ואפילו למאן דאמר דאדם מקדיש דבר שלא בא לעולם, הכא לא מהני משום דלא פירשה. ותירץ, דהא דבעינן שיאמר בפירוש דמקדיש לאחר שיבא לעולם, היינו משום דבלאו הכי משמע דחל הקנין מעכשיו, והא לא מהני. אבל אי יאמר דבר זה מכור לך לאחר ל' יום, ובתוך ל' יום בא הדבר לרשותו, שפיר מהני כיון דלא

(מ:) ד"ה הקדש פירשו, דקדושת הגוף מפקעת מידי שיעבוד משום דכי היכי דאין לה פדיון, לא יכול הבעל חוב להפקיע ההקדש. אבל קדושת דמים אינה מפקיעה מידי שעבוד, כיון דיש לה פדיון וראויה לפקוע.

(י) מתני', נדרה אשתו וסבור שנדרה בתו. כתב השיטה מקובצת, דאיכפל תנא, לאשמעינן, דיש אדם דמקפיד שלא יתקיימו נדרי בתו יותר מנדרי אשתו, וכיון דסבר דבתו נדרה הקפיד והפר, והוא הפרה בטעות דלפי האמת אשתו נדרה, ועל נדרה אינו מקפיד. וכן להיפך, במי שמקפיד על נדרי אשתו ולא על נדרי בתו, דהוא הפרה בטעות אם היה סבור דאשתו נדרה. והוא הדין בנזירות וקרבת, דיש שמקפיד טפי בנזירות דאיכא צער, ואיכא דמקפיד טפי בקרבן, שלא יבאו לידי תקלה. וכן בתאנים וענבים איכא דקפיד באיסור תאנים ואיכא דמקפיד באיסור ענבים.

(יא) מתני', נדרה אשתו וכו', ביאר הר"ן, שאמרו לו שבתו נדרה ומתוך כך הפר או קיים. וכן כתב הריטב"א. ופירש עוד, דמייירי שהיה עומד אחורי הכותל ולא הכיר מי הנודרת.

(יב) מתני', וסבור שנדרה בקרבן, ביאר הר"ן, שאמרו לו שאסרה עליה דבר אחד ואמרה שהיא כקרבן. והתוס' בד"ה בנזיר ביארו, שאשתו אמרה הרי עלי נזירות, והיה סבור שנדרה בקרבן ואמרה דבר זה עלי כקרבן. אבל הריטב"א פירש, שאשתו אסרה אנפשה יין וענבים מדין נזירות, והוא סבר שאסרה בתורת קונם. וכן פירש השיטה מקובצת בשם רנב"י.

(יג) מתני', הרי זה יחזור ויפר. הקשה הפרישה (סימן רל"ד ס"ק מ"ח), הא פשיטא דלא הוא הפרה, דהא בעי לפרט את הנדר. ותירץ, דטעמא דפירוש הנדר, כדי דלא יפר מה דנדרה לאפרושי מאיסורא, אבל בתאנים וענבים לא חיישין להא, והוא הפרה אף בלא פירוט. והש"ך (שם ס"ק מ"ח) תירץ, דדוקא בהתרת חכם בעינן פירוט הנדר, דאי ידע החכם דאיכא איסור בדבר לא יתיר הנדר, אבל בעל מפר לאשתו אפילו במילתא דאיסורא. והוסיף, דמשום הכי לא מצינו לחד מן הפוסקים דכתב דבעינן פירוט הנדר בהפרת הבעל. ונעיין באות הבאה.]

(יד) גמ', למימרא דינא אותה דוקא הוא. הקשה הקרן אורה, אמאי בעינן קרא, פשיטא דהפרה בטעות אינה הפרה. ותירץ, דודאי אם אינו רוצה בהפרה לאחר שנודע לו דאשתו נדרה, לא בעינן קרא דיכול לחזור. והכא איירינן בגונא דאכתי רוצה בהפרת נדר אשתו. אבל בהקמה, שפיר הוי קיום כיון דסגי בגילוי דעתו דרוצה בקיום הנדר. והא דאיתא בתוספתא (שהביא הר"ן בד"ה הרי זה), דלא הוי קיום ויכול להפר, היינו כשאינו רוצה בהקמת הנדר. והוסיף, דעל פי זה יש ליישב קושית הפרישה. (עיי' באות הקודמת).

(טו) גמ', שם. השלמי נדרים הביא דבספר בנין יחזקאל הקשה, לפי מה שלמד דפירכת הגמ' קאי בין אטעות בעיקר הנדר, בין בטעות גופין - דטעה במי שנדר. ומ"אותה דוקא", ילפינן להני תרי גונא דטעות. והקשה, דבשלמא טעות גופין איכא למילף מהאי קרא, אבל טעות בעיקר הנדר מנא לן, דליכא לדמותם. וכתב השלמי נדרים, דמפירוש הרא"ש ד"ה למימרא מוכח, דקרא ד"אותה" לא קאי אלא אטעות גופין, אבל טעות נדרים ילפינן מ"והפר את נדרה", דבעינן שיכיר את הנדר. אמנם התוס' בד"ה למימרא כתבו, דמ"אותה" ילפינן דבעי להכיר את הנדר.

(טז) ר"ן ד"ה למימרא, בתוה"ד, דלאו היקשא הוא אלא סמיכותא בעלמא דאישה יקימנו ואישה יפרנו. הקשה הרש"ש, אמאי לא הוי היקש גמור, והא כתבו התוס' סוכה (לא). ד"ה ור' יהודה, דתרי עניני דכתיבי בפסוק אחד הוי היקש, ודוקא בדכתיבי בב' פסוקים הוי סמוכין. והוסיף, דמהגמרא בסנהדרין (כה:), מוכח, דהיכא דאיכא ו' מוסיף על ענין ראשון, הוי היקש אפילו בב' פסוקים, והכא הא איכא ו' ד"ואישה יפירנו". וכתב, דדעת הר"ן דככתב רש"י בסוכה (לא). ד"ה לא מקשינן, דאין אדם דורש היקש מעצמו, והכא נמי אין אנו יכולין לדרוש האי היקשא בלא קבלה.

להוציא. אמנם לשיטת רש"י ורבינו תם שהביאו התוס' (שם), דאין כופין באומרת מאיס עלי אתי שפיר. והפורת יוסף (בסוגיין) תירץ, דכיון דבעינן לכופ הבעל לגרשה, לא מיקרי בידה להתגרש.

(ה) ר"ן ד"ה מתקין ליה וכו', בתוה"ד, ומקשו וכו' דהא קיימא לן כרב הונא דאמר יכולה אשה שתאמר לבעלה וכו' יש לומר וכו'. והתוס' בכתובות (נט.). ד"ה הכא תירצו, דאין הכי נמי דלרב הונא לא קשיא, אלא דרב שישא בעי לשנויי אף לריש לקיש, דסבר דאינה יכולה לומר איני ניוזנת ואיני עושה. וכתב המהר"ם שיף (שם), דהתוס' לא תירצו כהר"ן משום דאולי לשיטתם (שם סג:) ד"ה רב הונא, דהאומרת איני ניוזנת ואיני עושה פטורה מכל המלאכות שעושה אשה לבעלה. ולכך חיישין שמא יגרשנה ותהא אסורה לחזור לו, דלא יוכל לחזור שלא ליהנות הימנה בהני מלאכות.

(ו) גמ', מתקין לה רב אשי, מי דמי התם קיץ וכו'. המשנה למלך (פ"ד מאישות ה"ז ד"ה ולפי) כתב, דמהכא מוכח, דמחוסר זמן לאו כמחוסר מעשה דמי. דהא הכא החסרון מצד הזמן, וחיל משום דזמן ממילא קאתי, ולא חשיב מחוסר מעשה. וכתב הקובץ שיעורים (בבא בתרא אות תפז), דרב שישא דפליג, סבר דטעמא דמצי להקדיש משום דבידו לפדותה, דמחוסר זמן כמחוסר מעשה, וכיון דלא מצי להקדיש מעתה, אינו מקדיש אף לאחר זמן.

דף פו ע"ב

(ז) ר"ן ד"ה אלא אמר רב אשי, שהרי הן וכו', דכי היכי דקדשי מזבח אין להם פדיון, כך אין פדיון לקונם. כתב הקובץ שיעורים (קידושין אות טט), דמהא משמע, דדוקא בקונם פרטי דלית ליה פדיון מפקיע מידי שעבוד, אבל קונם כללי שיש לו פדיון לא מפקיע. וכן הוכיח מפירוש הרא"ש בד"ה שאני שכתב, דלקונמות אין פדיון משום דלא אלים איסוריהו לתפוס פדיונם, דלא נאסר אלא על אדם אחד. ומשמע דבקונם כללי דאלים למיתפס הפדיון, אין השעבוד נפקע. והפורת יוסף הקשה, דהר"ן סותר למה שכתב לעיל (מו:). ד"ה היכי דמי, דדוקא קונם כללי דדמי להקדש מפקיע מידי שעבוד, אבל בקונם פרטי דלא דמי להקדש, אלמזה רבנן לשעבודא דבעל דלא יפקע. והריטב"א (כו. מדפי הרי"ף) כתב, דטעמא דקונמות מפקיעין מידי שעבוד משום דאיסור הנדר חייל אחפצא והוא קדושת הגוף. ומשמע דבין קונם כללי ובין קונם פרטי מפקיעין מידי שעבוד. ונשפיר לשיטתו לעיל (טו). מדפי הרי"ף) דלא תירץ כהר"ן ורבינו תם, שחילקו בין קונם כללי לקונם פרטי, אלא כתב בסתמא דכשאוסר בפירוש, יכול להפקיע שעבוד על ידי קונמות, דהוה קדושת הגוף וחיילי אחפצא. (ר.ג.).]

(ח) בא"ד, משום ידי אשה איתנהו בעולם. אבל הרמב"ם (פ"ב מנדרים ה"י) כתב, דאי אמרה יקדשו ידי לעושיהן, או שנדרה שלא יהנה במעשה ידיה, אינו נאסר במעשה ידיה מפני שמשועבדין לו, אבל יפר שמא יגרשנה ותהא אסורה לחזור לו. והר"ן בכתובות (כד. מדפי הרי"ף) ביאר, דדעתו דלרב אשי לא מוקמינן ביקדשו ידי לעושיהן, ואפילו באוסרת הנאת מעשי ידיה סתמא, חייל הנדר, וצריך הבעל להפר, שמא יגרשנה. והקשה, הא מעשי ידיה הוו דבר שלא בא לעולם והיאך חייל נדרא. והפני יהושע (שם) ביאר דהרמב"ם סבר דקדושת הגוף חיילא על דבר שלא בא לעולם, וכדמוכח מדחיילא קדושת הגוף על ולדות קדשים, אף על גב דעובר הוי דבר שלא בא לעולם. (וכתב דכן דעת התוס' בקידושין (סג.) ד"ה וידים). והוכיח זאת, מהא דדבר שאינו ברשותו הוי כדבר שלא בא לעולם, (עיי' לעיל פה: אות יז) ואפילו הכי קדושת הגוף מפקיעה מידי שעבוד, אף על גב דבשעה שמקדיש לא היה הדבר ברשותו. ועל כרחך דקדושת הגוף חיילא על דבר שאינו ברשותו, והוא הדין דחיילא על דבר שלא בא לעולם.

(ט) ר"ן ד"ה דאמר רבא, בתוה"ד, ודוקא קדושת הגוף אבל קדושת דמים לבדק הבית לא מפקעא שעבוד. בפירוש הרא"ש ד"ה הקדש, ובתוס' גיטין

דיבור כדיבור דמי".

(ז) גמ', רב אשי אמר כאן בתוך כדי דיבור כאן לאחר כדי דיבור. כתב האחיזר (ח"ב סימן כה אות ח), דמהכא מוכח דגדר דינא בתוך כדי דיבור, דלא נגמרה החלות אלא לאחר כדי דיבור, ומשום הכי מצי לחזור בתוך כדי דיבור. ולא דאיכא חלות מיד ומצי לחזור בו בתוך כדי דיבור. דהא הכא נודע לו מי מת לאחר מעשה הקריעה, ואף על פי כן יצא ידי קריעה בתוך כדי דיבור, ומוכח דגמר הקריעה אינו אלא לאחר כדי דיבור. ואף על פי דבאבילות לא שייכא חזרה, מכל מקום החלטת גמר הצער בלבו אינה אלא לאחר כדי דיבור. וכן לגבי הפרת נדרים, כיון דבידו לחזור בתוך כדי דיבור, לא חלה ההפרה אלא לאחר כדי דיבור, וכיון דנודע לו בתוך כדי דיבור הויא הפרה.

(ח) ר"ן ד"ה והלכתא, בתוה"ד, ומקדש ומגרש שאם קידש או גירש, וחזר בו בתוך כדי דיבור. לא מצי הדר ביה. משמע מדבריו, דהא דלא מהניא בקידושין חזרה בתוך כדי דיבור, היינו מדאורייתא. אמנם הרשב"ם בבבא בתרא (קל). ד"ה וקידושין כתב, דמדאורייתא מהניא חזרתו ואינה מקודשת, אבל רבנן החמירו דלא מצי לחזור משום לעז ממזרות, שלא תינשא לאחר ללא גט.

(ט) בא"ד, דתקון רבנן משום תלמיד הלוקח מקח ופגע בו רבו שיוכל ליתן לו שלום. כתב הקובץ שיעורים (בבא בתרא אות תלא), דלסברת רבינו תם על כרחך הא דמהניא חזרה בתוך כדי דיבור, היינו דמהניא נמי למיד לאחר מיכן, סמוך לזמן דתוך כדי דיבור. דאי נימא דמהניא חזרתו רק בתוך כדי דיבור, אם כן אחר שנתיין שלום לרבו כבר הפסיד ואינו יכול לחזור בו. וכתב, דפליגי בה אמוראי בנזיר (כ:), ודברי רבינו תם הוו רק אליבא דחד מאן דאמר.

(י) בא"ד, וכי בית דין מתנין לעקור דבר מן התורה וכו'. השיטה מקובצת תירץ, דיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה למיגדר מילתא, וכדאיתא ביבמות (צ:), ואפילו בקום ועשה. אבל בארבעה דברים אלו לא תיקנו כן, משום דלבטל קידושין וגירושין הוי קלקול העולם, ומגדף ועובר עבודה זרה, הוו עבירות חמורות ולא רצו רבנן להקל ולפוטרו.

דף פז ע"ב

(יא) גמ', אמר רבא מתני' ר' שמעון היא דאמר עד שיאמר שבועה לכל אחד ואחד. כתב הקרן אורה, דמהא משמע, דלרבנן אפילו אי אמרה קונם תאנים וענבים אלו, הוו ב' נדרים. ונמצא, דר' ישמעאל ור' עקיבא סברי כר' שמעון, דהא לרבנן הוו ב' נדרים נפרדים, ומה שייכא בה פלוגתא דר' ישמעאל ור' עקיבא. ואין לומר דפליגי בדהיי ענבים ותאנים מונחים לפניו ואמר קונם אלו עלי. דבבי האי גוונא לכולי עלמא הוי נדר אחד, ולא מהניא הפרה במקצת. וכתב דיש לומר, דקונם אלו עלי, דמי לשאני נהנה לכולכם, דשייך ביה התרה במקצת, ובהאי גוונא פליגי ר' ישמעאל ור' עקיבא.

(יב) ר"ן ד"ה מה יקימנו ממנו, דמשמע דבמקצתו דהיינו ממנו הוקם כולו דיקימנו הכי משמע. התוס' (בעמוד א') בד"ה מני כתבו, דמדלא כתיב יקים אלא יקימנו, דרשינן האות מ' מלפניה ומאחריה, והוי כדכתיב "יקים ממנו". וכן כתב רבינו אברהם מן ההר, והוסיף, דבהפרה דליכא מ', לא משמע יפר ממנו אלא כולו, ומשום הכי אם הפר מקצתו לא מהני.

(יג) ר"ן ד"ה אבל חכמים, בתוה"ד, אבל בתוספתא לא משמע הכי וכו'. תירץ הרשב"א (עמוד א'), דרבנן אזלי בהא לשיטתם. והכי קאמרי, דכמו דסברינן בהפרה דמה דהפר הפר, אף בהקמה מה שקיים קיים. אבל הא ודאי דר' עקיבא פליג וסבירא ליה דכולו מופר.

(יד) ר"ן ד"ה אמר רבא, בתוה"ד, הכא נמי לא חשיבי ליה שני נדרים עד שתאמר שאני טועמת לכל אחד ואחד. וכן כתב התוס' רי"ד, והוסיף, דאף על גב דלר' שמעון בעי למימר לשון שבועה לכל אחד ואחד, והכא לא

דף פז ע"א

(א) גמ', והא גבי קרעים דכתיב על על. כתב השיטה מקובצת, דאף על גב דקרא הוי מדברי קבלה. כל דתקון כעין דאורייתא תקון. וכתב עוד, דאף על פי דמייירי בקינה, וכדכתיב ברישא דקרא "ויקונן דוד את הקינה הזאת על שאול וגו'" (שמואל ב, א יז), מכל מקום ילפינן דכל ההנהגות שעושין על המת, בעינן לעשותם לשמו.

(ב) ר"ן ד"ה לא קשיא, הא דתניא וכו' בשאמרו לו מת וסבור אביו ונמצא בנו ובהא יצא ידי קריעה. וכן כתב הרשב"א (פו:). והוסיף, דסתם דלגבי נדרים, היינו באמרו לו אשה נדרה בתוך ביתך, וסבר שהיא אשתו, והפר או קיים ונמצאת בתו. ומה שעשה עשוי ואינו יכול שוב לקיים או להפר. ובפירוש הרא"ש בד"ה כאן, נמי פירש כהר"ן, אמנם בפסקיו (בפירקין סימן ב) הוסיף, דבסתם לא הויא הפרה אלא אם גילה דעתו דהשתא נמי בעי בהפרת אשתו, ומשמע דבלאו הכי לא הויא הפרה אפילו בסתמא. וכתב הקרן אורה דמדלא חילק הר"ן הכי משמע, דאף ללא גילוי דעת הויא הפרה. והקשה, דבשלמא להרא"ש, כיון דאיכא גילוי דעת דהשתא נמי בעי בהפרת אשתו, שפיר אינו יכול לחזור בו. אלא להר"ן, אי לא גילה דעתו אמאי אינו יכול לחזור הא הפרה בטעות היתה, דסבור דאשתו נדרה. ונעיין עוד באות הבאה].

(ג) בא"ד, שם. רש"י בד"ה כאן, ותוס' בד"ה הא פירשו, דסתם היינו דקרא בסתמא שלא לשם אביו או בנו, ומפרש היינו שפירש בהדיא לשם מי קרע. ולפי זה, סתם דנדרים היינו שהפר בסתמא ולא לשם אשתו או בתו. וכתב הב"ח (סימן רלד כז), דלשיטתם, אם אמרו לו נדרה אשה בתוך ביתך, וסבר שהיא אשתו, והפר, ונמצאת בתו. צריך לחזור ולהפר. דלא הוי בכלל סתם, כיון דסבר שאשתו נדרה. ונדלא כדכתב הרשב"א שהבאנו באות הקודמת].

(ד) גמ', אמרו לו מת לו מת וכסבור אביו הוא וקרע. כתב הקרן אורה, דגירסתנו זו, דמוקמינן לה בסתם דיצא ידי קריעה. שפיר לשיטת הר"ן והרא"ש שהבאה לעיל אות ג'. דאי לא פירש בהדיא הוי סתם, אף דהוה סבור דאביו הוא. אבל לשיטת רש"י ותוס' שהבאה באות הקודמת, דסתם היינו דקרע שלא לשם מאן דהוא, צריך לומר דלא גרסי לסיפא דברייתא, וכגירסת הספרים שהביא הרא"ש בד"ה רב אשי. ועיין באות הבאה.

(ה) ר"ן ד"ה רב אשי אמר, רב אשי לא אתא לאיפולוגי אהאי דינא וכו', דהא ברייתא מוכחא הכי בהדיא דבסתם יצא. כתב הקרן אורה, דהר"ן אויל לשיטתו (עיין באות הקודמת) דגרסינן לסיפא דברייתא ומוקמינן לה ב"סתם", ומשום הכי על כרחך דרב אשי לא פליג אברייתא. אבל לשיטת רש"י ותוס' דלא גרסי לסיפא דברייתא (עיין באות הקודמת) איכא למימר דרב אשי פליג, וסבירא ליה דיש לחלק בין תוך כדי דיבור לאחר כדי דיבור אפילו ב"מפרש", ולא סבירא ליה לחלק בין "סתם" ל"מפרש". והסיק הקרן אורה, דכיון דלפירושם, "סתם" היינו דנדר שלא לשם מאן דהוא, לא מסתבר דרב אשי פליג בהא, דבכי האי גוונא פשיטא דהויא הפרה, דהא קיימא לן [לעיל עב:] דבעל מצי להפר אפילו נדרים שתידור אשתו מכאן ולהבא, ולא צריך שידע הנדר בפירוט. ונעיין באות הבאה].

(ו) בא"ד, שם. הרמב"ם כתב (פי"ב מנדרים הכ"א) לישנא דמתניתין, ופסק דצריך לחזור ולהפר, ולא חילק בין "סתם" ל"מפרש", ובין "תוך כדי דיבור" ל"לאחר כדי דיבור". אבל לענין קריעה (פ"ח מאבל ה"ח), חילק "בין תוך כדי דיבור" ל"לאחר כדי דיבור", ולא חילק בין סתם למפרש. וכתב הכסף משנה (שם), דלדעתו רב אשי פליג אשינויא קמא, וסבירא ליה דאין לחלק בין סתם למפרש. ומוקי לרישא דברייתא דלא יצא, ב"לאחר כדי דיבור", וסיפא דקתני יצא "בתוך כדי דיבור". או דבסיפא נמי גרס דלא יצא. והלחם משנה (בהלכות נדרים שם) כתב, דהא דלא חילק הרמב"ם לענין נדרים בין "תוך כדי דיבור" ל"לאחר כדי דיבור", משום דבכל התורה קיימא לן ד"תוך כדי

הדרה היומית

יעקב (סימן לב ד), על פי מה שהוכיח דהא דבעינן שיהא ברשותו לאחר שיזכה, כדי שתועיל זכייתו, היינו דוקא במידי דבעי מעשה קנין ודעתו לקנות. אבל היכא דזוכה ממילא כגון ירושה, או זכות הבעל בנכסי מלוג, זוכה אף בדבר שאינו ברשותו. כדאיתא **בכתובות** (פ"ה): דהמכנסת שטר חוב לבעלה, אינה יכולה למחול. אף דשטר חוב אינו ברשותו. עוד הביא שם מה שתירץ **הנתיבות המשפט** (סימן ערה סק"א), ולאחר שדן בהם כתב, דדבריו צרכים לו עיון טובא.

ה גמ', לא שנו אלא דאמר לה מה שאת נושאת ונותנת בפניך. וביאר הר"ן ד"ה הנודר הנאה, בתוה"ד, דכיון שאין אשה זוכה בנכסים כלל עד שתתן אותם לתוך פיה, הרי באותה שעה אין הבעל יכול לזכות בהן. משמע דאם תשתמש בהן לדבר אחר הוא גזל. וכן כתב **המחנה אפרים** (נדרים סימן כ), דרב סבר שגם לאחר שזכתה במעות, אין הבעל יכול ליהנות מהן, דאין בידה לשנותם לדבר אחר, והוא גזל. ואם מתה הבת אין הבעל יורשה, דלא הוא ידידה אלא לגבי אכילה. אמנם לשמואל דסבר דיש קנין לאשה בלא בעלה, כיון דהתנה שאין לבעל רשות בהם, קנתה את המעות ואין הבעל זוכה בהם. ולאחר שזכתה בהם, שרי לבעל ליהנות מהן, דמשל אשתו הוא נהנה, וכן אם מתה יורשה, דמדידה קא ירית.

ו שם. עיין באות הקודמת, ורש"י בד"ה לא שנו, ביאר בסוה"ד, דכיון דאמר לה הכי, לא קנה בעל, ויכול ליהנות מהן, דמשל אשתו הוא אוכל. וכן כתבו **הט"ז** (סימן רכב סק"א) בשם **רש"י**, והשיטה מקובצת בשם **הרא"ם**. והקשה בשם הרא"ם, היאך נותנת לבעלה, והלא אביה התנה שנותן על מנת שלא יהנה מהן בעלה, והוא גזל. ותירץ, דהיא יודעת שאין אביה מקפיד אם תעשה בהם כרצונה. וביאר **האבני מילואים** (סימן פה סק"א), דכיון דאמר מה שאת נותנת לפיך, הוי כנכסים שאין ידועים לבעל דאינו זוכה בהן, דכל כונת האב היתה להבריח מן הבעל על מנת שהיא תאכל. אבל **בחדושי חתם סופר** כתב, דהוי גזל וחייבת לשלם לו אם יתבענה בבית דין. ומשום הכי אינה נותנת לבעלה משל אביה אלא ממה דגולה ממנו, ואינו נהנה מחמיו, ומשום הכי שרי בהנאת המעות.

ז גמ', אבל אמר מה שתצרי עשי קנה יתהון בעל. כתב **הרמב"ם** (פ"ז מנדרים ה"ז), דקנה הבעל את המתנה לענין אכילת פירות, אבל אסור בה משום הנאת חמיו. והקשה **הרדב"ז**, דכיון דאסור בהנאת המתנה, איזה פירות אכיל. ותירץ, דיכול ליתן הפירות לעניים, או לקנות בהן צרכי מצוה, או לעשות בהן צרכי הרבים, דמצוות לאו ליהנות ניתנו. והוא הדין דיכול לעשות בהן כל דבר דאין בו הנאה.

ח גמ', ושמואל אמר וכו', וביאר הר"ן בעמוד ב' בד"ה שמואל דשמואל לא פליג אדרב בפירושא דמתני' וכו'. והנימוקי יוסף (כו: מדפי הרי"ף) כתב, דרב ושמואל פליגי כמאן אזלא מתניתין, דרב סבר דמתניתין כרבי מאיר, דנקטה בדוקא מה שאת נושאת ונותנת בפניך, ומשמע דאי אמר על מנת שאין לבעלך רשות בהן לא מהני, וכו'. מאיר דסבר דיד אשה כיד בעלה. ושמואל מוקים למתניתין כרבנן, משום דרבים ניהו והלכתא כוותיהו, ולישנא דמתניתין לאו דוקא, ומהני אפילו בעל מנת שאין לבעלך רשות בהן. וכתב בשם **הריטב"א**, דשמואל נקט ללישנא דמה שתצרי עשי, אגב לישנא דרב, אבל אין הכי נמי דסבירא ליה דמהני אף בעל מנת שאין לבעלך רשות בהן. והרשב"א כתב, דאי נפרש כן אמאי נקט תנא דמתניתין, מה שאת נושאת ונותנת לתוך פירך, הא סגי אפילו בעל מנת שאין לבעלך רשות בהן, וכמו שהבין הר"ן.

ט בא"ד, ושמואל ודאי מודה ליה דמתני' הכי קתני, אלא דפליג עליה בדינא. **הרשב"א** הקשה אפירוש זה, חדא דהא מדקאמר רב לא שנו אלא דאמר לה על מנת וכו', משמע דלפירושא למתניתין קאתי. אם כן שמואל נמי לפרושי למתניתין קאתי ופליג עליה דרב, לומר דאפילו תנא דמתניתין באומר לה מה שתצרי עשי סגי. ועוד, דאי לענין דינא ובעלמא פליגי ולומר

אמר קונם לגבי כל מין, מכל מקום כיון שאמרתי תרי זימני שאיני טועמת, חשיב כפירוש לכל אחד, והוי כשני נדרים. והוא הדין לגבי שבועה, דאי פירט ואמר שבועה לך בידי ואין לך בידי, דחשיב כאומר שבועה לכל אחד ואחד. אבל **התוס'** בד"ה ר' שמעון כתבו, דל' שמעון נמי בעינן שיאמר קונם לכל אחד ואחד, וכן כתב בפירוש **הרא"ש** (בעמוד א') בד"ה אמרו.

טו ר"ן ד"ה אבל איני יודע שזה נדר, שזה מאותן נדרים שהבעל מפר. **רש"י** בד"ה יודע פירש, דאיני יודע אם הוי נדר גמור. ובפירוש **הרא"ש** לעיל (עט). ד"ה אבל, כתב לשני הפירושים. [וביאר דעת הר"ן, דדוקא כשאינו יודע דיכול להפר את הנדר לא הוי יום שמעו, אבל אי ידע דיכול להפר ורק דטעה בדיון ההפדה, שפיר הווי יום שמעו. וכן משמע מהא דכתב בד"ה אבל איני יודע (בתרא), דלא ידע דהבעל מפר נדרי עיניו נפש או נדרים שבינו לבינה. ומשמע דאי ידע דיכול להפר במקצת נדרים מיקרי ביום שמעו, אף דלא ידע דיכול להפר נדר זה. (ר.ג.).]

טז ר"ן ד"ה ר' מאיר אומר, בתוה"ד, דהכא אמר ר' מאיר בלא ראות לרבות את הסומא, אף על גב דלית ליה ידיעה שלימה דקסבר מקצת ידיעה ככל ידיעה. כתב **הגליוני הש"ס**, דאף דבקרא כתיב לישנא דראיה, מכל מקום ידיעת הדבר נמי מיקריא ראייה. וכן כתבו **התוס'** בבבא מציעא (לז: ד"ה שלא, דהא דאמרינן התם שלא מדעתו היינו שלא בראייתו.

דף פח ע"א

א ר"ן ד"ה וסומא, בסוה"ד, והך סוגיא מיחלפא התם בפרק ואלו הן הגולין. דהיינו דהתם ממעט סומא מהאי קרא. **והמהר"ב רנשבורג** (אות א) ציין לדברי **הריטב"א במכות** (ט: דכתב, דליכא סתירה בין הסוגיות, דלעולם משמעותיה דקרא הויא פרט לסומא. אבל הכא לאו ממשמעותא ילפינן, אלא דכיון דאין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות, על כרחך דמ"בלא ראות" מרבינן סומא, דאי סלקא דעתך דלמעוטי אתא, לישתוק קרא מיניה וליכתוב לקרא ד"בבלי דעת" לחודיה, ושפיר נמעט סומא מיניה. והיינו כדפירשו **התוס'** בד"ה ואי אמרת, ובפירוש **הרא"ש** בד"ה ומשני, דר' מאיר מרבה סומא משום דאיכא תרי מיעוטי. [אמנם הר"ן דפירש דר' מאיר יליף מתרי מיעוטי, דלא נימא בסומא דמקצת ידיעה אינה ככל ידיעה. הוכרח לפרש דמן הסוגיות המתחלפות הן].

ב מתני', **המדיר מעות מחתנו והוא רוצה לתת לבתו מעות**. הקשה **הט"ז** (סימן רכב סק"ג), אמאי אסור לתת לבתו בסתמא, והרי ודאי שחתנו יזהר שלא ליהנות ממדתו כיון דאסור בהנאת חמיו. ותירץ, דכיון דזוכה במתנה על ידי קבלת אשתו, הוי כאילו הוון עצמו קיבל את המתנה מחמיו, ואחר כך נותנה לאשתו. וכן איתא להדיא בפירוש **הרא"ש** בד"ה ובלבד דכתב, דליכא הכא היתרא דאפסקיה אחר, משום דהוי כאילו נתן הפירות לבעל. והוסיף **הט"ז**, דלפי זה אם מלבד מה שאסרו חמיו בהנאתו, אסר החתן אף את עצמו מהנאת חמיו, לא מהני שיתן חמיו המתנה לאשתו. דלא אמרינן דכיון דאסר עצמו, יזהר שלא ישל באיסור, דמכל מקום זוכה במתנה בקבלת אשתו, דיד אשה כיד בעלה. ודלא כהפרישה (שם סק"ב) דכתב, דאם החתן הדיר עצמו מהנאת חמיו, יכול חמיו ליתן לבתו בסתמא.

ג מתני', **אומר לה הרי המעות האלו נתונין לך במתנה וכו'**. כתב **בחדושי החתם סופר**, דכתב בשו"ת **הרדב"ז** (ח"א סימן מ"ז), דאיכא תקנה נוספת, שילוח האב מעות לבתו על מנת שאין לבעלה רשות בהם. ויתנה עימה שלא יגבה מבעלה אלא ממנה. דיכולה להוציא המעות במה שתרצה ואין בעלה זוכה בהם.

ד מתני', **ובלבד שלא יהא לבעלך רשות בהן**. הקשה **המחנה אפרים** (זכיה מהפקר סימן ד), לדעת **הרשב"א** (שו"ת תרב, ועיין לעיל פה. אות ו), דאין זכיה באיסורי הנאה. אמאי צריך לומר שלא יהיה לבעלה רשות במעות, והא בלאו הכי לא יזכה בהן כיון דאסורין עליו בהנאה. ותירץ **הקהילות**

נתגרשה בדרך, דכיון דיצאה שעה אחת מרשות אביה, תו אינו מפר נדריה. והקשו התוס' (שם) בד"ה היאך, דהא מיבעי לדרשה דסוגיין, ומבואר דנקטו דהתנא לישנא דקרא קדריש. אמנם לביאור הריטב"א לא קשיא. (ח.ו.א.).

דף פט ע"א

(א) מתני', נדרה בו ביום ונתגרשה וכו', כתב הנמוקי יוסף (כו: מדפי הרי"ף), דאשמועינן בהך בבא רבותא, בין באב בין בבעל. אשמועינן באב, דאף שנדרה קודם שנישאת, כיון דיצאה שעה אחת מרשותו על ידי נישואין, שוב אינו יכול להפר. ואשמועינן בבעל, דאף שהחזירה בו ביום, מכל מקום אינו יכול להפר משום קודמים.

(ב) גמ', אשת איש שאמרה הריני נזירה לכשאתגרש וכו', ורבי עקיבא אומר יפר. כתב הר"ן בכתובות (כג: מדפי הרי"ף), דהוא הדין לנדרים שבינו לבינה דאזלינן בתר שעת הנדר, וכיון דעתה היא אשתו שפיר מפר לה. וכן כתב הלחם משנה (פי"ג מנדרים הי"ז). ותמה הקרן אורה (לעיל פה:), דבשלמא נדרי עיניו נפש, כיון דגם לאחר שתתגרש הוי עיניו נפש, שפיר מפר לה. אבל נדרים שבינו לבינה, הרי לאחר הגירושין בעת שיחול נדרה, תו לא יהיה בינו לבינה, ואמאי יפר.

(ג) גמ', אמר ר' ישמעאל הרי הוא אומר ונדר אלמנה וגרושה וכו'. כתב בחידושי חתם סופר, דמסברא נמי אזלינן בתר חלות הנדר, משום דקפידא דבעל בחלות הנדר, הלכך יש לומר דנודרת אדעתו. אבל אדיבורא בטרם החלות אין טעם שיקפיד, ואמאי נימא שנודרת אדעתו. ונה דדריש מקרא, אינו אלא לאפוקי מדרשת ר' עקיבא, דדרש דאזלינן בתר אמירת הנדר.

(ד) גמ', אביי אמר אפילו תימא ר' ישמעאל וכו'. הט"ז (יו"ד רכח סקכ"ב) ביאר, דבמתניתין דתלתה בימים, שפיר יש לומר דמקרי חל הנדר, והלכך מצי להפר לכולי עלמא. ולא דמי לתלתה במעשה, דיתכן שלא יתקיים, ולא שייך לומר דחל הנדר, ומשום הכי פליגי ר' ישמעאל ור' עקיבא האם אזלינן בתר אמירת הנדר, או בתר חלות הנדר. וכן נראה מדברי רבינו אברהם מן ההר.

(ה) גמ', לאתווי מסר האב לשלוחי הבעל. בכתובות (מח:), איפליגו אמוראי למאי מהני האי מסירה. דרב ורב אסי סברו דמהני לכל, ולא נחלקו אלא אי מהני לענין להאכילה בתרומה, ושמואל סבר דמהני לירושתה. וביאר רש"י (שם) בד"ה שמואל אמר, דלענין הפרת נדריה שלא בשותפות לא מהני. ולדבריו, סוגין דלא כשמואל. אבל התוס' (שם) ד"ה ושמואל אמר כתבו, דלא אתי לאפוקי הפרת נדריה. וכתב הפני יהושע (שם), דאף רש"י מודה דיצאה מרשות האב ואינו יכול להפר נדריה, ומאי דנקט דלא מהני לענין הפרת נדריה, היינו דאין הבעל מפר לבדו.

(ו) ר"ן ד"ה זה הכלל דקתני גבי אלו נדרים, בתוה"ד, דהוי לה הך מסירה כנשואין שהבעל מפר בנדרים שתדור מנשואין ואילך. וכתב הבית יוסף (רלד), דמבואר מדבריו דהבעל מפר אף קודם מסירה לחופה. אבל הטור (רלד) כתב, דיצאה רק מרשות האב, אבל אין הבעל מפר לה עד שתכנס לחופה. ותמה עליו הבית יוסף, דלישנא דמתניתין משמע דבמסר האב חשיב נכנסה לרשות הבעל, וכדכתב הר"ן. וכתב הט"ז (שם סק"ט), דהטור נמי מודה דמעיקר הדין יכול הבעל להפר, אלא דמשום חומרא בעלמא כתב דאינו מפר עד שתכנס לחופה. אמנם הבית מאיר (אה"ע סימן נו) הקשה, דדברי הר"ן סתרי למה שכתב בכתובות (יז: מדפי הרי"ף), דיצאה מרשות האב, אבל לא נכנסה לרשות הבעל. וכתב, דיש לדחוק דאף בסוגיין כוונתו כן, אלא דלאחר שתכנס לחופה יפר נדריה. והשלמי נדרים הקשה, היאך יכול להפר קודם כניסה לחופה, הא איכא למיחש שמא ימצא בה סמפון, ובטלו הקידושין. והביא מההפלאה בכתובות (מט:), דההפרה תועיל למפרע רק לאחר שתכנס לחופה. והריטב"א נמי כתב, דאף דאין הבעל יכול להפר במסירה זו, מכל מקום לא חשיב כקודמין, ואחר שתכנס לחופה שפיר יוכל

דרב אית ליה כתנא דמתניתין, ושמואל סבר כרבנן דפליגי אתנא דמתניתין. אם כן הוי ליה למימר, אמר רב, לא שנו אלא דאמר לה מה שאת נושאת ונותנת לתוך פיך. כלומר, כסתם מתניתין, אבל על מנת שאין לבעליך רשות בהן לחודיה, קנה יתהון בעל. ושמואל אמר אפילו אמר אין לבעליך רשות בהן לא קנה יתהון בעל, כלומר ודלא כמתניתין, אלא כרבנן דפליגי עלה. ולמה להו לחדותי ולמימר לישנא אחרינא דליתיה במתניתין, דמשמע דבדאמר לה הדין לישנא דוקא פליגי. והסיק, דמסתבר לפרש פלוגתייהו כהרמב"ם שהביא הר"ן להלן בעמוד ב' בד"ה ולענין הלכה.

דף פח ע"ב

(י) גמ', ורמינהו כיצד משתתפין במבוי וכו'. כתב רש"י ד"ה ורמינהו, דהא דפרכינן מההיא מתניתין, משום דסתם משנה רבי מאיר. והרש"ש ביאר, דכיון דרבי מאיר איירי לגבי עבד, ורב יליף מינה לאשה, פרכינן ליה ממתניתין דעירוב, דכיון דמזכה לבני המבוי על ידי אשתו ולא על ידי עבדו, אלמא דמודה ר' מאיר דיש יד לאשה בלא בעלה. והקשה, דלפי מה שכתבו התוס' בקידושין (כד: ד"ה ור' אלעזר כתבו בשם ר"י, דהיכא דקאמר מה שאת נושאת ונותנת לתוך פיך כבמתניתין, כולי עלמא מודו דיש קנין לאשה בלא בעלה. אם כן הוא הדין כשאינו מזכה לה אלא לצורך בני המבוי, קנתה אף לר' מאיר, אף דלגבי עבד לא קנה, ומאי קשיא. ותירץ, דטעמא דאדם זוכה לחבירו משום מיגו דזכי לנפשיה וזכי נמי לחבריה, ופריך, דכיון דיכולה לזכות לבני המבוי על כרחך דיש לה קנין בלא בעלה.

(יא) גמ', מניח את החבית. הקשה המנחת שלמה, דחבית היינו עם מזונות, וכתב הר"ן לעיל (עמוד א') ד"ה הנודר, דבמזונות יכול ליתן לה לכוליה עלמא, ואין הבעל זוכה בהן. [ודלא כפירוש הרא"ש בד"ה אמניתין] ותירץ, דהר"ן (שם) ביאר, דטעמא דמזונות שאני, משום דכיון דאיהו זנה במקום הבעל, אין לבעל זכות במזונות. והרי כשהבעל זנה אינו נותן לה הרבה מזונות בבת אחת. אם כן כשמקנה לה חבית דיש בה שיעור מרובה, הוי כנתינת רכוש ולא כנתינת מזונות, וזכי בה הבעל. עוד תירץ, דדוקא כשנותן לה לשם מזונות אין הבעל זוכה, אבל לענין שתזכה בהן כדי להקנות לאחרים, ודאי דלא מהני.

(יב) גמ', ואי אמרת קנה יתהון בעלה וכו'. הקשה הקרן אורה, דמשמע, דאי אתיא מתניתין דעירובין כרבנן, לא קשיא אמאי יכול לזכות על ידי אשתו. ולכאורה לדידהו נמי קשיא, אמאי אינו יכול לזכות על ידי עבדו הכנעני, והא אין יד עבד כיד רבו, ומאי שנא דעל ידי אשתו יכול לזכות ועל ידי עבדו אינו מזכה. ותירץ, דלענין לזכות על ידו, לכולי עלמא אינו יכול לזכות על ידי עבדו, כיון דלא יצא מרשותו, דיד עבד כיד רבו וגופו קנוי לו. אבל אשה אין גופה קנוי לו, ומשום הכי מזכה על ידה וכאילו יצא מרשותו.

(יג) גמ', ואי אמרת קנה יתהון בעלה עירוב לא נפיק מרשותיה דבעל. הקשה המנחת שלמה, מאי פרכינן לרב, הא אין הבעל זוכה אלא בפירות, וכיון דגוף המתנה שייך לאשה, ודאי דיכולה לזכות העירוב לאחרים. וכתב דצריך לומר, דהזכיה דבעינן לעירוב היינו לא גוף הדבר, אלא זכות האכילה שהוא פירות.

(יד) גמ', מודה ר' מאיר לענין שיתוף דכיון דלזכות לאחרים הוא מיד בעלה זכיא. פירש השיטה מקובצת בשם הרא"ם, דהא דנקטינן, דכיון דזכות אחרים הוא מיד בעלה זכיא, אריכות לשון הוא. ועיקר כוונת רבא, דכיון דשתופי מבואות דרבנן, תקנו רבנן דאשה זוכה מיד בעלה כדי לזכות לאחרים, וכדמצינו בגיטין (סד:), שהתקינו רבנן זכיה לקטן.

(טו) מתני', ונדר אלמנה וגרושה יקום עליה כיצד וכו'. ביאר הר"ן בד"ה ונדר, דאתי למידרש הקרא. והריטב"א כתב, דלאו לישנא דקרא קדריש, אלא לישנא דתנא הוא, דנקט לישנא דקרא דרך צחות. [אמנם בכתובות (מט:)] דרשו להאי קרא למסר האב או שלוחו לשלוחי הבעל, ונתארמלה או

הדרה היוזמי

להפך לה אלו הנדרים.

ז) תוס' ד"ה לאתווי מסר האב, ונדרה וגירשה והחזירה. וכן הוא בפירוש הרא"ש ד"ה לאתווי. וכתב הט"ז (רלד סק"ט), דמשמע דאם לא גירשה שפיר יכול להפך, דכל כהאי גוונא לא חשיב קודמים. וביאר הבית מאיר (אה"ע נו), דהכי משמע ליה **לרא"ש**, דזה הכלל קאי אנדרה בו ביום ונתגרשה בו ביום, דבין הנדר לנישואין שניים יצאה מרשות הבעל.

ח) מתני', תשע נערות נדריהן קיימין. כתב בפירוש הרא"ש ד"ה תשע נערות, דנערות לאו דווקא. וביאר התוס' יו"ט (פי"א מ"י), דהיינו משום דיש באלו התשע אף בוגרות. והתוס' רי"ד כתב, דנערות אתי לאפוקי קטנות דאין נדרן נדר. **והרמב"ם** (בפירוש המשניות) ביאר, דמאי דתני "נערות" קאי שהיו נערות בשעת הקידושין.

ט) מתני', בוגרת והיא יתומה. ביאר הר"ן בד"ה בוגרת והיא יתומה, דהיינו יתומה בחיי האב. **והגרא** (בליקוטים בסוף המסכת) ביאר, יתומה כפשוטו, שאין לה אב. ומתניתין איירא בתרי גווני דיתומה, חדא במת אביה קודם שנדרה, ובהא קיימא רישא. ותו, בנדרה ואחר כך מת אביה. וכן נראה מדברי התוס' בד"ה בוגרת והיא יתומה.

דף פט ע"ב

י) מתני', נערה שמת אביה ומשמת אביה בגרה. ביאר התוס' יו"ט (פי"א מ"י), דהא דלא פתח בבוגרת כדפתח בתרי כללי קמייטא. משום דבתרווייהו פתחו בגוונא דאיכא תרי סיבות המונעות הפרה, ולהכי נקטו נמי בכללא בתרא נערה שמת אביה ובגרה, דאית ביה תרי סיבות.

יא) מתני', ר' יהודה אומר אף המשיא את בתו קטנה וכו' עדיין היא נערה. ביאר הר"ן בד"ה ר' יהודה, דאתי לאשמועינן דינא דיתומה בחיי האב, אף בהשיאה אביה כשהיא קטנה. וכתב הרש"ש, דלדבריו גרסינן במתניתין "ועדיין היא נערה", דהיינו, דאף דעדיין היא נערה אינה חוזרת לבית אביה. אבל **הרמב"ם** (בפירוש המשניות) ביאר, דר' יהודה אתי לאיפלוגי. ולדבריו, כיון דאכתי נערה היא, חוזרת לרשות האב, ואם נתאסרה אחר כך אביה ובעלה מפירים נדריה. וכתב **המלאכת שלמה** (פי"א מ"י), דלדבריו גרסינן "עדיין היא נערה".

יב) גמ', זו דברי ר' יהודה אבל חכמים אומרים שלש נערות נדריהן קיימין. הקשה הגר"א (בליקוטים בסוף המסכת), היאך אמרינן דמתניתין ר' יהודה היא, הא מדתני סיפא ר' יהודה אומר, משמע דרישא לאו ר' יהודה. ועוד, מאי נפקא מינה בהא דרבנן פליגי. וביאר, דדברי ר' יהודה "ר' יהודה אומר אף המשיא בתו", באו ליתן טעם למאי דאמרינן תשע נערות נדריהן קיימין, דכיון דאם נתגרשה בעודה נערה שבה אל בית אביה, [וכדברי הרמב"ם שהובא באות הקודמת], לא משכחת להו אלא תשע, וכדביאר לעיל אות ט.

וחכמים פליגי, וסברי, דגם בנתגרשה בעודה נערה נפקא מרשות האב, ולדבריהם איכא עוד נערה, דהיינו "יתומה בחיי האב". **אמנם תוס' בד"ה רבי יהודה, ופירוש הרא"ש ד"ה המשיא למדו,** דר' יהודה אתא לאשמועינן יתומה בחיי האביה.

יג) מתני', קונם שאיני נהנית לאבא וכו'. **הרמב"ם** (בפירוש המשניות) אוקי מתניתין בנערה מאורסה, ואתי לאשמועינן, דאף שנאסרה בהנאת אביה או בעלה, מכל מקום יכולים תרווייהו להפך לה, ולא חשיב הנאה.

יד) מתני', שם. הר"ן בד"ה קונם ביאר, דאסרה על עצמה הנאת אביה. אבל **רש"י בד"ה קונם ביאר,** דאסרה על אביה ליהנות ממנה. וכתב **השלמי נדרים**, שכן נראה נמי מדברי התוס' בד"ה תניא, דביארו דעל ידי שתעשה על פי בעלה תאסר להנות את אביה ומשיאה שם רע בשכנותיה.

טו) ר"ן ד"ה קונם שאני נהנית, בתוה"ד, וכיון דליכא בחד מהנך גווני מידי דגרע טפי מנדרים שבינו לבינה. ביאר **הלחם משנה** (פי"ב מנדרים ה"ב), דכשאוסרת הנאת פלוני עליה, הוי דברים שבינו לבינה אליבא דר' יוסי,

וכדאיתא **לעיל** (פב). ואם כן בין הנדר ובין התנאי הוי מדברים שבינו לבינה. ובפירוש הרא"ש בד"ה קונם ביאר, דחשיב בינו לבינה, משום דגנאי הוא לה להיאסר בהנאת אביו או אביה מחמת שעשתה לבעלה. וביאר **הלחם משנה** (שם), דהרא"ש לשיטתו **לעיל** (פב): **ד"ה מאי בשם יש מפרשים,** דלמסקנא, הנאת פלוני עלי לא הוי בינו לבינה לר' יוסי. וכיון דכולה פרקין ר' יוסי, הוצרך ליתן טעם אחר אמאי הוי בינו לבינה. ובחידושי רבינו אברהם מן ההר כתב, דכיון דתלתה נדרה במידי דבר הפרה, שפיר יכול להפך. [ולכאורה היינו משום דהתנאי הווי כחלק מן הנדר, וכדחזינן בדברי הר"ן **לעיל** (טו): **ד"ה אבל,** דכיון דבעינן דעת בנדר, אם תלה איסור כיכר בתנאי דאכילת כיכר אחר, בעינן דאכילת הכיכר הראשון תהיה בדעת, אף שהוא רק תנאי. (ח.ו.ו.)].

טז) גמ', ר' נתן אומר לא יפר. ביאר הר"ן בד"ה תניא, דלר' נתן אינו יכול להפך עד שיחול הנדר. וכתב **הריטב"א**, דעדיין ר' נתן מצי סבר כר' עקיבא (דלעיל עמוד א'), דאולינן בתר שעת אמירת הנדר, אף דאכתי לא חל הנדר. דשאני התם, דתלה בזמן ומהשתא חלו עליו לכשיגיע, ולהכי כבר עתה יכול להפך. וכן הביא הר"ן **לקמן** (צ): **ד"ה מיהו** (הנמשך מעמוד א'), בשם איכא מאן דאמר.

יז) גמ', ההוא גברא דאיתסר הנייתה דעלמא עליה וכו'. ביאר **הריטב"א**, דלא אסר עצמו מכל הנאות העולם, דאם כן, הוי ליה נדר שאי אפשר לקיימו ולא חייל **בדלעיל** (טו). אלא אסר מקצת הנאות העולם, או כל הנאות העולם ממקצת בני אדם. אבל בפירוש הרא"ש בד"ה תיתסר ביאר, דלא הוי נדר שוא, דאפשר שלא ישא אשה ולא יאסר. וביאר החזון איש (אה"ע קלו), דהא דנדר דאי אפשר לקיימו לא חל, היינו משום דיצאו דבריו לבטלה, ואם כן כל שתלה בתנאי שיכול לעמוד בו, דעתה לא יצאו דבריו לבטלה, שפיר חייל אף שהנדר גופיה הוא דבר שאי אפשר לעמוד בו.

יח) רהיט בגנא ותובליא. במסורת הש"ס הביא מהערוך דעבד עבד חכם, על מנת שבשכר פעולתו ילמדנו תורה. **והתוס' ופירוש הרא"ש ביארו,** שהיה עסוק לפרנסתו ולא היה סיפק בידו ללמוד תורה. ואילו הר"ן ביאר, דרהיט במקלו ותרמילו כי השתדל בכל כוחו ללמוד. [העולה מדבריו שכוח הגוף שמוציא על מנת ללמוד, היה סיבה שיצליח בלימודו דאי לאו הכי מדוע נקט בכך. אמנם מצינו כן נמי **במנחות** (ז). במעשה דר' אבימי ששכח מסכת מנחות, שהשתדל בהליכתו גבי ר' חסדא תלמידו. ואמרה הגמ', דאף שהיה יכול לתבוע לתלמידו שיבא אליו, סבר דהכי מסתייע מלתא טפי, וביאר רש"י משום יגעת ומצאת. דהיינו דיגיעת הגוף לחזור אחר הלימוד, היא המסייעת לעליה בתורה, והכי נמי הכא.].

דף צ ע"א

א) גמ', ושרקיה טינא. ביארו התוס' בד"ה ושרקיה, דטחו בטיט כדי שלא יהנה מן העולם. והקשו התוס' בגיטין (לה). **ד"ה ונודרת,** מה הועיל בהא דשרקיה טינא, [כדי שלא יעבור על נדר]. הא מיד כשהשיאו אשה עבר בבל יחל משום דהוי נדר שאי אפשר לקיימו [דהיינו נדר שוא] (ועיין לעיל פט: אות כ). ותירצו, דכיון דבשעה שנדר היה בידו שלא לישא אשה ולא להאסר, לא הוי נדר שוא וילקה רק כשיהנה.

ב) גמ', ואתייה לקמיה דרב חסדא. כתב **הגרע"א** (בגליון השולחן ערוך רכח ס"ה), דמסוגיין ראייה לדברי הש"ך (שם סקי"א), דאף דבאסר על עצמו הנאת בני עירו, רק בדיעבד שרי להשאל לחכם שבה. מכל מקום כשאסר על עצמו הנאת כל ישראל, נשאל אפילו לכתחילה, כיון דליכא אחר שיתיר, הוי כדיעבד. וכתב **השלמי נדרים**, דלדברי **הריטב"א** (הובאו לעיל פט: אות כ) דלא אסר עצמו מכל ישראל, יש לומר דאף מרב חסדא לא אסר נפשיה. וליכא לראית הגרע"א.

ג) גמ', דכתיב לא יחל דברו. ביאר הר"ן בד"ה דכתיב לא יחל דברו, לא

בכוונתו שהחכם יתיר נדרה ותנשא.

(יא) ר"ן ד"ה ואיכא למידק אמתניתין, כיון דמדינא טמאה וכו'. ביאר השב שמעתתא (ש"ו פי"ט), דכוונתו להקשות, שתאסר משום "שוויה אנפשה חתיכה דאסורא" וכמו שכתבו התוס' ד"ה חזרו לומר. ועלה תירץ בתירוצו השני, דכל שמשועבדת לבעלה, לאו כל כמינה לאסור עצמה ולהפקיע בהא שיעבוד הבעל. אבל הבית מאיר (אה"ע קטו) הבין, דכוונת הר"ן להקשות, אמאי לא יאסר הבעל מחמת דבריה, ותירץ דלאו כל כמינה לאסור. והקשה, דאכתי לא יתיישב אמאי לא יאסר מחמתה "דשוויה אנפשה חתיכה דאסורא". וביאר, דעל כרחק אף הר"ן סבר כסברת הרא"ש ביבמות (פרק שני סימן ח), דלפי שראו חכמים קלקול הדורות שנותנות עיניהן באחרים, ורוב האומרות כן משקרות, נראה להם להתיר. וביאר הפרי יצחק (ח"ב סימן לח), דסבר הבית מאיר, דמדין שוויה אנפשה חל איסור אף עליו, ודלא כמבואר בשב שמעתתא (ש"ו פי"ט) מהתוס' (בסוגיין) ד"ה חזרו לומר. ומשום הכי הקשה מה הועיל הר"ן בתירוצו, הרי אכתי יש לאסור משום שוויה אנפשה.

(יב) בא"ד, ואפקעינהו רבנן לקדושין מיניה. הקשה הרש"ש, דאחר דאפקעינהו לקידושה אינה אשתו ואיך יפר נדרה. ותירץ, דכיון דיכולת הבעל להפר נדרי אשתו, משום הא דרב פנחס לעיל (עג:), ד"כ"ל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת". הכא נמי אף דאפקעינהו לקידושין, כיון שנדרה על דעתו שפיר יכול להפר לה. ותמה השלמי נדרים, הרי אותה אשה רוצה להפקיע עצמה מבעלה, ואיך שייך למימר שנודרת על דעתו.

(יג) בא"ד, ואחרים תירצו. כתב המהרי"ט (ח"א סימן צב), דהני שינויי דחיקי נינהו. ומשום הכי ביאר, דכיון דכל האיסור אינו אלא מחמת הודאתה, ובכחאי גוונא, אם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת. מה שראו חכמים שיש לחוש לקלקול, היא גופא האמתלא, שאמרה כן כדי להאסר על בעלה, ומשום הכי תיקנו שלא להאמינה.

(יד) תוס' ד"ה חזרו לומר, בתוה"ד, ותירץ הרב רבי אליעזר דלא מצינו זונה שהיא אסורה להנשא לכהן. בביאור כוונתם כתב השב שמעתתא (ש"ו פי"ט), דשוויה אנפשה מהני רק לדידה ולא לאחרני, הלכך גם לדבריה אינה אסורה בו. והוסיף, דחזינן מדבריהם דשוויה אנפשה אינו מדין נדר כדכתב המהרי"ט (ח"ג ס"א), דאי הוי מדין נדר, פשיטא שיכולה לאסור עצמה אף על בעלה. אבל מהרשב"א נראה, דהוא דין באיסורי כהונה שאין הזונה מוזהרת על הכהן, אלא הכהן מוזהר עליה.

(טו) בא"ד, ועובר על חרם תקנת רבינו גרשום. כוונתם, כדכתב הרמ"א (אה"ע קעז ס"ט), דעל ידי שמאמינה גורם להוציאה, ועבר על חרם רבינו גרשום, שלא לגרש אשה בעל כורחה.

(טז) תוס' ד"ה ותהא נטולה מן היהודים, בתוה"ד, והא "אין איסור חל על איסור". כתב האבני מילואים (תשובה יב), דלא הקשו כן אלא לשיטתם בתוס' שבועות (כ). ד"ה דכי לא נדר, דאין נדרים חלין על האיסורים. אבל לשיטת הר"ן לעיל (יח). ד"ה הלכך, דנדר חל על האיסורין, לא קשיא מידי.

(יז) בא"ד, שם. הקשה השער המלך (פי"ז מאיסורי ביאה ה"ח ד"ה ודע דהא דאמרינן), מה לי הכא לדינא ד"אין איסור חל על איסור", הא אכתי יש לומר דמתלי תלי וקאי, ולכשיפקע איסורה דמחמתו, תו יחול עליה איסור מחמת נדרה. ותירץ, דאף דבשאר איסורים אמרינן הכי, היינו משום דשם האיסור השני חל עליו אלא שהאיסור הקודם מעכבו מלהתחייב. אבל בנדרים ושבועות, כיון דבשעה שהוציא מפיו לא חל, תו לא חייל. נולא דמי להא דאמר רבא לעיל (יח. סט). דהנשבע שתי שבועות, אם נשאל על הראשונה שניה חלה עליו. דשאני על ידי שאלה, דנחשב כאילו מעולם לא נשבע, ומשום הכי חיילה עליה שבועה שניה למפרע. (ח.ו.ו.).

(יח) בא"ד, וצריך עיון למאן דאמר לעיל (פב). כולה פרקין ר' יוסי. והתוס' יו"ט (פי"א מ"ב) תירץ, דלכאורה הווי איסור מוסיף, דמחמת הנדר נוסף

יעקור חלות וכו' אחרים עוקרין. והוסיף הריטב"א, דלהכי נקט לישנא ד"לא יחל", ולא שאר לישנא דהתרה, משום דבעינן דווקא "שיחול" הנדר.

(ד) גמ', קונם שאינו נהנה לפלוני ולמי שאשאל עליו. כתב הגרע"א (בגליון השו"ע יו"ד רכט ס"ט), דלדידן דקיימא לן כר' שמעון לעיל (פז:), דכל שאמר לתרוויהו בחד קונם הוי נדר אחד, צריך לומר דאייירי באמר קונם על פלוני וקונם על החכם, דאי הוי חד קונם, שפיר חל הנדר מיקרי. ועוד, דאחר שנשאל על הפלוני, שוב אין צריך להישאל על החכם דהא נדר שבטל מקצתו בטל כולו.

(ה) גמ', ומי ידע אי האני קמא או בתרא. וביאר הר"ן ד"ה ומי ידע, בתוה"ד, דלמא כי קתני ראשון ושני לשאלה קאמר. והתוס' רי"ד ביאר, דמאי דתני נשאל על הראשון, אינו משום דאכתי לא חל על השני, אלא משום דאינו יודע מי הוא השני, דהא כל עוד שלא נשאל לחכם ליכא שני שנאסר עליו.

(ו) בא"ד, ועוד דר' עקיבא דאמר אשת איש שאמרה וכו'. העיר הקרן אורה (לעיל פט:), דלכאורה אף ר' ישמעאל דסבירא ליה דאינו יכול להפר אתי כרבנן, דהא יליף ליה מקרא ד"נדר אלמנה וגרושה", דאי סבר כר' נתן שאינו יכול להפר עד שיחול, למה לי קרא. [ועיין לקמן בדברי הר"ן ד"ה מיהו, מה שהביא דאיכא מאן דאמר שחילק בין תנאי התלוי במעשה לתנאי התלוי בזמן. ועיין לעיל (פט:)] אות טז, שהבאנו כן גם מדברי הריטב"א.

(ז) ר"ן ד"ה מיהו, בתוה"ד, (הנמשך לעמוד ב'), ואיכא מאן דאמר דאפילו בכחאי גוונא כיון שמכל מקום אינו נאסר אין חכם מתיר. הוא דעת הרמב"ם (פ"ז משבועות ה"ד). וביאר הט"ז (רכז סק"ב), דפסק כרב חסדא לעיל (פט:). דר' ישמעאל ור' עקיבא פליגי נמי בתולה נדרה בימים. אבל לאביי התם דסבירא ליה דנחלקו רק בתולה נדרה במעשה כגון נישואין או גירושין, כל בתולה בימים שפיר חל הנדר מיקרי, ויכול חכם להתיר. ועיין באות הקודמת.

דף צ ע"ב

(ח) מתני', ונטולה אני מן היהודים יפר חלקו. כתבו התוס' בד"ה ונטולה, דלמשנה ראשונה אין הבעל יכול להפר. ובפירוש הרא"ש בד"ה נטולה הוסיף, דכיון דיכול לגרשה לא חשיב בינה לבינו. והקשה הקרן אורה, דמהאי טעמא בכולי נדרים שבינו לבינה לא יוכל להפר. ועוד, אמאי הוצרכו במשנה אחרונה להתירה, משום דחיישו שמא עיניה נתנה באחר, תיפוק ליה דיכול להפר לה ככל נדרים שבינו לבינה.

(ט) מתני', שם. ביאר הר"ן בד"ה נטולה, שאסרה על עצמה הנאת תשמיש. ובטור (יו"ד ס"ס רלד) כתב, דאם אמרה "קונם תשמישי על כל העולם", יפר חלקו ותהא מותרת לו. והקשה הבית יוסף, דאי אסרה בהאי לישנא, אינה צריכה להפר כיון דמשועבדת לבעל. וביאר הב"ח, דכיון דיכול לחול על שאר העולם, שפיר חל אף על הבעל משום כולל. והקשה הט"ז (רלד סקנ"ט), מזה דלעיל (פה:), גבי הקדישה מעשה ידיה מקשינן "והא משעבדן לבעלה". ואי נימא דבכולל שפיר שייך לאסור אף מה שמשועבדת, מה לי בהא דמשעבדא לבעלה, הרי כוללת איסור על כל העולם. ואף שכתב הבית יוסף (שם) דאייירי דאסרה רק אבעלה כהקדש. מכל מקום מדברי הרמב"ם (פי"ב מנדרים ה"י) משמע, דאסרה אכולי עלמא. והסיק, דאף הטור לא כתב כן בדווקא, אלא לסימנא בעלמא. ובעיקר דברי הב"ח הקשה האבני מילואים (תשובה יב), דהא ביארו התוס' בד"ה ותהא, דבלא שכוללת איסור על בעלה אין הנדר חל משום ד"אין איסור חל על איסור", ואיך שייך לומר דאדרבה משום דאסרה על שאר העולם חל נדרה אף על בעלה. [ועיין לקמן אות טז בשיטת הר"ן]

(י) ר"ן ד"ה חזרו לומר, דשמא תלך למקום שאין מכירין בה ובנדרה ותנשא. ביאר הרש"ש, דבמקומה בושה ויִרְאָה להנשא שמא יקלקלנה. אמנם העיר, אמאי לא פירש בפשוטו שתלך אצל חכם ויתיר נדרה. וכתב, דצריך לדחוק

הדרה היומית

(ה) גמ', נהי דבביאה ידע ביורה כחץ מי ידע. כתב הר"ן בד"ה נהי, דמהכא משמע ד"השמים ביני לבינך" היינו שטוענת שאינו יורה כחץ. ודלא כהירושלמי שטוענת שמרוחק הימנה, דהא בהא שפיר קים ליה. וכן הקשה הלחם משנה (פי"ד מאישות הט"ז) על הרמב"ם (שם), דפסק כהירושלמי דאם טוענת שהוא מורד מתשמיש, עושין פשרה כפי כח הדין. דכיון דקיימא לן כרב המנונא דבגרשתני דקים ליה נאמנת, אמאי אינה נאמנת במרוחק הימני. ותיירך, דהמקשן דסבר דהשמים ביני לבינך היינו שאינו יורה כחץ, וסבר דשפיר קים ליה, ומשום הכי הקשה ארב המנונא דסבר דנאמנת בגרשתני, ועלה משנינן דלא קים ליה ביורה כחץ. אבל אי נימא דהשמים ביני לבינך היינו שמרוחק הימנה, לא קשיא מידי ארב המנונא, דשפיר יש לחלק בין מרוחק הימני שאפשר בפיוס וליכא העזה, לגרשתני שאי אפשר בחזרה ואיכא העזה.

(ו) ר"ן ד"ה ולענין הלכה, קיימא לן כרב המנונא. כתב הרא"ש (סימן ח'), דמסתברא כרב המנונא, דהרי אם משקרת עומדת היא עם השני באיסור כל ימיה, ולא דמי לאומרת טמאה אני, שכופין לגרשה ונישאת לשני בכשרות. וביאר השלמי נדרים, דהוצרך להאי טעמא לאפקוי מהנך דסברי (הובא בהרמ"א אה"ע סימן יז ס"ב), דהאידנא דנפיש חוצפה אינה נאמנת, דהגם דנפיש חוצפה, מכל מקום חוששת לעמוד באיסור כל ימיה.

(ז) בא"ד, וכיון דמשום הכי מהימנא וכו' שמעינן מינה דבאומרת אינו נזקק עימי כלל וכו'. כתב בחידושי הגרע"א, דמהא דפתח בריש דבריו דהאומרת גרשתני נאמנת ונוטלת כתובה משום מדרש כתובה, ובתר הכי סיים וכיון דמשום הכי מהימנא וכו', משמע, דגם בטוענת אינו נזקק עמי נוטלת כתובתה משום מדרש כתובה. ותמה, דבשלמא באומרת גרשתני או מת בעלי, שפיר בעינן למדרש כתובה, דהרי אין גיטה בידה, אבל הכא שכופין אותו לגרש, בלאו כ"י יש לה כתובה כשאר גרושה.

(ח) גמ', מיקדמה משיא ידיה לגברא. ביאר בפירוש הרא"ש ד"ה מקדמה, דהיינו בבוקר. אבל המאירי, וכן רש"י בד"ה דכל יומא ביארו, דהיינו אחר התשמיש. [כדאיתא בשולחן ערוך (טו"ח סימן ד ס"ח)].

דף צא ע"ב

(ט) גמ', אמר רבא איתתא שריא אם איתא דעביד איסורא ארכוסי הוי מרכס. הר"ן ד"ה בכלאי בבא, ביאר, דאיצטריך להני טעמי, אף דאין אשה נאסרת אלא על עסקי קנוי וסתירה, לענין חומרא לבעל נפש. ותוס' כתובות (סג): ד"ה אבל, ביארו, דאיירינן באומרת טמאה אני לך. וכן כתבו התוס' ביבמות (כד): בסוף ד"ה אמר רבי. וביאר הקרן אורה (בסוגיין), דאף דלמשנה אחרונה אינה נאמנת לומר טמאה אני, מכל מקום הכא דאיכא רגליים לדבר נאמנת. ובשיטה מקובצת ביאר, דהכא דאיכא רגלים לדבר אסרינן אף על היחוד. וכן כתב הרמ"א (אה"ע סימן ז סס"א), דבהתייחדה לשם זנות יש לאוסרה. עוד ביארו התוס' בכתובות (שם) דאיירינן לענין הבעול, דבלאו האי טעמא אם גירשה בעלה או שמת, נאסרת עליו, וכדאמרינן ביבמות (כד): הואיל ומכוער הדבר תצא, וקאי אבעול כדפירש רבינו תם התם.

(י) גמ', וטעמינן חויה. הקשו התוס' בעבודה זרה (ל): ד"ה השחלים, אהא דאמרינן (התם) השחלים אין בהן משום גילוי, דבסוגיין מבואר דטעמינן חויה. ותיירצו, דמסתמא אין טועמם נחש, אבל זימנין דמיקרי וטועמם, ובכהאי גוונא ודאי חיישינן.

(יא) גמ', בלא דעתא דאינתתא. כתב העץ יוסף, דאם היתה רואה, היתה היא מונעת אותו. והבן יהוידע כתב, דאם היה מדעת האשה, אדרבה איכא רגלים לדבר שנטמאה, ומשום הכי אינה חוששת אם ימות. ובכהאי גוונא לא היה מהני מה דהנואף הוזהירו שטעמינן חויה.

(יב) גמ', פשיטא מהו דתימא איסורא דעבד עבד וכו'. העיר הקרן אורה, לשיטת התוס' ביבמות (כד): ד"ה אמר רבי, דאיירינן באומרת טמאה אני לך,

איסור על בעלה, ושפיר חל אף על כל העולם, ובאיסור מוסיף מודה ר' יוסי כדאיתא בכריתות (יד:). ובתוס' הגרע"א (על המשניות אות ע), דחה דבריו. דהא בעל כרחין איירינן הכא, שאסרה על עצמה תשמישם. כיון שאינה יכולה לאסור עליהם תשמישה, דהא משעבדא לבעלה. דהיינו שהנדר חל עליה, ומשום הכי חשיב איסור כולל ולא מוסיף.

(יט) גמ', איבעיא להו אמרה לבעלה טמאה אני מהו שתאכל בתרומה. הקשה הקרן אורה, לפי מה שכתב הר"ן בד"ה ואיכא למידק, דלמשנה אחרונה אינה נאמנת, משום דאפקעינהו רבנן לקידושין מינה. אמאי לא תאכל בתרומה, הרי היתה פנויה כשזינתה. ולשוניא בתרא דכתב, דלאו כל כמינה לשוויה נפשה להפקיע שיעבוד בעלה, מהיכי תיתי שתאכל בתרומה, הא להאי מילתא "שוויה אנפשה חתיכה דאיסורא". וכתב הדרך אמונה (פ"ח מתרומות הט"ז בביאור ההלכה), דשוניא דאפקעינהו לקידושין מינה, איכא למימר, דתיאסר באכילת תרומה מדרבנן, משום דנראית כאשת איש שזינתה.

(כ) גמ', שם. הקשו התוס' בסוטה (ו). ד"ה האומרת, דהכא פליגי אמוראי אי אוכלת בתרומה או לאו, ובמתניתין דסוטה (ו). איתא להדיא, דפסולה מתרומה. ותיירצו, דהאי מתניתין איירי לאחר קינוי וסתירה דאיכא רגליים לדבר, ובהא כולי עלמא מודו דנפסלת מתרומה.

דף צא ע"א

(א) גמ', אנא הא קא חזינא וגברא הוא דנסתחפה שדהו. בקובץ שעורים בבא בתרא (תקו) כתב, דהמחנה אפרים הקשה על דברי הר"ן במתניתין, (ז): שביאר דברי הגמ' "ואנא הא קא חזינא" דגבי ישראל אונס שרי. מאי טעמא בעינן להאי טעמא, לסגי בטעמא דנסתחפה שדהו, כמו בנעשית מוכת שחין תחתיו. והרי באומרת נטולה אני מן היהודים יש לה כתובה, והטעם מפני שהיא אנוסה שתשמיש קשה לה. וכתב, דשמא יש לומר, דלא אמרינן נסתחפה שדהו ומזלו גרם, אלא בדבר הנעשה בידי שמים, ולא בידי אדם שנאנסה לזנות. וכיון שטענתו להפסידה כתובה מפני שנאסרה עליו, ואינו מגרשה מרצונו. אי לאו טעמא דקדושת כהונתו גרמה, לא הוי אמרינן דנסתחפה שדהו. ונשאר בצריך עיון.

(ב) [גמ', ואלא באשת כהן, אי ברצון כלום יש לה כתובה מי גרעה מאשת ישראל ברצון. לכאורה אי נימא, דהטעם שאשת ישראל שזינתה מפסדת כתובתה, משום דהיא גרמה ברצונה להאסר על בעלה. יש לומר, דאשת כהן דאסורה נמי באונס, על כרחין אין רצונה סיבת האיסור, וגרעה ולא תפסיד כתובתה. אמנם אי נימא דאף אשת ישראל שזינתה, טעמא דמפסדת כתובתה משום עצם מעשה הזנות וכעוברת על הדת, שפיר לא גרעה. (ר.ג.).]

(ג) גמ', איבעיא להו אמרה לבעלה גרשתני מהו וכו'. ביאר הר"ן בד"ה איבעיא להו, דמספקא לן אם מותרת להנשא לאחר על פי דיבורה או לאו. אבל הראב"ד (פט"ז מאשות הכ"ז) ביאר, דלא אמרו נאמנת אלא לענין שתופסין בה קידושין, או דשמא אם נישאת לא תצא, אבל ודאי שאינה נאמנת לכתחילה, ואף לא לענין הכתובה. וכן כתב הריטב"א, והוסיף, דבשלמא באמרה מת בעלי כיון דהווי מילתא דעביד לאגלווי נאמנת, אבל לענין גט שאי אפשר להכחיש, מהיכי תיתי שעל פי דיבורה נתיר ערוה החמורה. עוד כתב, דלא כייפינן ליה לכתוב גט, דהרי לדבריה גרושה היא ואינה צריכה גט, ואף דנישאת לאחר ושמא עומדת עמו באיסור, מכל מקום היא גרמה לנפשה.

(ד) [גמ', אמר רב המנונא תא שמע האומרת טמאה אני לך דאפילו למשנה אחרונה וכו'. מהא דהוכיחה הגמ', מדינא דמשנה ראשונה לענין נאמנות לומר גרשתני. מוכח דהא דנאמנת לענין טמאה אינו משום "שוויה אנפשה חתיכה דאיסורא" אלא מדין נאמנות על עצמה, דמה שייך לענין גרשתני חתיכה דאיסורה. (ח.ו.).]

וכו' קמ"ל דנואף אינן יודע זה וכו'. והקשה במכתב מאליהו (חלק ג' עמ' 181) מנין לנו שלא ידע זאת. ותירץ, כי לו ידע האדם שיקר הנאתו אינה באה מהדבר שנהנה בו, אלא מהתגברות על הקשיים העומדים בפניו בדרך השגתו, כי אז לא היה בוחר בדבר איסור, ולא היה שואף לגשמיות. כי אותה הנאה יכול להשיג גם בהתגברו על הקשיים העומדים בפניו בדרך עליתו בקודש, ואדרבא כאן היתה הנאתו ביתר שאת, כי ברוחניות החסרונות ואפשרויות למלויים הם הרבה יותר גדולים. ואם כן כאן שהרי מעשה היחוד עם אותה אשת איש היה דבר אסור בעצמו, ובודאי היה בגדר חוטא המחפש הנאות גשמיות, ואיך יידע הכלל החשוב הזה של מים גנובים ימתקו.

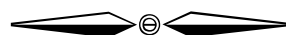
מאי פשיטא, הא כיון דאיכא רגלים לדבר יש לאוסרה. ותירץ, דיחוד גרידא לא חשיב רגלים לדבר.

(יג) תוס' ד"ה פשיטא, דאף חשוד על שפיכות דמים. ביאר הבית הלוי (ח"ב סימן א' אות ב), דאין הכוונה דחשוד נמי אשפיכות דמים בעלמא, אלא דבמה שנוגע לניאופו חשוד נמי אשפיכות דמים להרוג הבעל, כדי שתהיה מצויה לו. ועלה משנינן, מהו דתימא דניחא ליה דלא לימות בעל, והיינו דאין השפיכות דמים נוגעת לניאוף ידידה, דאדרבה עדיף ליה טפי דלהוי מים גנובים.

(יד) גמ', אם איתיה דעבד איסורא וכו' מהו דתימא איסורא עבד וכו' מים גנובים ימתקו קא משמע לן. וביארו בתוס' ד"ה מים גנובים ימתקו, כדאמר

הדרן עלך ואלו נדרים

וסליקא לן מסכת נדרים

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרן היוממי" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היוממי ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 10:30 - 9:30 בבית הכנסת 'שע"י קהילת אשכנז' רחוב חתם סופר 2 קרית ספר מודיעין עילית ת"ו

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...

יתנב עבדו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת חסד ח"כ בפט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 052-7113060 Dafyomi@okmail.co.il

<http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124>